

BEOORDELINGSRICHTLIJN
voor de KOMO[®] kwaliteitsverklaring voor
BETONMORTEL

Vastgesteld door het College van Deskundigen Betonmortel en Mortels d.d. <dd maand jjjj>

Aanvaard door de KOMO Kwaliteits- en Toetsingscommissie d.d. <dd maand jjjj>

KRITIEKVERSIE

Kritiek kan worden ingediend bij Kiwa (joost.korthof@kiwa.nl) tot 7 december 2015
d.m.v. het kritiekverwerkingsdocument BRL 1801

Deze versie van BRL 1801 is geen geldige uitgave voor certificatiewerkzaamheden

Kritiekversie

Kiwa Nederland B.V.
Sir Winston Churchill-laan 273
Postbus 70
2280 AB Rijswijk
Telefoon: 070 41 44 440
Telefax: 070 41 44 420
email: bmc@kiwa.nl
web: www.kiwa.nl

BRL 1801
Kritiekversie d.d. 22 oktober 2015

CERTIFICATIESYSTEEM: KOMO® KWALITEITSVERKLARING

De algemene procedure-eisen, zoals gehanteerd door Kiwa Nederland, zijn vastgelegd in het Kiwa Reglement voor Productcertificatie 2014 en bekrachtigd door de directie op <dd maand jjjj>.

Deze nieuwe uitgave van de beoordelingsrichtlijn vervangt BRL 1801 d.d. 8 april 2013 en het bijbehorende wijzigingsblad d.d. 7 januari 2014.

De certificering van milieu hygiënische eigenschappen en de daarop gebaseerde afgifte van NL-BSB productcertificaten vindt plaats op basis van BRL 9338.

© 2015 Kiwa Nederland B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het gebruik van deze Beoordelingsrichtlijn door derden, voor welk doel dan ook, is uitsluitend toegestaan nadat een schriftelijke overeenkomst met Kiwa is gesloten waarin het gebruiksrecht is geregeld.

INHOUD

Artikel		Blz.
1	INLEIDING	1
1.1	Algemeen	1
1.2	Toepassingsgebied	1
1.3	Relatie met Europese Verordening bouwproducten (CPR, EU 305/2011)	1
1.4	Eisen te stellen aan onderzoekinstellingen	1
1.5	Kwaliteitsverklaring	1
2	TERMEN EN DEFINITIES	3
2.1	Betonmortel	3
2.2	Geschiktheidonderzoek	3
2.3	Grondstof voor niet- KOMO® gecertificeerde betonmortel	3
2.4	Mobiel betonmortelbedrijf	3
2.5	Slurrymenger	3
2.6	Stationair betonmortelbedrijf	3
2.7	Tussenopslag	3
2.8	Verrijdbare betoninstallatie	4
2.9	Verificatieonderzoek	4
2.10	Vulstation	4
3	PROCEDURE VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN KWALITEITSVERKLARING	5
3.1	Aanvraag voor een KOMO® kwaliteitsverklaring	5
3.2	Toelatingsonderzoek	5
3.3	Verlening kwaliteitsverklaring	5
3.4	Uitbreiding van de kwaliteitsverklaring	5
4	BOUWBESLUIT GERELATEERDE EISEN EN BEPALINGSMETHODEN	6
4.1	Voorschriften uit het oogpunt van veiligheid, Bouwbesluit hoofdstuk 2	6
4.1.1	Algemene sterkte van de bouwconstructie, Bouwbesluit afdeling 2.1	6
5	EISEN EN BEPALINGSMETHODEN	7
5.1	Betonmortel, levering op prestatie-eisen	7
5.2	Betonmortel, levering op samenstelling	7
5.3	Betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies	7
5.4	Zelfverdichtende betonmortel	7
5.5	Betonmortel bestemd voor staalvezelbeton dan wel beton met staalvezels	7
5.6	Aanvullende eisen	8
6	EISEN TE STELLEN AAN HET BEDRIJF	9
6.1	Eisen te stellen aan het kwaliteitssysteem	9
6.1.1	Beheersing documenten	9
6.2	Eisen te stellen aan de procesbeheersing	9
6.2.1	Eisen te stellen aan grondstoffen	9
6.2.2	Opslag van de grondstoffen	10
6.2.3	Intern transport van de grondstoffen	11
6.2.4	Afwegen / afmeten van de grondstoffen	11
6.2.5	Mengen van de betonspecie	12
6.2.6	Transport en lossen van de betonspecie	12
6.2.7	Ontheffingen en uitzonderingsbepaling	13
6.3	Eisen te stellen aan interne kwaliteitszorg	13
6.3.1	Ingangscontrole grondstoffen	13
6.3.2	Controle op betonspecie	14
6.3.3	Controle op beton	15
6.4	Geschiktheidonderzoek ten behoeve van het toelatingsonderzoek en uitbreiding van een kwaliteitsverklaring	15
6.4.1	Druksterkte	15
6.4.2	Onderzoek in geval van gebruik hulpstof(fen) waarvoor geen categorie overeenkomstig NEN-EN 934-2 beschikbaar is	16
6.5	Eisen te stellen aan het laboratorium	16
6.5.1	Laboratoriumruimte	16
6.5.2	Centraal laboratorium	16
6.5.3	Apparatuur	16
6.6	Centraal geleide kwaliteitsdienst	17
6.7	Eisen te stellen aan de kwaliteitsregistratie	17

6.8	Opleidingseisen	18
6.8.1	Leiding interne kwaliteitszorg	18
6.8.2	Uitvoering laboratoriumwerkzaamheden	18
6.8.3	Overig productiepersoneel	18
6.9	Overige verplichtingen van het bedrijf.....	18
6.9.1	Toezening gegevens	19
6.9.2	Behandeling van de verificatie-kubussen	19
6.9.3	Verzending watermonsters.....	19
6.9.4	Melding non-conformiteit van druksterkte en/of milieuklasse	19
6.9.5	Afhalen van betonspecie	19
6.9.6	Doseren van hulpstoffen, water en/of vezels in de truckmixer op de bouwplaats	19
6.9.7	Melden wijzigingen	20
6.9.8	Afleveringsbon	20
6.9.9	Bewaartermijnen gegevens.....	20
6.10	Aanvullende eisen mobiele betonmortelcentrale.....	20
6.10.1	Melding verplaatsing mobiele betonmortelcentrale	20
6.10.2	Onderzoek in geval van verplaatsing.....	20
6.10.3	Controle op beton	21
6.11	Aanvullende eisen verrijdbare betoninstallatie	21
6.11.1	Melding productieplaats verrijdbare betoninstallatie	21
6.11.2	Opslag grondstoffen (aanvulling op 6.2.2).....	21
6.11.3	Afwegen/doseren grondstoffen (aanvulling op 6.2.4).....	21
6.11.4	Mengen betonspecie (aanvulling op 6.2.5).....	22
6.11.5	Controle betonspecie (aanvulling op 6.3.2)	22
6.11.6	Controle op beton (aanvulling op 6.3.3).....	22
6.11.7	Laboratorium (aanvulling op 6.5.1)	22
7.	AANVULLENDE EISEN VOOR BETONMORTEL BESTEMD VOOR VLOEISTOFDICHT BETONCONSTRUCTIES	23
7.1.	Controle op beton (aanvulling op 6.3.3).....	23
7.2	Geschiktheidsonderzoek (in aanvulling op 6.4).....	23
8.	AANVULLENDE EISEN VOOR ZELFVERDICHTENDE BETONMORTEL	24
8.1	Eisen en bepalingsmethoden (aanvulling op 5.5)	24
8.2	Mengen van de betonspecie (aanvulling op 6.2.5)	24
8.3	Controle op betonspecie (aanvulling op 6.3.2)	24
8.4	Geschiktheidsonderzoek, zelfverdichtende betonmortel (aanvulling op 6.4)	25
8.4.1	Druksterkte (aanvulling op 6.4.1)	26
8.5	Productinformatieblad zelfverdichtende betonmortel	26
9	AANVULLENDE EISEN VOOR BETONMORTEL BESTEMD VOOR LICHTBETON	27
9.1	Geschiktheidsonderzoek, betonmortel bestemd voor lichtbeton (aanvulling op 6.4).....	27
10	AANVULLENDE EISEN VOOR DE CERTIFICATIE VAN BETONMORTEL VOOR BETON MET STAALVEZELS	28
11	BEOORDELING DOOR DE CERTIFICATIE-INSTELLING	29
11.1	Toelatingsonderzoek	29
11.1.1	Algemeen	29
11.1.2	Productonderzoek ten behoeve van het toelatingsonderzoek.....	29
11.1.3	Afgifte kwaliteitsverklaring met een geldigheidsduur van 4 maanden	30
11.1.4	Stageperiode.....	30
11.1.5	Afgifte definitieve kwaliteitsverklaring	31
11.1.6	Speciale vermeldingen op de kwaliteitsverklaring	31
11.2	Controlebezoeken.....	31
11.2.1	Algemeen	31
11.3	Verificatieonderzoek bij een gecertificeerd betonmortelbedrijf	32
11.3.1	Verificatie druksterkte	32
11.3.2	Verificatie vloeistofindringing.....	32
11.4	Uitbreiding van de kwaliteitsverklaring	33
11.4.1	Uitbreiding sterkteklasse	33
11.4.2	Uitbreiding "betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies"	33
11.4.3	Uitbreiding "zelfverdichtende betonmortel"	33
11.4.4	Uitbreiding licht beton	34
11.5	Herbeoordeling van een certificaathouder	34
12	EISEN TE STELLEN AAN DE CERTIFICATIE-INSTELLING	35
12.1	Eisen te stellen aan het certificatiepersoneel	35
12.2	Eisen te stellen aan het sanctiebeleid.....	35

13	DOCUMENTEN.....	36
Bijlage A	ONTHEFFINGEN OP HET VAN KRACHT ZIJN VAN DE BEOORDELINGSRICHTLIJN.....	40
Bijlage B	SCHEMA INTERNE KWALITEITSZORG	41
Bijlage C	MINIMUM INHOUD VAN EEN KWALITEITSHANDBOEK.....	47
Bijlage D	PROCEDURE TOETSING RESULTATEN PRODUCTCONTROLE.....	49
Bijlage E	BEDRIJFSSPECIFIEKE KWALITEITSINFORMATIE.....	50
Bijlage F	EISEN AAN AFWEEG- EN AFMEETWERKTUIGEN.....	52
Bijlage G	EISEN TE STELLEN AAN EEN VERIFICATIELABORATORIUM.....	59
Bijlage H	WIJZIGINGEN T.O.V. DE VORIGE VERSIE VAN BRL 1801.....	60

Kritiekversie

1 INLEIDING

1.1 Algemeen

De in deze beoordelingsrichtlijn vastgelegde eisen worden door certificatie- en attesteringsinstellingen, die hiervoor zijn erkend door de Raad voor Accreditatie, gehanteerd bij de behandeling van een aanvraag voor c.q. de instandhouding van een kwaliteitsverklaring voor betonmortel voor toepassing in constructief en niet-constructief beton.

De af te geven kwaliteitsverklaring wordt aangeduid als KOMO® kwaliteitsverklaring.

De eisen die door certificatie- en attesteringsinstellingen, die hiervoor erkend zijn door de Raad voor Accreditatie, worden gehanteerd bij de behandeling van een aanvraag c.q. de instandhouding van een NL-BSB® productcertificaat voor betonmortel voor betonnen onderdelen (van werken) die in contact kunnen komen met hemel-, grond- of oppervlaktewater zijn opgenomen in BRL 9338.

Het techniekgebied van de BRL is Techniekgebied H5: Betonmortel.

Naast de eisen die in deze beoordelingsrichtlijn zijn vastgelegd, stellen de certificatie- en attesteringsinstellingen aanvullende eisen, in de zin van algemene procedure-eisen voor certificatie, zoals vastgelegd in het Algemeen Reglement Certificatie van de desbetreffende instelling.

Deze beoordelingsrichtlijn vervangt BRL 1801 d.d. 8 april 2013 en het bijbehorende wijzigingsblad d.d. 7 januari 2014. De kwaliteitsverklaringen die op basis van die beoordelingsrichtlijn zijn afgegeven verliezen in elk geval hun geldigheid op <dd maand jji>.

1.2 Toepassingsgebied

Deze beoordelingsrichtlijn is van toepassing voor betonmortel voor toepassing in constructief en niet-constructief beton. De volgende typen vallen onder deze beoordelingsrichtlijn:

- Betonmortel geleverd op prestatie-eisen dan wel levering op samenstelling
- Betonmortel voor vloeistofdichte betonconstructies
- Betonmortel voor beton met staalvezels
- Zelfverdichtende betonmortel
- Betonmortel voor licht beton

1.3 Relatie met Europese Verordening bouwproducten (CPR, EU 305/2011)

Op de producten die behoren tot het toepassingsgebied van deze beoordelingsrichtlijn is geen geharmoniseerde Europese norm van toepassing.

1.4 Eisen te stellen aan onderzoeksinstellingen

Indien door de leverancier in het kader van de externe controle rapporten van onderzoeksinstellingen of laboratoria worden overgelegd om aan te tonen dat aan de eisen van de BRL wordt voldaan, zal moeten worden aangetoond dat deze zijn opgesteld door een instelling die voldoet aan de van toepassing zijnde accreditatienorm, te weten:

- NEN-EN-ISO/IEC 17025 voor laboratoria;
- NEN-EN-ISO/IEC 17065 voor certificatie-instellingen die producten certificeren.

Een instelling wordt geacht aan deze criteria te voldoen wanneer een accreditatiecertificaat kan worden overgelegd, afgegeven door de Raad voor Accreditatie (RvA) of een accreditatieinstelling waarmee de RvA een overeenkomst van wederzijdse acceptatie heeft gesloten. Deze accreditatie moet betrekking hebben op het voor deze BRL vereiste onderzoek.

Indien geen accreditatiecertificaat kan worden overgelegd, zal de certificatie-instelling zelf verifiëren of aan de accreditatienorm is voldaan, of het desbetreffende onderzoek opnieuw zelf (laten) uitvoeren.

Voor de aanvullende eisen aan onderzoeksinstellingen voor deze beoordelingsrichtlijn wordt verwezen naar bijlage G.

1.5 Kwaliteitsverklaring

Op basis van de KOMO systematiek die van toepassing is voor deze beoordelingsrichtlijn wordt een KOMO® kwaliteitsverklaring voor productcertificatie afgegeven.

Voor prestaties van het product in zijn toepassing in relatie tot het Bouwbesluit zijn de uitspraken in deze kwaliteitsverklaring gebaseerd op hoofdstuk 4 van deze beoordelingsrichtlijn.

De uitspraken over het product in deze kwaliteitsverklaring zijn gebaseerd op de hoofdstukken 5 t/m en 10 van deze beoordelingsrichtlijn

Op de website van de Stichting KOMO (www.komo.nl) staan de modelkwaliteitsverklaringen vermeld die voor deze beoordelingsrichtlijn van toepassing zijn. De af te geven kwaliteitsverklaring moet hiermee overeenkomen.

Kritiekversie

2 TERMEN EN DEFINITIES

In beginsel wordt voor termen en definities verwezen naar de begripsomschrijvingen zoals die in verschillende normbladen en in het Bouwbesluit zijn verwoord.

Voor begrippen die samenhangen met certificatie en/of CE-markering wordt verwezen naar de website van de Stichting KOMO (www.komo.nl) en het Reglement van de certificerende instelling.

2.1 Betonmortel

Betonmortel is fabrieksmatig vervaardigde betonspecie, zijnde een mengsel van homogeen gemengde samenstelling bestaande uit bindmiddel, toeslagmaterialen, water, eventueel hulpstoffen, vulstoffen, vezels en kleurstoffen, gereed voor verwerking op de bouwplaats. De grootste korrelafmeting (D) van een van de toegepaste toeslagmaterialen dient 4 mm of groter te zijn. Vezelversterkt beton valt niet onder deze definitie. Betonmortel kan wel dienen als basis hiervoor.

2.2 Geschiktheidonderzoek

Onderzoek uitgevoerd door het betonmortelbedrijf waarmee wordt bepaald of een betonsamenstelling een betonspecie en/of beton oplevert dat voldoet aan de beoogde prestatie-eisen van NEN-EN 206 / NEN 8005 of deze beoordelingsrichtlijn. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan een kwaliteitsverklaring worden toegekend c.q. uitgebreid.

2.3 Grondstof voor niet- KOMO[®] gecertificeerde betonmortel

Een grondstof voor niet-KOMO[®] gecertificeerde betonmortel is een grondstof waarmee alleen betonmortel mag worden geproduceerd die niet onder een KOMO[®]-kwaliteitsverklaring op basis van deze beoordelingsrichtlijn wordt geleverd.¹⁾

¹⁾ Toelichting

In dit geval is artikel 8.1 van NEN 8005 betreffende afnamecontrole van toepassing.

2.4 Mobiel betonmortelbedrijf

Een mobiel betonmortelbedrijf is een mobiele doseer- en menginstallatie die tijdelijk is opgesteld ten behoeve van de productie van betonspecie, bestemd voor levering aan 1 of meer projecten, aangegeven met een besteksnummer. De doseer- en menginstallatie dient blijvend aan de eisen van deze beoordelingsrichtlijn te voldoen.

Indien de afweegcapaciteit c.q. mengcapaciteit kleiner is dan overeenkomt met 1,0 m³ verdichte betonspecie dient het transportmiddel voor de sterkteklasse C20/25 of hoger, binnen 15 minuten volledig te zijn beladen met de gebruikelijke mengtijd per charge. Deze eis geldt ook in die gevallen, waarbij het grof toeslagmateriaal buitenom de menger direct in de truckmixer wordt gedoseerd.

2.5 Slurymenger

Mengsysteem waarbij in een mengtank afgewogen hoeveelheden cement, water, eventueel vulstof en hulpstoffen worden gemengd tot een cementlijm met als doel deze gelijkmatig verdeeld over de benodigde toeslagmaterialen en eventuele vulstoffen in een transportmiddel te brengen.

2.6 Stationair betonmortelbedrijf

Een stationair betonmortelbedrijf is een onderneming of een als zelfstandige eenheid optredend gedeelte van een onderneming die betonspecie vervaardigt, transporteert en/of doet transporteren en in hoofdzaak aan derden levert.

Indien de afweegcapaciteit c.q. mengcapaciteit kleiner is dan overeenkomt met 1,0 m³ verdichte betonspecie dient het transportmiddel voor de sterkteklasse C20/25, binnen 15 minuten volledig te zijn beladen met de gebruikelijke mengtijd per charge. Deze eis geldt ook in die gevallen, waarbij het grof toeslagmateriaal buitenom de menger direct in de truckmixer wordt gedoseerd.

2.7 Tussenopslag

Één of meerdere silo's voor de opslag van bulkcementen of vulstoffen op een terrein behorend tot een betonmortelbedrijf van waaruit cement en/of vulstof wordt verladen naar productie-installatie(s) van dit betonmortelbedrijf. Het betonmortelbedrijf dient van zowel de tussenopslag als de betoncentrales waaraan wordt geleverd voor ten minste 50% aandeelhouder te zijn en tevens de directiefunctie aldaar te bekleden.

2.8 Verrijdbare betoninstallatie

Een verrijdbare betoninstallatie is een betonmortelbedrijf bestaande uit een mobiele doseer- menginstallatie die naar het bouwwerk rijdt dan wel wordt vervoerd en daar grondstoffen doseert en mengt tot betonspecie. Elke mobiele doseer- menginstallatie is voorzien van een goed waarneembare unieke identificatiecode.

2.9 Verificatieonderzoek

De betrouwbaarheid van de druksterkteresultaten van het bedrijf wordt beoordeeld door de druksterkte extern te verifiëren als onderdeel van het toelatingsonderzoek en voorts bij gecertificeerde betonmortelbedrijven. De monsters hiervoor kunnen zowel op het betonmortelbedrijf als op het werk worden genomen.

2.10 Vulstation

De locatie waar de grondstoffen voor verrijdbare betoninstallaties zijn opgeslagen en waar deze installaties worden beladen. In het geval een verrijdbare betoninstallatie bij een gecertificeerd betonmortelbedrijf de benodigde grondstoffen inneemt, gebeurt dit onder verantwoordelijkheid van de verrijdbare betoninstallatie.

3 PROCEDURE VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN KWALITEITSVERKLARING

3.1 Aanvraag voor een KOMO® kwaliteitsverklaring

Het bedrijf dient de aanvraag voor een KOMO® kwaliteitsverklaring schriftelijk in te dienen. Indien het bedrijf de KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op samenstelling" wenst, dient het bedrijf reeds te beschikken over de KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op prestatie-eisen", of deze kwaliteitsverklaring gelijktijdig te hebben aangevraagd.

De KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op samenstelling" is uitsluitend bedoeld voor betonsamenstellingen die op verzoek van en met instemming van de afnemer worden geproduceerd.

Het bedrijf kan ook een KOMO® kwaliteitsverklaring voor "zelfverdichtende betonmortel" aanvragen. De aanvrager van een kwaliteitsverklaring voor zelfverdichtende betonmortel dient reeds te beschikken over een kwaliteitsverklaring voor beton op basis van BRL 1801.

Na ontvangst van de certificatieovereenkomst start de certificatie-instelling het toelatingsonderzoek.

3.2 Toelatingsonderzoek

Het door de certificatie-instelling uit te voeren toelatingsonderzoek vindt plaats aan de hand van de in deze beoordelingsrichtlijn opgenomen proces-, prestatie- en producteisen inclusief beproevingsmethoden. De verplichtingen van de certificatie-instelling, alsmede die van het betonmortelbedrijf ten behoeve van het toelatingsonderzoek zijn in hoofdstuk 11 in detail beschreven.

3.3 Verlening kwaliteitsverklaring

Na afronding van het certificatieonderzoek worden de resultaten door de certificatie-instelling beoordeeld om na te gaan of toekenning van de kwaliteitsverklaring kan plaatsvinden. Bij positief resultaat vindt toekenning van de kwaliteitsverklaring plaats. De kwaliteitsverklaring vermeldt de gecertificeerde soorten betonmortel. Daarna starten de reguliere controles door de certificatie-instelling.

3.4 Uitbreiding van de kwaliteitsverklaring

De kwaliteitsverklaring kan worden uitgebreid met sterkteklassen en consistentieklassen. Tevens kan de kwaliteitsverklaring worden voorzien van bedrijfseigen kwaliteitsinformatie overeenkomstig bijlage E.

4 BOUWBESLUIT GERELATEERDE EISEN EN BEPALINGSMETHODEN

In dit hoofdstuk zijn de aan het Bouwbesluit gerelateerde prestatie-eisen opgenomen, waaraan beton moet voldoen, evenals de bepalingsmethoden om vast te stellen dat aan de eisen wordt voldaan.

Dit betreft de van toepassing zijnde prestatie-eisen in relatie tot het Bouwbesluit waarnaar verwezen wordt in de Tabel Bouwbesluit opgesomde afdelingen, artikelen en leden.

Tabel Bouwbesluit

beschouwde afdelingen van het Bouwbesluit	afdeling	artikel, leden
Algemene sterkte van de bouwconstructie	2.1	2.2 2.3 2.4, 1.b

Normen of Praktijkrichtlijnen die genoemd worden in het kader van eisen die ontleend zijn aan publiekrechtelijke regelgeving zijn bedoeld zoals daarin aangewezen.

4.1 Voorschriften uit het oogpunt van veiligheid, Bouwbesluit hoofdstuk 2

4.1.1 Algemene sterkte van de bouwconstructie, Bouwbesluit afdeling 2.1

Prestatie-eis

Een bouwconstructie moet voldoen aan de prestatie-eisen zoals vermeld in tabel 2.1 van het Bouwbesluit.

Grenswaarde

Een bouwconstructie bezwijkt gedurende de in NEN-EN 1990 bedoelde ontwerplevensduur niet bij de fundamentele en buitengewone belastingscombinaties als bedoeld in NEN-EN 1991-1-1.

Bepalingsmethode

Voor de berekening van betonconstructies is NEN-EN 1992-1-1 van toepassing. NEN-EN 1992-1-1 geeft in artikel 3.1 de eisen die gesteld moeten worden aan beton. De sterkte van de betonconstructie dient te worden bepaald volgens NEN-EN 1992-1-1 waarbij gebruik wordt gemaakt van rekenwaarden voor de druksterkte van beton volgens artikel 3.1.2 van NEN-EN 1992-1-1. De rekenwaarden zijn gebaseerd op de kubusdruksterkte bepaald volgens artikel 5.5.1.1 en 5.5.1.2 van NEN-EN 206. Voor Nederland geldt NEN 8005 als nationale invulling op NEN-EN 206.

Kwaliteitsverklaring

De kwaliteitsverklaring vermeldt de typering van het beton (1.2) en de sterkteklasse van de beton.

5 EISEN EN BEPALINGSMETHODEN

5.1 Betonmortel, levering op prestatie-eisen

Betonmortel voor constructief beton dient te voldoen aan artikel 5 van NEN-EN 206 en artikel 5 van NEN 8005. Beton op prestatie-eisen moet worden gespecificeerd volgens artikel 6.2 van NEN-EN 206. De levering van betonspecie dient plaats te vinden volgens artikel 7 van NEN-EN 206 en artikel 7 van NEN 8005.

De betonspecie voor gewapend beton en voorgespannen beton met een nominale korrelafmeting van 8 mm of groter mag na het verdichten niet meer dan 4,0 % (V/V) ingesloten lucht bevatten, bepaald conform NEN-EN 12350-7. Door middel van een luchtbelvormer ingebrachte lucht mag hierbij niet in aanmerking worden genomen.

Consistentieklasse S5 en F6 is voor KOMO[®] gecertificeerde betonspecie uitgesloten.

Alle consistentieklassen voor betonmortel, levering op prestatie-eisen, vermeld in tabellen 3, 4, 5 en SF1 uit tabel 6 van NEN-EN 206 zijn van toepassing.

5.2 Betonmortel, levering op samenstelling

De betonspecie voor gewapend beton en voorgespannen beton met een nominale korrelafmeting van 4 mm of groter mag na het verdichten niet meer dan 4,0 % (V/V) ingesloten lucht bevatten, bepaald conform NEN-EN 12350-7. Door middel van een luchtbelvormer ingebrachte lucht mag hierbij niet in aanmerking worden genomen.

Voor leveringen op samenstelling met de KOMO[®] kwaliteitsverklaring geldt dat:

- aan alle eisen uit deze beoordelingsrichtlijn moet worden voldaan, met uitzondering van de eisen genoemd in hoofdstuk 4; de opsteller van de specificaties verantwoordelijk is voor de prestaties van het beton dat op samenstelling wordt geleverd;
- het vermelden van een betondruksterkteklasse en/of milieuklasse(n) niet is toegestaan;
- consistentieklasse S5 en F6 is uitgesloten.

Alle consistentieklassen voor betonmortel, levering op samenstelling, vermeld in tabellen 3, 4, 5 en SF1 uit tabel 6 van NEN-EN 206 zijn van toepassing.

Toelichting:

De volgende samenstellingen dienen altijd onder de kwaliteitsverklaring "levering op samenstelling" te worden geleverd:

- betonmortel met een percentage grindvervanging hoger dan NEN 8005 toelaat;
- betonmortel dat niet voldoet aan het minimum bindmiddelgehalte of maximale water-bindmiddelfactor volgens NEN-EN 206/NEN 8005, met uitzondering van betonmortel geleverd onder KOMO attest op basis van BRL 1802.

5.3 Betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies

Aan de te produceren betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies worden de volgende aanvullende eisen gesteld:

- sterkteklasse C20/25 of hoger;
- voor de gemeten maximale vloeistofindringing bepaald volgens 7.4.2 geldt:
 - voor individuele waarnemingen: ≤ 50 mm;
 - voor het gemiddelde van 3 opeenvolgende waarnemingen: ≤ 25 mm.

5.4 Zelfverdichtende betonmortel

Zelfverdichtende betonspecie dient een sterkteklasse te bezitten van C20/25 of hoger en een verwerkbaarheid zoals weergegeven in tabel 8.1 van hoofdstuk 8. De betonspecie dient tot minimaal 0,5 uur na aankomst op de bouwplaats, doch minimaal 1 uur na aanmaak te voldoen aan de producteisen voor het overeengekomen consistentieklasse, tenzij met de afnemer anders is overeengekomen dan wel in het productspecificatieblad van het betonmortelbedrijf is vastgelegd.

5.5 Betonmortel bestemd voor staalvezelbeton dan wel beton met staalvezels

Geattesteerd staalvezelbeton

Voor de te stellen eisen wordt verwezen naar het desbetreffende attest dat is afgegeven op basis van BRL 5060.

Betonmortel voor beton met staalvezels

Onder betonmortel voor staalvezels wordt verstaan betonmortel met een gedefinieerde hoeveelheid [kg/m^3] staalvezels van een bepaald type, waarbij uitsluitend controle op homogeniteit volgens hoofdstuk 10 plaatsvindt.

- a. Bij levering op prestatie-eisen is het betonmortelbedrijf er voor verantwoordelijk dat de geleverde beton(specie) voldoet aan de overeengekomen eigenschappen conform NEN-EN 206/NEN 8005. Op de afleveringsbon is het KOMO[®] merk aanwezig. Indien (staal)vezels worden toegevoegd waarmee het betonmortelbedrijf geen ervaring heeft dient een vooronderzoek te worden uitgevoerd waarbij vooraf wordt aangetoond dat wordt voldaan aan de overeengekomen eigenschappen conform bijlage E, alsmede NEN-EN 206/NEN 8005.
- b. Bij levering op samenstelling van beton met (staal)vezels is het betonmortelbedrijf uitsluitend verantwoordelijk voor de juiste dosering van de overeengekomen grondstoffen. Op de afleveringsbon is het KOMO[®]-merk aanwezig.
- c. Bij levering anders dan genoemd onder a en b is sprake van niet gecertificeerde betonmortel en mag het KOMO[®] merk niet op de afleveringsbon aanwezig zijn. Bij deze leveringswijze is afnamecontrole vereist conform artikel 8.1 van NEN 8005.

5.6

Aanvullende eisen

Indien met de afnemer aanvullende eisen zijn overeengekomen (zie artikel 6.2.3 van NEN-EN 206), dan zijn hiervoor, tenzij anders overeengekomen, de bepalingsmethoden en criteria zoals genoemd in NEN-EN 206 van toepassing. Deze aanvullende eisen dienen te worden vermeld op de afleveringsbon.

6 EISEN TE STELLEN AAN HET BEDRIJF

In dit hoofdstuk zijn de algemene eisen opgenomen waaraan stationaire, mobiele en verrijdbare betonmortelbedrijven dienen te voldoen. De aanvullende eisen voor certificatie van andere betonmortelsoorten zijn opgenomen in hoofdstuk:

7. Betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies
8. Zelfverdichtende betonmortel
9. Lichtbeton
10. Staalvezelbeton

In artikel 6.10 zijn de aanvullende eisen gesteld aan mobiele betonmortelbedrijven.

In artikel 6.11 zijn de aanvullende eisen gesteld aan verrijdbare betoninstallaties.

6.1 Eisen te stellen aan het kwaliteitssysteem

Het bedrijf dient te beschikken over een in een kwaliteitshandboek vastgelegd kwaliteitssysteem. Het kwaliteitshandboek moet voldoen aan het gestelde in bijlage C en artikel 9.2 van NEN-EN 206.

6.1.1 Beheersing documenten

Het bedrijf moet zorg dragen voor het beschikbaar zijn van het kwaliteitshandboek, de in deze beoordelingsrichtlijn omschreven normen, alsmede de beoordelingsrichtlijn en het Algemeen Reglement van de certificatie-instelling op die plaatsen, waar deze toepassing vinden. Als regel zal dit inhouden, dat de betontechnoloog over de geldende uitgaven van deze documenten dient te beschikken. Voor het beheer van deze documenten en de optredende mutaties dient een register te worden bijgehouden.

Afleveringsbonnen en registraties van ingangscontrole op grondstoffen dienen op het betonmortelbedrijf beschikbaar te zijn.

6.2 Eisen te stellen aan de procesbeheersing

De in dit artikel opgenomen eisen zijn ontleend aan NEN-EN 206 en NEN 8005 en geven een nadere precisering waar dit nodig werd geacht en aanvullende bepalingen indien NEN-EN 206 en NEN 8005 daarin niet voorzien.

Betonmortelbedrijven dienen aan de bepalingen van dit artikel te voldoen met inachtneming van het gestelde in bijlage A.

De controle op de productieapparatuur dient te worden uitgevoerd volgens tabel 4 van bijlage B.

6.2.1 Eisen te stellen aan grondstoffen

Algemeen

De voor de productie van betonmortel toe te passen grondstoffen moeten voldoen aan artikel 5.1 van NEN-EN 206 en aan artikel 5.1 van NEN 8005. In aanvulling hierop geldt:

- *Cement en poederkoolvliegias*
Indien cement of poederkoolvliegias wordt geleverd via een overslagstation dient het overslagstation te voldoen aan de van toepassing zijnde eisen van de BRL 2601, respectievelijk BRL 2505. Dit moet blijken uit een verklaring van een daartoe erkende instelling.
- *Aanmaakwater, cementslib en spoelwater*
Aanmaakwater moet voldoen aan NEN-EN 1008. (zie ook 11.3.5)
Gebruik van oppervlaktewater als aanmaakwater is alleen toegestaan als wordt aangetoond dat een constante kwaliteit van dit water kan worden gegarandeerd.
Voor spoelwater, waarmee stationaire mengers en mengtrommels van truckmixers zijn gereinigd van mortelresten, dat als aanmaakwater wordt gebruikt, is annex A van NEN-EN 1008 van toepassing. Water dat wordt gebruikt voor hergebruik van cementslib moet voldoen aan NEN-EN 1008.
- *Inerte vulstoffen*
Vulstof moet voldoen aan NEN-EN 12620 aangevuld met de eisen van BRL 1804.
De Blaine-waarde van vulstoffen, bestemd voor de productie van zelfverdichtende betonmortel, bepaald volgens NEN-EN 196-6, mag niet meer bedragen dan $700 \text{ m}^2/\text{kg}^1$.
- *Grondstoffen afkomstig van recycling*
Recyclingbrekerzand afkomstig van het breken van aantoonbaar niet verontreinigd beton van

¹ Hiervan mag worden afgeweken indien dit schriftelijk is overeengekomen met de afnemer. Deze eis is niet van toepassing voor zelfverdichtende betonmortel met een sterkteklasse > C55/67

bekende herkomst, niet zijnde Bouw & SloopAfval (BSA), mag voor maximaal 20% (V/V) t.o.v. het fijne harde dichte toeslagmateriaal worden toegepast mits het grove harde dichte toeslagmateriaal niet gedeeltelijk wordt vervangen door granulaat.

Betongranulaat 0/D en betongranulaat 4/D, afkomstig van verhard beton uit eigen productie of vergelijkbaar en aantoonbaar niet verontreinigd beton van bekende herkomst, niet zijnde Bouw&SloopAfval (BSA), mag voor maximaal 15% (V/V) respectievelijk 30% (V/V) t.o.v. het grove harde dichte toeslagmateriaal worden toegepast mits geen ander deel van het harde dichte toeslagmateriaal door granulaat wordt vervangen.

Zowel het recyclingbrekerzand als het betongranulaat 0/D moeten, behoudens de korrelverdeling, voldoen aan NEN-EN 12620 en NEN 5905.

De controle van de grondstoffenopslag dient te worden uitgevoerd volgens tabel 3 van bijlage B.

6.2.2 Opslag van de grondstoffen

a. Cement

Indien een centrale ontstoppingsinstallatie wordt toegepast, dient deze, als de ontstopping op 1 der cementsilo's plaatsvindt, te worden aangesloten op een silo voor slakhoudende cement in de laagst aanwezige sterkteklasse. Voorwaarde is een regelmatige doorstroming van deze silo.

Op deze centrale ontstopping mogen uitsluitend silo's voor cementen op basis van portlandcementklinker zijn aangesloten.

Indien het betonmortelbedrijf gebruikt maakt van een tussenopslag volgens 2.7 dienen maatregelen te zijn genomen om vermenging met andere cementen en vulstoffen en verontreiniging van cement zowel tijdens opslag als transport te voorkomen.

b. Toeslagmaterialen

De opslagplaatsen dienen te zijn voorzien van een verharde ondergrond en een aan de terreinomstandigheden aangepaste afwatering of drainage te bezitten. Met een verharde ondergrond wordt een constructie bedoeld die vermenging van het toeslagmateriaal met de ondergrond verhindert.

Indien gebruik wordt gemaakt van dagsilo's voor de tussenopslag van toeslagmateriaal, dient het bedrijf over ten minste 4 dagsilo's dan wel compartimenten te beschikken. Deze dagsilo's dienen te zijn voorzien van tussenwanden van zodanige hoogte en zodanige constructie, dat het overlopen van de toeslagmaterialen naar een ander compartiment wordt voorkomen, tenzij andere voorzieningen zijn getroffen om dit overlopen tegen te gaan.

Opslagterreinen, dagsilo's en andere onderdelen van de installatie die voor inspectie in aanmerking komen, moeten op een veilige wijze - overeenkomstig de eisen volgens de Arbeidsomstandighedenwet dienaangaande - toegankelijk zijn.

c. Hulp- en vulstoffen

Het bedrijf moet beschikken over een opslagruimte met een temperatuur van ten minste 5 °C, waarin alle hulpstoffen en slurries van vulstoffen goed gescheiden van elkaar moeten worden opgeslagen. Indien hulp- of vulstoffen in bulk worden opgeslagen, dient er voor te worden gezorgd dat de hulp- of vulstof homogeen blijft. Zo nodig moeten geschikte² voorzieningen worden aangebracht om dit te realiseren.

Indien de producent / leverancier van de hulpstof verklaart dat de hulpstof zonder voorzieningen homogeen blijft, moet op deze verklaring de periode waarover de hulpstof homogeen blijft zijn vermeld.

Ter voorkoming van kwaliteitsverlies van de hulpstoffen dient de bulkopslag zoveel mogelijk zijn afgesloten.

Indien het betonmortelbedrijf gebruikt maakt van een tussenopslag volgens 2.7 dienen maatregelen te zijn genomen om vermenging met andere cementen en vulstoffen en verontreiniging van vulstof zowel tijdens opslag als transport te voorkomen.

d. Grondstoffen voor niet KOMO® gecertificeerde betonmortel

Grondstoffen voor niet KOMO® gecertificeerde betonmortel dienen separaat te worden opgeslagen. Het bedrijf dient een adequate administratie van deze grondstoffen bij te houden op basis waarvan kan worden aangetoond dat de grondstof alleen in niet KOMO®-gecertificeerde betonmortel is toege-

² Voor bepaalde typen hulpstoffen geldt dat homogenisering met luchtinjectie door de hulpstofproducent / leverancier wordt ontraden.

past.

e. Eigendom van de afnemer

Grondstoffen die op verzoek van de afnemer door het betonmortelbedrijf aan de betonspecie moeten worden toegevoegd, dienen zodanig te worden opgeslagen dat voorkomen wordt dat deze grondstoffen verloren gaan, beschadigen of op andere wijze ongeschikt worden voor het gebruik.

6.2.3 Intern transport van de grondstoffen

a. Cement en vulstof

Het transport van cement en vulstof dient via een gesloten systeem op dusdanige wijze plaats te vinden, dat geen verontreiniging optreedt, de kwaliteit van het cement c.q. de vulstof niet nadelig wordt beïnvloed en geen vermenging met andere soorten en klassen cement, dan wel poedervormige vulstoffen plaatsvindt.

Indien tijdens het vullen van cement- of vulstofsilo's als gevolg van overdruk lekkage kan optreden langs de transportschroeven, dient een afsluitklep tussen transportschroef en weegbak te worden aangebracht.

Indien het betonmortelbedrijf gebruikt maakt van een tussenopslag volgens 2.7 dient het betonmortelbedrijf ook voor dit "intern transport" een geschikt vervoersdocument te gebruiken waarin de hoeveelheid en het laadtijdstip is vastgelegd en waaruit blijkt om welk afleveradres, welk cement of welke vulstof het gaat en wat de oorspronkelijke herkomst van het cement dan wel de vulstof is.

b. Toeslagmaterialen

Indien voor het transport van reeds afgewogen materiaal naar de menger gebruik wordt gemaakt van transportbanden en/of -schroeven, dient de leegloop van dergelijke transportmiddelen verzekerd te zijn en dienen de banden te zijn afgedekt tegen weersinvloeden.

c. Hulpstoffen en slurries van vulstoffen

Transportleidingen voor hulpstoffen en slurries van vulstoffen dienen tegen vorst te worden beschermd.

6.2.4 Afwegen / afmeten van de grondstoffen

De eisen voor weeg- en meetinstallaties zijn opgenomen in bijlage K.

Indien het productspecificatieblad van de hulpstof dit voorschrijft, mogen hulpstoffen ook vlak vóór het lossen van de truckmixer worden toegevoegd, mits deze op het betonmortelbedrijf apart zijn afgewogen dan wel afgemeten en een voldoende mengtijd na toevoeging van de hulpstof in acht wordt genomen, zie ook punt b van 6.2.4. Deze toevoeging dient te worden geregistreerd.

De bedieningsruimte en de ruimte waarin de weegwerktuigen en afmeetinstallatie zijn opgesteld, moeten gemakkelijk toegankelijk zijn en van de buitenlucht zijn afgesloten.

a. Afwegen cement en toeslagmaterialen

Cement en toeslagmaterialen moeten bij een stationair of mobiel betonmortelbedrijf worden afgewogen op van elkaar onafhankelijke weegwerktuigen.

b. Afwegen / afmeten vloeibare hulpstoffen en slurries van vulstoffen

Indien vloeibare hulpstoffen of vulstoffen worden afgemeten door middel van volumedosering moet visuele controle door de mengmeester op de aanwijsinrichting mogelijk zijn.

Om de afweging van hulpstoffen of vulstoffen binnen het geijkte automatische weegtraject van het weegwerktuig te laten plaatsvinden kan het noodzakelijk zijn voor kleine en grote hoeveelheden aparte weegwerktuigen te gebruiken, dan wel de concentratie van de te doseren stof aan te passen.

c. Afwegen poedervormige hulp- en vulstoffen

Poedervormige hulpstoffen of vulstoffen moeten worden afgewogen op een aparte weegschaal. Indien dit om transporttechnische redenen niet mogelijk is, mogen vulstoffen ook worden afgewogen op de weegschaal voor cement, mits de silo's zodanig zijn vergrendeld dat slechts uit 1 silo tegelijk materiaal kan worden betrokken en de vereiste doseernauwkeurigheid kan worden gerealiseerd. Hulp- en vulstoffen moeten bij een stationair of mobiel betonmortelbedrijf per charge worden afgewogen en gedoseerd. Indien de werking van een hulpstof dit vereist mag hiervan worden afge-

weken.

d. Afwegen / afmeten cementslib

Het eventueel doseren van cementslib dient zodanig te geschieden, dat bekend is welke hoeveelheid cementslib en welke hoeveelheid droge stof per charge wordt toegevoegd.

Toevoeging van cementslib kan rechtstreeks in de menger als deel van het aanmaakwater plaatsvinden.

Het doseren van cementslib dient gelijktijdig met het doseren van de andere grondstoffen plaats te vinden.

6.2.5 Mengen van de betonspecie

Het onderstaande is een aanvulling op artikel 9.6.2.3 en 9.8 van NEN-EN 206.

Het mengen van de betonspecie moet plaatsvinden in een menger die onderdeel is van de installatie. Het is wel toegestaan grof toeslagmateriaal rechtstreeks in de truckmixer te doseren. De mengmeester moet de betonspecie tijdens het lossen van de stationaire menger hetzij direct, hetzij indirect, kunnen waarnemen.

Een met betonmortel beladen transportmiddel mag het terrein van het stationair of mobiel betonmortelbedrijf niet verlaten voordat de betonmortel homogeen gemengd is. Het bedrijf dient dit door een procedure te borgen.

Het signaleringssysteem voor de mengtijd dient bij een stationair of mobiel betonmortelbedrijf zodanig te worden aangebracht, dat de mengtijd op duidelijke wijze wordt aangegeven voor de mengmeester. Als de menging gedeeltelijk plaatsvindt in een truckmixer moet ook voor de chauffeur van de truckmixer de mengtijd op duidelijke wijze worden aangegeven.

Mengmachines en truckmixers mogen geen resten verharde specie of voor de specie schadelijke materialen bevatten; op de goede werking ervan dient regelmatig controle te worden uitgeoefend.

Mengen van de betonspecie met een slurymenger.

Indien gebruik gemaakt wordt van een slurymenger dan is het toegestaan het toeslagmateriaal en vulstoffen rechtstreeks in de truckmixer te doseren. Voorwaarde hierbij is dat de te doseren cementlijm gelijkmatig verdeeld over de benodigde toeslagmaterialen en vulstoffen in de truckmixer wordt gebracht.

Hierbij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- fijn en grof toeslagmateriaal afwegen op afzonderlijke weegwerktuigen;
- vulstoffen mogen zowel met een afzonderlijk weegwerktuig worden afgewogen als in de slurymenger;
- nadat de slurry homogeen gemengd is dient de inhoud van zowel de slurymenger als alle overige weegwerktuigen synchroon in de truckmixer te worden gedoseerd. Het doseersysteem dient tijdens deze fase de doseersnelheid van het grof en fijn toeslagmateriaal, de vulstof en de slurry continu op elkaar af te stemmen zodanig dat het doseren in de truckmixer tot het laatst synchroon verloopt.

Indien gebruik gemaakt wordt van een slurymenger dan is het waarnemen van de betonspecie tijdens het lossen niet of nauwelijks mogelijk, waardoor afwijkingen in consistenties ten gevolge van variatie van vochtgehaltes in het toeslagmateriaal kunnen ontstaan. Om deze afwijkingen te kunnen corrigeren dient aan een van de volgende voorwaarden worden voldaan:

- uitvoeren van consistentiemetingen op monsters uit elke truckmixer;
- beschikbaar hebben van actuele vochtgehaltes van fijn en grof toeslagmateriaal;
- controle van consistentie van de betonspecie met andere methoden, waarvan de geschiktheid is aangetoond (bijvoorbeeld metingen van het opgenomen vermogen van de truckmixer tijdens het lossen van de slurymenger).

Indien gebruik gemaakt wordt van een slurymenger dient het bedrijf per truckmixer een minimale mengtijd vast te stellen waarbij de betonspecie homogeen is gemengd. Hiervan moet een registratie worden bijgehouden, waarbij tevens het functioneren met betrekking tot het mengen van elke truckmixer ten minste 1 x per week wordt beoordeeld.

6.2.6 Transport en lossen van de betonspecie

Het onderstaande is een aanvulling op artikel 7 van NEN-EN 206 en artikel 7 van NEN 8005.

De werkelijke uitlevering, berekend met de volumieke massa van de betonspecie volgens NEN-EN 12350-6 en de hoeveelheid afgewogen grondstoffen, mag niet meer dan 3% afwijken van de overeengekomen uitlevering.

Voor de beschikbare tijd tussen laden van betonmortel in het middel van transport en het moment dat het beton is verwerkt wordt verwezen naar artikel 8.3 van NEN 13670. In aanvulling hierop moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De maximum laad- en transporttijd bedraagt 1,5 uur voor betonspecie die tijdens het transport in beweging wordt gehouden en 45 minuten als de betonspecie niet in beweging wordt gehouden of als betonspecie wordt geleverd in consistentieklasse droog of aardvochtig.
2. Bij aankomst op het bouwwerk dient de betonspecie de overeengekomen consistentie te bezitten en nog 30 minuten te behouden.

Voorafgaande aan de lossing dient minimaal 1 minuut intensief te worden gemengd.

Is een versnelde aanvang van de binding te verwachten (bijvoorbeeld door hoge specietemperaturen) dan dient de maximum laad- en transporttijd zodanig te worden verkort dat wordt voldaan aan de hierboven genoemde voorwaarde 2. Bij toevoeging van een vertragende hulpstof aan de betonspecie mag worden afgeweken van de maximum laad- en transporttijden indien vooraf is aangetoond dat wordt voldaan aan de hierboven genoemde voorwaarde 2.

Watertanks van truckmixers mogen niet rechtstreeks in verbinding staan met de mengtrommel. ¹⁾

¹⁾ *Toelichting:*

Een rechtstreekse verbinding is niet toegestaan om de volgende redenen:

1. Voorkomen van waterlekage naar de mengtrommel met betonspecie, waardoor de water-cement-c.q. water-bindmiddelfactor onbedoeld wordt verhoogd;
2. Toevoeging van water op de bouw, al dan niet op verzoek van de afnemer, wordt op deze wijze zichtbaar gemaakt.

6.2.7 Ontheffingen en uitzonderingsbepaling

De certificatie-instelling is bevoegd goedkeuring aan een stationair of mobiel betonmortelbedrijf of een verrijdbare betoninstallatie te verlenen, ook al voldoet de installatie en/of het fabricageproces op bepaalde punten niet aan het bepaalde in deze beoordelingsrichtlijn, bijvoorbeeld indien het nieuwe ontwikkelingen op bedrijfstechnisch gebied betreft, die niet in deze beoordelingsrichtlijn zijn voorzien. Er dienen dan echter voldoende waarborgen te zijn, dat het product voldoet aan de producteisen. In bijlage A van deze beoordelingsrichtlijn zijn de vigerende uitzonderingsbepalingen opgenomen.

De afwijking(en) van de eisen van deze beoordelingsrichtlijn moet worden gesanctioneerd door het college van deskundigen van de certificatie-instelling en bijgehouden in een openbaar register waarin ten minste de volgende zaken worden geregistreerd:

- met ingang van welke datum een dergelijke afwijking is toegestaan;
- gedurende welke termijn een dergelijke afwijking is toegestaan;
- aan de hand van welke overwegingen een dergelijke afwijking is toegestaan.

Het bepaalde in dit artikel laat onverlet, dat het bedrijf gebruik kan maken van de beroepsmogelijkheid overeenkomstig het Algemeen Reglement Certificatie van de certificatie-instelling.

6.3 Eisen te stellen aan interne kwaliteitszorg

6.3.1 Ingangscontrole grondstoffen

Het betonmortelbedrijf dient een ingangscontrole overeenkomstig tabel 1 van bijlage B uit te voeren. Indien de grondstoffen worden geleverd met KOMO[®] kwaliteitsverklaring worden ze geacht te voldoen aan deze eisen.

Indien de grondstof zonder KOMO[®] kwaliteitsverklaring wordt geleverd en het betonmortelbedrijf geen ingangscontrole uitvoert, wordt de grondstof aangemerkt als grondstof voor niet-KOMO[®] gecertificeerde betonmortel. In dit geval is artikel 8.1 van NEN 8005 betreffende afnamecontrole van de betonmortel van toepassing (zie ook 2.3).

a. Cement en poedervormige hulp- en vulstoffen

Indien het bulktransport van cement of poedervormige hulp- en vulstoffen niet onder verantwoordelijkheid van de producent/leverancier plaatsvindt, dient dit transport plaats te vinden in aantoonbaar schone transportmiddelen. Indien deze transportmiddelen ook voor andere stoffen worden gebruikt,

dient een ondertekende verklaring aanwezig te zijn over de vorige lading. Zo nodig dient het transportmiddel voorafgaande aan het laden van het cement of poedervormige hulp- en vulstoffen te worden gereinigd. Daarvan moet een schriftelijke verklaring beschikbaar zijn.

6.3.2 Controle op betonspecie

De monsterneming dient, gelijkmatig verdeeld over alle geleverde samenstellingen en overeenkomstig een door het bedrijf opgesteld monsternemingsplan, te worden uitgevoerd volgens onderstaande tabel.

Frequentie monsterneming betonspecie per sterkteklasse en per bindmiddel							
sterkteklasse				1 monster per	minimaal ¹⁾	maximaal ¹⁾	
C12/15 tot C30/37	LC12/13 tot LC25/28			150 m ³	1 per dag	3 per dag	
C30/37 tot C45/55	LC25/28 tot LC45/50			75 m ³	1 per dag	3 per dag	
C45/55 tot C60/75	LC45/50 tot LC70/77			50 m ³	1 per dag	6 per dag	
C60/75 t/m C100/115	LC70/77 t/m LC80/88			40 m ³	2 per dag	12 per dag	
¹⁾ productiedagen							

Het onderzoek van deze monsters dient plaats te vinden zoals weergegeven in tabel 2 van bijlage B. Monsters betonspecie dienen binnen de periode dat ze nog de vereiste consistentie bezitten te zijn onderzocht met een maximum van 1,5 uur.

Deze eisen gesteld aan de betonspecie gelden op het overeengekomen moment van aflevering/overdracht. In afwijking van artikel 5.4.1 van NEN-EN 206 mag, mits geen hulpstoffen, water of vezels op het werk worden gedoseerd, de consistentie worden bepaald op de productielocatie in plaats van bij de aflevering genomen monsters. In geval van twijfel zijn de metingen van de eigenschappen bij aflevering/overdracht maatgevend.

Dosering van water, hulpstof of vezels op de bouwplaats dient plaats te vinden onder verantwoordelijkheid van de betonmortelproducent (zie 7.9.6). Bij toevoeging van hulpstoffen, water of vezels geleverd onder voorwaarde a van 6.3.5 op het werk door het betonmortelbedrijf dient het monster betonspecie op het werk te worden genomen.

Rekening houdend met een terugloop in verwerkbaarheid gedurende het transport mag op het bedrijf een hogere zetmaat / schudmaat, vloeimaat of lagere verdichtingsmaat gemeten worden dan toegestaan voor de betreffende consistentieklasse bij aflevering. Het bedrijf dient hiervoor echter wel een relatie te leggen tussen de consistentie op het bedrijf en bij aflevering conform de volgende methode:

1. In aanvang van het vastleggen van deze relatie en bij wisseling van cement(ten) en/of hulpstof(fen) dient in een hoge frequentie zowel op de betonmortelcentrale als op de bouwplaats te worden gemeten. Frequentie door de betonmortelcentrale zelf vast te stellen, als richtlijn geldt 2 maal per productieweek;
2. Hierbij dient het volgende te worden vastgelegd:
 - temperatuur (specie / omgeving), in temperatuurzones van 5° C;
 - betonsamenstelling;
 - consistentieklasse;
 - rijtijd (tijdsduur tussen laadtijd en lostijd).
3. Nadat de relatie is vastgelegd en door de certificatie-instelling akkoord is bevonden dient deze 1 maal per productieweek te worden gecontroleerd door meting op de betonmortelcentrale (T₀) en op de bouwplaats (T_x). De meting T_x mag ook op de betonmortelcentrale plaatsvinden, waarbij de betonspecie in beweging moet worden gehouden. Bewaren in een kruiwagen is eveneens toegestaan, mits ook hierbij de relatie met de consistentie van de betonspecie uit de truckmixer op het moment van afleveren is vastgesteld.

Voor afwijkingen van de zetmaat, de schudmaat of vloeimaat ≤ 30 mm hoeft deze relatie niet te worden gelegd.

Indien de gemeten zetmaat, schudmaat of vloeimaat > 30 mm afwijkt ten opzichte van de bovengrenswaarde van de betreffende consistentieklasse, dient het bedrijf van het betreffende monster ook de water-cementfactor dan wel water-bindmiddelfactor te bepalen en te toetsen aan de vereiste milieuklasse.

Geen enkele op het betonmortelbedrijf gemeten waarde van de consistentie mag kleiner zijn dan de ondergrens van de betreffende consistentieklasse conform tabel A van NEN 8005.

Voor de in het kader van de interne kwaliteitszorg te vervaardigen kubussen voor de controleproef, die bestemd zijn voor beproeving na 28 dagen verharding, dienen de monsters te worden ontleend aan afzonderlijke mengervullingen, truckmixerladingen of ingeval van een verrijdbare betoninstallatie uit de uitstroom van de menger.

6.3.3 Controle op beton

a. Druksterkte

Het beproeven van de kubussen dient plaats te vinden volgens NEN-EN 12390-3 op een drukbank conform NEN-EN 12390-4. De bezwijkbelasting dient op 10 kN nauwkeurig te worden afgelezen.

Het beproeven van kubussen dient als regel na 11.00 uur plaats te vinden.

De druksterkteresultaten dienen, behalve in de betontechnologische administratie ook op een door de certificatie-instelling aangegeven wijze te worden bijgehouden en getoetst volgens 1 van bijlage D.

Indien op een betonmortelbedrijf de hoogste gecertificeerde sterkteklasse langer dan 2 maanden niet wordt geleverd, moet 1 x per 2 maanden of tenminste 1 x per 50 productiedagen met een minimum van 1 x per 6 maanden door het bedrijf met 1 charge betonspecie van deze hoogste sterkteklasse worden aangetoond dat het bedrijf in staat is deze sterkteklasse te vervaardigen. Hierbij dienen alle in tabel 2 van bijlage B genoemde proeven, met uitzondering van de vloeistofindringing, te worden uitgevoerd. De toetsing van de druksterkteresultaten dient in dit geval te geschieden volgens 2 van bijlage D.

Indien de certificaathouder ook beschikt over de kwaliteitsverklaring zelfverdichtende betonmortel waarvan de hoogste sterkteklasse overeenkomt met, of lager is dan, de hoogst gecertificeerde sterkteklasse van de kwaliteitsverklaring betonmortel levering op gebruikseisen, dan hoeft de hoogste sterkteklasse van de zelfverdichtende betonmortel niet met de hierboven benoemde frequentie te worden aangetoond maar geldt de frequentie van tabel 8.2..

b. Betonmortel levering op samenstelling

De betonsamenstelling moet voldoen aan de opgave van de afnemer. Daarnaast moet conform artikel 6.3.2 van NEN-EN 206 ofwel de water-cementfactor of een consistentie(klasse) worden overeengekomen.

De voor de productie van betonmortel op samenstelling volgens opgave van de afnemer toe te passen grondstoffen moeten voldoen aan de in 7.2.1 genoemde eisen. Ook de in tabel 1 van bijlage B gestelde eisen aan de ingangscontrole van grondstoffen zijn volledig van toepassing.

c. Vulstof /cementbeton

De betonsamenstelling moet in overeenstemming zijn met de samenstelling, zoals vermeld in het KOMO[®] attest afgegeven op basis van BRL 1802.

In aanvulling op 6.3.2 en 6.3.3 en de daarin genoemde tabellen geldt, dat op iedere dag waarop geattesteerde betonsamenstellingen worden afgeleverd, ten minste 1 proefstuk per sterkteklasse en geattesteerde combinatie wordt vervaardigd.

6.4 Geschiktheidonderzoek ten behoeve van het toelatingsonderzoek en uitbreiding van een kwaliteitsverklaring

6.4.1 Druksterkte

Het bedrijf dient voor alle sterkteklassen vanaf C20/25 op basis van onderzoek van ten minste 15 monsters van afzonderlijke charges³ van ten minste 6 verschillende productiedagen aan te tonen dat de te certificeren betonmortel aan de in hoofdstuk 4 en 5 genoemde eisen voldoet. Voor de afgifte van het tijdelijke kwaliteitsverklaring met een geldigheidsduur van 4 maanden kan worden volstaan met het aantonen van de hoogst te certificeren sterkteklasse vanaf C20/25 t/m C35/45.

³ Ingeval van een verrijdbare betoninstallatie wordt een charge gelijkgesteld aan een productie van 3 m³ betonmortel.

De nog niet aangetoonde lagere sterkteklassen, die het bedrijf op het definitieve kwaliteitsverklaring vermeld wil zien, dienen voor het einde van de stageperiode te worden aangetoond, waarbij het volgende uitgangspunt wordt gehanteerd.

Uitgevoerd geschiktheidsonderzoek op:	Ook van toepassing voor:
C20/25	C12/15 en C16/20
C30/37 (C28/35)	C25/30
C35/45	-
C45/55	C40/50
C55/67 (C53/65)	C50/60

De tussen haakjes () geplaatste sterkteklassen zijn opgenomen om aansluiting op eerder uitgevoerd onderzoek op basis van NEN 8005 mogelijk te maken.

Indien meerdere betonmortelbedrijven worden aangestuurd door een centraal geleide kwaliteitsdienst gelden de voorwaarden voor het geschiktheidsonderzoek zoals beschreven in 6.6.

Voor de overige betonmortelbedrijven dienen per sterkteklasse minimaal 3 speciemonsters, genomen op afzonderlijke productiedagen, te zijn onderzocht. Per sterkteklasse geldt voor het gemiddelde van de druksterkteresultaten: $\geq f_{ck} + 5 \text{ N/mm}^2$.

6.4.2 Onderzoek in geval van gebruik hulpstof(fen) waarvoor geen categorie overeenkomstig NEN-EN 934-2 beschikbaar is

Indien het bedrijf een hulpstof moet toepassen waarvoor in NEN-EN 934-2 geen categorieaanduiding beschikbaar is, dient een geschiktheidsonderzoek te worden uitgevoerd. Dit onderzoek dient te bestaan uit:

- druksterkteonderzoek volgens 6.4.1;
- alle aspecten van NEN-EN 934-1;
- overige relevante eigenschappen in relatie tot de toepassing van beton(mortel) waarin deze hulpstof wordt toegepast.

6.5 Eisen te stellen aan het laboratorium

6.5.1 Laboratoriumruimte

Voor het uitvoeren van onderzoeken ten behoeve van interne kwaliteitszorg dient het bedrijf, op de locatie van de installatie, te beschikken over een aparte doelmatige ruimte, die is ingericht als laboratorium.

6.5.2 Centraal laboratorium

Indien een onderneming de interne kwaliteitszorg op verschillende bedrijven centraal wil leiden, gelden de voorwaarden opgenomen in 6.6. Voor het verrichten van de laboratoriumwerkzaamheden dient in ieder geval op ieder bedrijf een betonlaborant beschikbaar te zijn en dient de apparatuur voor de in 6.5.3 genoemde proeven in een laboratorium compleet aanwezig te zijn en in andere laboratoria compleet met uitzondering van de apparatuur benodigd voor de in punt 7 van 7.5.3 omschreven bepaling van de druksterkte.

6.5.3 Apparatuur

De controle op de laboratoriumapparatuur dient te worden uitgevoerd volgens tabel 5 van bijlage F.

De drukbank van het betonmortelbedrijf dient te voldoen aan de volgende eisen:

- een capaciteit van ten minste 2 MN;
- minimaal klasse III conform NEN-EN 12390-4;
- de drukbank dient ten minste om de 2 jaar te worden gekalibreerd conform 5 van NEN-EN 12390-4 door een conform NEN-EN-ISO/IEC 17025 geaccrediteerd bedrijf ten bewijze waarvan een kopie van de verklaring moet worden toegezonden aan de certificatie-instelling. De controle van de drukbank moet dynamisch worden verricht.

6.6 Centraal geleide kwaliteitsdienst

Onder een centraal geleide kwaliteitsdienst wordt verstaan dat de betontechnologische begeleiding van enkele betonmortelbedrijven geschiedt vanuit 1 centraal punt.

Een centraal geleide kwaliteitsdienst moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

1. De betreffende betonmortelbedrijven dienen onder 1 directie te vallen.
2. Een centraal geleide kwaliteitsdienst dient te bestaan uit een hoofd kwaliteitsdienst welke tevens gediplomeerd betontechnoloog is en minimaal 1 praktiserende gediplomeerde betontechnoloog. Elk aangesloten betonmortelbedrijf dient over een betonlaborant BV met voldoende bijscholing te beschikken.
Bij meer dan 5 aangesloten betonmortelbedrijven dient de centraal geleide kwaliteitsdienst te worden uitgebreid met 1 praktiserende betontechnoloog per maximaal 5 bedrijven.
Een praktiserende gediplomeerde betontechnoloog kan tevens een van de uitvoerende betonlaboranten zijn.
3. De te volgen werkwijze en daaruit voortvloeiende procedures moeten duidelijk zijn beschreven.
4. Er moeten goede communicatiemiddelen beschikbaar zijn, waardoor de kwaliteitsdienst en de aangesloten betonmortelbedrijven in staat zijn gegevens permanent uit te wisselen. Vereist is een laboratorium-softwarepakket op alle aangesloten betonmortelbedrijven waarop de technologen van de centrale kwaliteitsdienst van buiten het betonmortelbedrijf kunnen inloggen, alle betontechnologische gegevens kan inzien en aanpassen.
5. De kwaliteitsdienst dient te worden geleid vanuit 1 van de aangesloten betonmortelbedrijven door een gediplomeerd betontechnoloog met ruime ervaring in de betontechnologie.
6. Het hoofd kwaliteitsdienst moet permanent bereikbaar zijn en beschikbaar als de omstandigheden dit vereisen. Onder permanent bereikbaar wordt verstaan: direct aanspreekbaar voor technologische ondersteuning en het oplossen van problemen. Bij afwezigheid (ziekte, verlof) dient een gelijkwaardige vervanger beschikbaar te zijn. Onder een gelijkwaardige vervanger wordt verstaan: een gediplomeerde betontechnoloog die zich ook buiten de vervangingsperiodes van het hoofd van de kwaliteitsdienst, dagelijks voor minimaal 80% van de tijd, bezig houdt met betontechnologie.
7. De kwaliteitsdienst is verantwoordelijk voor het vaststellen van de samenstellingen in bijvoorbeeld een centrale database van af te leveren betonmortel. Op alle aangesloten betonmortelbedrijven mogen correcties op de water- en hulpstoffendosering worden uitgevoerd door de betonlaborant op basis van richtlijnen afgegeven door de centrale kwaliteitsdienst.
8. De kwaliteitsdienst dient dagelijks controle uit te oefenen op de meetresultaten en dient dagelijks leiding te geven aan de laboratoriumwerkzaamheden.
9. De betonlaborant dient te beschikken over duidelijke werkinstructies en een monster-nemingsplan. De laborant moet instaat worden gesteld alle werkzaamheden conform deze beoordelingsrichtlijn uit te voeren. Bij afwezigheid van de laborant dient voor vervanging te worden gezorgd.
10. De betonlaborant dient duidelijk te worden geïnstrueerd, dat bij afwijkende beproevingsresultaten terstond de centrale kwaliteitsdienst wordt gewaarschuwd.
11. Klachten en bijzonderheden dienen direct bij de centrale kwaliteitsdienst te worden gemeld.

Per geval kunnen door de certificatie-instelling aanvullende eisen worden gesteld die onder meer afhangen van de volgende factoren:

- het aantal aangesloten betonmortelbedrijven;
- de geografische ligging ten opzichte van elkaar;
- de omvang van de productie;
- de grootte van de personeelsbezetting van de kwaliteitsdienst.

Het geschiktheids- en periodieke onderzoek dat is uitgevoerd op 1 betonmortelbedrijf van toepassing worden verklaard voor de overige betonmortelbedrijven, mits aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan:

- a. op alle bedrijven wordt dezelfde samenstelling aangehouden;
- b. op alle bedrijven wordt dezelfde soort, klasse en herkomst cement toegepast;
- c. op alle bedrijven wordt dezelfde soort en herkomst vulstof toegepast;
- d. op alle bedrijven wordt toeslagmateriaal van dezelfde soort toegepast;
- e. op alle bedrijven wordt dezelfde soort en merk hulpstof toegepast.

6.7 Eisen te stellen aan de kwaliteitsregistratie

In het laboratorium dient op volledige en overzichtelijke wijze een administratie te worden bijgehouden van de ten behoeve van de interne kwaliteitszorg uitgevoerde onderzoeken op door de certi-

ficatie-instelling aan te geven wijze.

De resultaten van de interne kwaliteitszorg op vulstof/cementbeton(specie) dienen in de betontechnologische administratie afzonderlijk te worden bijgehouden.

De verantwoordelijk betontechnoloog dient de kwaliteitsregistratie periodiek, doch minimaal 1 x per maand aantoonbaar te beoordelen. ¹⁾

¹⁾ *Toelichting:*

Deze beoordeling is noodzakelijk om eventuele foute invoer in de kwaliteitsregistratie op te merken zodat een correcte statistische toetsing conform NEN-EN 206/NEN 8005 kan plaatsvinden.

Indien een betonmortelbedrijf gebruik maakt van een tussenopslag voor cement en/of vulstof dient bij deze tussenopslag een aparte sluitende registratie te worden bijgehouden, ten behoeve van cement- en/of vulstofleveringen aan eigen betonmortelcentrales. Bij deze registratie dienen de inkomende en uitgaande hoeveelheden per cement dan wel per vulstof te worden vastgelegd.

6.8 Opleidingseisen

6.8.1 Leiding interne kwaliteitszorg

De interne kwaliteitszorg dient te worden geleid door een gediplomeerd betontechnoloog, die volledig ter beschikking is tijdens productie, dagelijks leiding geeft aan de laboratoriumwerkzaamheden en die naar het oordeel van de certificatie-instelling voldoende theoretische en praktische kennis van de betontechnologie bezit.

Als voldoende theoretische kennis wordt beschouwd: het bezit van het diploma Betontechnoloog BV, waarbij moet worden aangetoond dat iedere 5 jaar voldoende nascholing is gevolgd. ¹⁾

Als voldoende praktische kennis wordt beschouwd: ten minste 1 jaar praktijkervaring als praktiserend betontechnoloog, een en ander ter beoordeling van de certificatie-instelling.

¹⁾ *Toelichting:*

Nascholing dient ten minste 30 uur behandeling van betontechnologische onderwerpen in te houden.. Geschikt als nascholing zijn bijvoorbeeld de door de Betonvereniging georganiseerde opleidingen Beton-technoloog BV en Betontechnologisch Adviseur BV (examen niet verplicht). Nascholing kan ook bestaan uit het geven van cursorisch betontechnologisch onderwijs op MBO/HBO niveau.

6.8.2 Uitvoering laboratoriumwerkzaamheden

Indien de laboratoriumwerkzaamheden niet door de betontechnoloog zelf worden verricht, dient daarvoor een laborant te worden aangesteld die in het bezit is van het diploma Betonlaborant BV, dan wel een gelijkwaardige, door de certificatie-instelling aanvaarde opleiding c.q. diploma. Aangetoond moet worden dat iedere 5 jaar voldoende nascholing is gevolgd.

Als zodanig wordt beschouwd een laborant in het bezit van het diploma betonlaborant BV, waarbij moet worden aangetoond dat iedere 5 jaar voldoende nascholing is gevolgd. ¹⁾

¹⁾ *Toelichting:*

De door de Betonvereniging georganiseerde cursus "Nascholing betonlaborant BV" is hiervoor geschikt.

Bij hoge uitzondering en voor de duur van maximaal een week mogen de laboratoriumwerkzaamheden ook worden uitgevoerd door een intern opgeleide laborant. Deze uitzonderingen betreffen bijvoorbeeld ziekte van de gediplomeerde laborant of leveringen die langer dan 12 uur duren. Tijdens deze periode dient de betontechnoloog voor deze medewerker bereikbaar te zijn. De betontechnoloog dient ervoor zorg te dragen dat gedetailleerde laboratoriuminstructies beschikbaar zijn voor uitvoering van de proeven en voor beoordeling van de meetresultaten.

6.8.3 Overig productiepersoneel

Het productiepersoneel dient voldoende geschoold en deskundig te zijn. Als voldoende geschoold wordt beschouwd: het bezit van het diploma Algemene Basiskennis Beton van de Betonvereniging of het diploma Basiscursus Betonvakman van de Bond van Fabrikanten van Betonproducten in Nederland (BFBN). Laboratoriumwerkzaamheden of delen daarvan mogen niet door het "overige productiepersoneel" worden uitgevoerd.

6.9 Overige verplichtingen van het bedrijf

6.9.1 Toezending gegevens

Het bedrijf dient de volgende gegevens aan de certificatie-instelling toe te zenden:

- certificaat van goedkeuring weeg- en meetapparatuur, afgegeven door de ijkbevoegde instantie (bijlage F.1);
- rapport onderzoek aanmaakwater, indien geen drinkwater wordt toegepast (11.3.5);
- verklaring van kalibratie van de drukbank (6.5.3);

Het bedrijf dient de resultaten van het verificatieonderzoek binnen 1 week na beproeving aan de certificatie-instelling te rapporteren.

6.9.2 Behandeling van de verificatie-kubussen

De voor de certificatie-instelling vervaardigde kubussen dienen door het bedrijf en voor rekening van het bedrijf niet eerder dan 1 week, doch binnen 3 weken na vervaardiging, ter beproeving worden getransporteerd naar een door het betonmortelbedrijf gekozen verificatielaboratorium.

Tijdens het transport moeten maatregelen worden genomen om de kubussen tegen uitdroging en beschadiging te beschermen. De kubussen dienen tot het tijdstip van transport te verharderen volgens de bepalingen van de controleproef.

6.9.3 Verzending watermonsters

De door de certificatie-instelling genomen monsters aanmaakwater dienen door het bedrijf en voor rekening van het bedrijf binnen 2 weken na monsterneming ter beproeving worden getransporteerd naar een door het betonmortelbedrijf gekozen verificatielaboratorium.

6.9.4 Melding non-conformiteit van druksterkte en/of milieuklasse

Indien uit de interne kwaliteitszorg blijkt dat druksterkte van de geleverde betonmortel niet voldoet aan de eisen voor het betreffende bouwwerk, of dat de voor de betreffende milieuklasse maximaal toegestane meetwaarde voor de water-cementfactor/water-bindmiddelfactor met meer dan 0,05 is overschreden, dan moeten de betreffende afnemers hierover schriftelijk door het betonmortelbedrijf worden geïnformeerd. Bij overige overschrijdingen dient het betonmortelbedrijf van geval tot geval te beoordelen of melding noodzakelijk is.

Indien een afnemer twijfels en/of klachten heeft betreffende de water-bindmiddelfactor van de geleverde betonmortel mag de betonmortelcentrale bij de afhandeling hiervan niet uitsluitend gebruik maken van de gegevens uit de doseercomputer.¹⁾

¹⁾ *Toelichting*

Naast de gegevens uit de doseercomputer dienen ook de relevante meetwaarden zoals bijvoorbeeld vochtgehalten, consistentie, volumieke massa, druksterkte in de beoordeling van de twijfel en/of klacht te worden meegenomen.

6.9.5 Afhalen van betonspecie

Indien betonspecie bij een ander betonmortelbedrijf wordt afgehaald, dient dit te geschieden bij een goedgekeurde installatie, onder voorwaarde dat voor de desbetreffende sterkteklasse en milieuklasse het product aantoonbaar voldoet aan de eisen van deze beoordelingsrichtlijn. Een KOMO® kwaliteitsverklaring is daarvan voldoende bewijs.

Tevens moet uit de afleveringsbon duidelijk blijken dat de betonmortel is afgehaald, met vermelding van de naam of het certificaatnummer van het bedrijf dat de betonmortel heeft vervaardigd. Indien afgehaald wordt bij een betonmortelbedrijf met meerdere vestigingen moet duidelijk blijken bij welke vestiging is afgehaald.

Indien betonmortel wordt afgehaald door derden, zijnde bedrijven die niet beschikken over een KOMO® kwaliteitsverklaring voor betonmortel, is de KOMO® kwaliteitsverklaring van het producerende bedrijf geldig tot levering in het transportmiddel. Dit dient op de afleveringsbon te worden vermeld.

6.9.6 Doseren van hulpstoffen, water en/of vezels in de truckmixer op de bouwplaats

De dosering van water in de truckmixer op de bouwplaats is niet toegestaan.

De dosering van hulpstoffen en/of vezels in de truckmixer op de bouwplaats is toegestaan, indien vooraf gepland, onder verantwoordelijkheid van de betontechnoloog en onder direct toezicht op het werk door een medewerker van het betonmortelbedrijf die voldoet aan de opleidingseis genoemd in 6.8. Doseerinstructies dienen beschikbaar te zijn. Bij toevoegingen op het werk dient de kwaliteitscontrole voor wat betreft de consistentie en indien van toepassing het luchtgehalte door de laborant

of betontechnoloog op het werk plaats te vinden. Indien vooraf gepland hulpstoffen en/of vezels op de bouwplaats zullen worden gedoseerd dient de soort en hoeveelheid vooraf op de afleveringsbon te zijn geregistreerd. Uit de bon moet blijken dat de hulpstof en/of vezels op het werk zal/zullen worden gedoseerd. Na doseren van hulpstoffen en/of vezels dient de betonspecie nog minimaal 1 minuut per m³ intensief te worden gemengd voordat met de lossing wordt begonnen. Het betonmortelbedrijf dient zich te overtuigen dat de vezels gelijkmatig door de betonspecie zijn gemengd.

Incidenteel⁴ is het toegestaan om op de bouwplaats hulpstof en/of water toe te voegen ter correctie van de consistentie van de betonspecie. Hierbij geldt dat deze correctie plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van de betontechnoloog en onder direct toezicht van een medewerker van het betonmortelbedrijf die voldoet aan de opleidingseis volgens 6.8.1 of 6.8.2. In aanvulling op artikel 7.5 van NEN-EN 206 geldt dat niet meer dan 5 liter water per m³ betonspecie mag worden gedoseerd. Een visuele controle van de betonspecie is in deze gevallen voldoende en registratie op de afleveringsbon is niet noodzakelijk.

6.9.7 Melden wijzigingen

Wijzigingen aan de installatie van principiële aard of in de personeelsbezetting (directievertegenwoordiger, bedrijfsleiding en betontechnoloog) dienen binnen 1 week aan de certificatie-instelling te worden gemeld.

6.9.8 Afleveringsbon

Voor producten die niet onder kwaliteitsverklaring geleverd worden dient de afleveringsbon de afnemer er op te attenderen dat afnamecontrole dient plaats te vinden in het kader van het Bouwbesluit. Deze eis is ook van toepassing voor bedrijven waarvoor een toelatingsonderzoek voor een KOMO[®] kwaliteitsverklaring wordt uitgevoerd of nog niet is afgerond.

Een geschikte tekst voor vermelding op een standaard afleveringsbon is: 'Indien deze afleveringsbon niet is voorzien van het KOMO[®] merk dient, voor zover van toepassing, afnamecontrole in het kader van het Bouwbesluit plaats te vinden'.

Op afleveringsbonnen van producten die niet onder het KOMO[®] kwaliteitsverklaring vallen mag het KOMO[®] merk niet voorkomen of moet als zodanig onherkenbaar gemaakt zijn. Het niet nakomen van deze verplichting leidt tot sancties zoals opgenomen in het Algemeen Reglement van de certificatie-instelling.

Op de afleveringsbon van vulstof/cementbeton dient de combinatie van vulstof(fen) en cement(en) en de identificatiecode in de vorm van het attestnummer te worden vermeld.

6.9.9 Bewaartermijnen gegevens

Alle kwaliteitsregistraties dienen minimaal 10 jaar te worden bewaard.

Alle overige gegevens dienen overeenkomstig de relevante wettelijke termijn(en) te worden bewaard.

6.10 Aanvullende eisen mobiele betonmortelcentrale

6.10.1 Melding verplaatsing mobiele betonmortelcentrale

Elke verplaatsing van een mobiele betonmortelinstallatie dient vooraf aan de certificatie-instelling te worden gemeld, teneinde tijdig een inspectie door de certificatie-instelling op de nieuwe locatie mogelijk te maken (zie verder 7.4.6).

6.10.2 Onderzoek in geval van verplaatsing

De mobiele betonmortelcentrale dient, onmiddellijk na hervatting van de productie na een verplaatsing en een productiestop van langer dan 6 maanden, voor alle sterkteklassen vanaf C20/25 op basis van onderzoek van ten minste 15 monsters van afzonderlijke charges van ten minste 6 verschillende productiedagen aan te tonen dat de te certificeren betonmortel aan de in hoofdstuk 4 en 5 genoemde eisen voldoet.

Indien de mobiele betonmortelcentrale ten behoeve van hetzelfde werk wordt verplaatst en de interne

⁴ Incidenteel: Komt in de regel niet vaak voor maar is van toepassing bij onverwachte omstandigheden als de consistentie van de betonspecie afwijkt van de op de afleveringsbon vermelde consistentieklasse.

kwakeiteitszorg ongewijzigd blijft, kan met een controle van de weeginrichting in aanwezigheid van en een inspectie van de certificatie-instelling worden volstaan.

Indien het geschiktheidonderzoek niet op 28-daagse kubusdruksterkte kan worden uitgevoerd, mag de sterkteklasse worden aangetoond met de 7-daagse kubusdruksterkte. Dit is uitsluitend toegestaan indien voor dezelfde betonsamenstelling een betrouwbare correlatie tussen de 7-daagse druksterkte is aangetoond met de 28 daagse kubusdruksterkte. Onder dezelfde betonsamenstelling wordt verstaan:

- dezelfde cementsoort, sterkteklasse en herkomst;
- dezelfde cementshoeveelheid per m³ ± 10 kg;
- dezelfde watercementfactor;
- dezelfde vulstoffen (indien van toepassing);
- dezelfde soorten hulpstoffen (indien van toepassing), behalve plastificerende hulpstoffen.

De correlatie dient te worden bepaald door tijdens het geschiktheidonderzoek dat wordt uitgevoerd ten behoeve van het toelatingsonderzoek van 6 verschillende charges, per charge 2 kubussen, in plaats van 1 kubus, per monster te vervaardigen. 1 kubus dient na 7 dagen en 1 kubus dient na 28 dagen door het bedrijf te worden beproeft. Vervolgens worden de gemeten waarden van de 7-daagse kubussen vergeleken met de correlatiewaarden, teneinde de 28-daagse sterkte te kunnen voorspellen. Bij controle op 28 dagen dient de kubusdruksterkte te voldoen aan NEN-EN 206/NEN 8005.

6.10.3 Controle op beton

Druksterkte

Indien een mobiele betonmortelcentrale 6 maanden of langer niet heeft geproduceerd, dienen onmiddellijk nadat de productie is hervat, geschiktheidproeven te worden uitgevoerd en dient in overleg met de certificatie-instelling de hoogste gecertificeerde sterkteklasse te worden aangetoond.

6.11 Aanvullende eisen verrijdbare betoninstallatie

6.11.1 Melding productieplaats verrijdbare betoninstallatie

De productieplaats van een verrijdbare betoninstallatie dient op aanvraag van de certificatie-instelling terstond kenbaar gemaakt te worden, ten einde inspectiewerkzaamheden mogelijk te maken op zodanige wijze dat een onaangekondigd bezoek mogelijk is.

6.11.2 Opslag grondstoffen (aanvulling op 6.2.2)

- Cement

Een verrijdbare betoninstallatie behoeft niet te beschikken over cementsilo's. De gebruikte cement dient in dergelijke gevallen verpakt en beschermd tegen weersinvloeden te worden aangevoerd en te worden op- en overgeslagen. De kwaliteit van de gebruikte cement mag hierbij niet nadelig worden beïnvloed. De soort en klasse van het gebruikte cement moet op duidelijke wijze op de verpakking en het cementcompartiment van de verrijdbare betoninstallatie worden vermeld. Een vulstation waarvan de verrijdbare betoninstallatie zijn cementen betreft dient aan de in dit artikel gestelde eisen te voldoen.

- Toeslagmaterialen

Een verrijdbare betoninstallatie behoeft niet te beschikken over opslagplaatsen en dagsilo's. De gebruikte toeslagmaterialen moeten voor iedere korrelgroep van iedere soort toeslagmateriaal tot aan het moment van doseren gescheiden zijn. Dit geldt ook voor partijen toeslagmateriaal van eenzelfde korrelgroep die duidelijk verschillen van korrelopbouw. Een vulstation waarvan de verrijdbare betoninstallatie zijn toeslagmaterialen betreft dient aan de in dit artikel gestelde eisen te voldoen.

- Hulp en vulstoffen

Geen aanvulling op 6.2.2

6.11.3 Afwegen/doseren grondstoffen (aanvulling op 6.2.4)

Voor een verrijdbare betoninstallatie geldt dat alle grondstoffen in de betoninstallatie moeten worden gedoseerd. De weeginstallatie van de verrijdbare betoninstallatie moet in staat zijn om ongeacht de weersomstandigheden te voldoen aan afweegnauwkeurigheid conform bijlage F.2. Toeslagmaterialen mogen in de installatie niet ontmengen. In een verrijdbare betoninstallatie mogen de grondstoffen met een volume-doseersysteem worden gedoseerd, mits de afzonderlijke componenten (toeslagmateriaal, bindmiddel, water en hulp- en vulstoffen) van iedere productie tot een maximum van 3 m³ door middel van gewichtscntrole en registratie achteraf worden gecontroleerd. Bij de initiële

beoordeling dient door de certificatie-instelling deze werkwijze van de verrijdbare betoninstallaties te worden vastgelegd. De verrijdbare betoninstallatie dient zodanig te zijn ingericht dat volgens de IJkwet, bij een scheefstand van meer dan 2,5 graden afwegen / afmeten niet mogelijk is.

6.11.4 Mengen betonspecie (aanvulling op 6.2.5)

Voor een verrijdbare betoninstallatie geldt dat alle grondstoffen tot een homogene betonspecie moeten zijn gemengd alvorens dit de installatie verlaat.

6.11.5 Controle betonspecie (aanvulling op 6.3.2)

Ingeval dat een betonmortelbedrijf beschikt over een of meerdere verrijdbare betoninstallaties, gelden de eisen ten aanzien van de productiecontrole per verrijdbare betoninstallatie.

6.11.6 Controle op beton (aanvulling op 6.3.3)

Druksterkte

Indien een verrijdbare betoninstallatie 6 maanden of langer niet heeft geproduceerd, dienen onmiddellijk nadat de productie is hervat, geschiktheidproeven te worden uitgevoerd en dient in overleg met de certificatie-instelling de hoogste gecertificeerde sterkteklasse te worden aangetoond.

6.11.7 Laboratorium (aanvulling op 6.5.1)

Bij het vulstation voor verrijdbare betoninstallaties dient een laboratorium aanwezig te zijn.

7. AANVULLENDE EISEN VOOR BETONMORTEL BESTEMD VOOR VLOEISTOFDICHTE BETONCONSTRUCTIES

7.1. Controle op beton (aanvulling op 6.3.3)

In geval van leveringen van beton, bestemd voor vloestofdichte betonconstructies, moet naast de voor de betreffende sterkteklasse en water-cementfactor voorgeschreven beproevingsen, ook de vloestofindringingsproef worden uitgevoerd.

De vloestofindringingsproef omvat het volgende:

- vervaardiging, bewaring en conditionering: overeenkomstig NEN-EN 12390-2, waarbij direct na het ontvormen van de kubus, overeenkomstig NEN-EN 12390-8, het te beproeven oppervlak met een draadborstel moet worden opgeruwd. Het gebruik van curing-compound ter voorkoming van uitdroging is niet toegestaan;
- bepaling van de maximale vloestofindringing van een kubus overeenkomstig NEN-EN 12390-8. De proef dient te worden uitgevoerd op proefstukken die bij aanvang van de proef minimaal 28 en maximaal 35 dagen oud zijn, welke gedurende de eerste 16 tot 24 uur in de mal bij een temperatuur van $20 \pm 4^\circ\text{C}$ en vervolgens onder water of bij een relatieve vochtigheid van ten minste 95% bij $20 \pm 2^\circ\text{C}$ zijn bewaard.

Voorafgaand aan de beproeving dient de volumieke massa (ρ_b) van het proefstuk te worden bepaald. De proef dient bij een temperatuur van $20 \pm 4^\circ\text{C}$ te worden uitgevoerd.

Bij toepassing van vezelbeton mag de vloestofindringing worden gemeten aan kubussen vervaardigd zonder vezels.

Aanvullend op tabel 2 van bijlage B dient de monsterneming voor het bepalen van de vloestofindringing te worden uitgevoerd met de volgende frequentie:

- 1 monster per 75 m^3 betonmortel per bindmiddelcombinatie, voor het beton met de hoogste water-bindmiddelfactor;
 - minimaal 1 monster per week;
 - maximaal 3 monsters per week;
- per monster wordt 1 proefkubus vervaardigd voor het meten van de vloestofindringing.

Voor betonmortel voor vloestofdichte betonconstructies dient door het bedrijf een geschiktheidsonderzoek per bindmiddelcombinatie volgens 7.2 te zijn uitgevoerd op het mengsel met de hoogste water-bindmiddelfactor. Bij wijziging van een mengsel i.c. verhoging van de water-bindmiddelfactor dient een nieuw geschiktheidsonderzoek te worden uitgevoerd voordat levering als betonmortel voor vloestofdichte betonconstructies plaatsvindt.

7.2 Geschiktheidsonderzoek (in aanvulling op 6.4)

Indien certificatie van "betonmortel bestemd voor vloestofdichte betonconstructies" wordt aangevraagd zal worden beoordeeld of aan de eisen hiervoor wordt voldaan.

Onderdeel van de beoordeling vormen een geschiktheidsonderzoek en de resultaten van de interne kwaliteitscontrole van het bedrijf.

Het geschiktheidsonderzoek wordt uitgevoerd om van een bepaald mengsel met vastgelegde receptuur aan te tonen dat het aan de eisen van hoofdstuk 4 en 5 van deze beoordelingsrichtlijn voldoet. Het meten van de vloestofindringing dient uitgevoerd te worden op 3 kubussen, te nemen uit verschillende charges betonspecie. Van deze monsters betonspecie moeten tevens de bepalingen volgens tabel 2 van bijlage B worden uitgevoerd.

Ingeval van een verrijdbare betoninstallatie wordt een charge gelijkgesteld aan een productie van 3 m^3 betonmortel.

Indien meerdere betonmortelbedrijven worden aangestuurd door een centraal geleide kwaliteitsdienst gelden de voorwaarden zoals beschreven in 6.6.

8. AANVULLENDE EISEN VOOR ZELFVERDICHTENDE BETONMORTEL

8.1 Eisen en bepalingsmethoden (aanvulling op 5.5)

Tabel 8.1 - Producteisen betonspecie

beproevingsmethode		eisen
vloeimaat	NEN-EN 12350-8	SF2 of SF3
gemiddelde trech- tertijd	NEN-EN 12350-9	VF1 of VF2
stabiliteit	NEN-EN 12350-9 ¹⁾	< 3 s
J-ring	NEN-EN 12350-12	PJ1 of PJ2

1) In plaats van NEN-EN 12350-11 mag de stabiliteit met behulp van de V-trechter uit NEN-EN 12350-9 worden bepaald conform onderstaande werkwijze:

Stel de V-trechter stabiel en waterpas. Bevochtig het inwendige van de V-trechter en vul deze met betonspecie. Strijk zo nodig de specie gelijk met de bovenrand van de V-trechter. Open binnen 10 seconden na afstrijken de afsluitklep aan de onderzijde van de trechter en stel tegelijkertijd de stopwatch in werking.

Meet de tijd tot het moment dat er licht door de trechter zichtbaar (t_1) is en herhaal deze proef 1x (t_2) zonder daarbij de trechter te reinigen. De gehele proef moet binnen 5 minuten zijn uitgevoerd.

Vul vervolgens de V-trechter met betonspecie zonder reiniging van de trechter vooraf. Strijk zo nodig met behulp van de afstrijkat de specie gelijk met de bovenrand van de V-trechter. Open na 5 minuten de afsluitklep aan de onderzijde van de trechter en stel tegelijkertijd de stopwatch in werking. Meet de tijd tot het moment dat er licht door de trechter zichtbaar is (t_3). De gehele proef moet binnen 9 minuten zijn uitgevoerd.

Het verschil tussen $(t_1 + t_2)/2$ en t_3 mag niet meer dan 3 seconden bedragen.

8.2 Mengen van de betonspecie (aanvulling op 6.2.5)

Het mengen van zelfverdichtende betonspecie mag niet uitsluitend in de truckmixer plaatsvinden, met uitzondering van "grind buitenom" bij gebruik van een stationaire menger.

8.3 Controle op betonspecie (aanvulling op 6.3.2)

In geval van zelfverdichtende betonmortel moeten, naast de voor de betreffende sterkteklasse en water-cementfactor voorgeschreven beproevingen, ook de in tabel 8.2 beschreven beproevingen worden uitgevoerd. De frequentie van monsterneming per mengsel is aangegeven in tabel 8.3.

Tabel 8.2 - Controle betonspecie

onderwerp	methode	doel	frequentie
consistentieklasse SF2 en/of SF3:	- vloeimaat - gemiddelde trechtertijd - stabiliteit - J-ring ³⁾ - verwerkbaarheidstijd	- geschiktheids-onderzoek - periodiek onderzoek	- elk nieuw mengsel en bij wijziging van een mengsel ¹⁾ of productieproces - bij productie: min. 1 x per 4 weken per mengsel en in geval van twijfel - bij geen productie: min. 1 x per 2 maanden (in de centrale ²⁾⁴⁾)
consistentieklasse SF2 en/of SF3:	- vloeimaat - gemiddelde trechtertijd - stabiliteit	-productcontrole	- volgens tabel 8.3
¹⁾ Bij nieuwe en/of wijzigingen in soort en herkomst van bindmiddelen, hulp- en/of vulstoffen. ²⁾ Bij een centraal geleide kwaliteitsdienst kan het 2maandelijks onderzoek worden uitgevoerd door 1 van de vestigingen, waarbij de resultaten van toepassing worden verklaard voor de overige vestigingen, indien voldaan wordt aan de in 7.6 genoemde voorwaarden en de menger en besturing van de vestigingen gelijk zijn. Bij elke vestiging dient ten minste eenmaal per jaar het in 8.3.3 beschreven verificatieonderzoek plaats te vinden. ³⁾ Indien met de afnemer overeengekomen dient voor de J-ring op de afleveringsbon de betreffende klasse PJ1 of PJ2 te worden vermeld. ⁴⁾ Indien beide consistentieklassen SF2 of SF3 zijn gecertificeerd wordt het toegestaan om met een minimale frequentie van 1x per twee maanden afwisselend de gecertificeerde consistentieklassen te onderzoeken. Ter verduidelijking: Bij 1 gecertificeerde consistentieklasse dient deze minimaal 6x per jaar te worden onderzocht. Bij 2 gecertificeerde consistentieklassen dienen deze beiden afwisselend minimaal 3x per jaar te worden onderzocht. In alle gevallen is het aantal onderzoeken in totaal minimaal 6 per jaar. Indien meerdere sterkteklassen gecertificeerd zijn dient hierin ook afgewisseld te worden.			

Tabel 8.3 - Frequentie monsterneming betonspecie per mengsel

consistentieklasse	1 monster per	minimaal ¹⁾	maximaal ¹⁾
SF2 en/of SF3	25 m ³	1 per dag	10 per dag
¹⁾ dag = productiedag			

8.4 Geschiktheidsonderzoek, zelfverdichtende betonmortel (aanvulling op 6.4)

Het bedrijf moet voor aantonen dat de geproduceerde betonmortel voldoet aan de in hoofdstuk 4 en 5.3.2 genoemde eisen. Hiertoe dienen, in aanvulling op de resultaten uit het hierboven beschreven onderzoek, ten minste 15 meetresultaten van de vloeimaat, de stabiliteit en de trechtertijd, afkomstig uit afzonderlijke charges, te worden overgelegd. Voor consistentieklasse SF2 en/of SF3 dienen tevens ten minste 3 meetresultaten van de J-ring, afkomstig uit afzonderlijke charges, te worden overgelegd.

De meetwaarden moeten voldoen aan NEN-EN 206:

- vloeimaatklasse volgens tabel 1;
- viscositeitsklasse t_{500} volgens tabel 2 of V-funnel volgens tabel 3;
- passeervermogen L-box volgens tabel 4 of J-ring volgens tabel 5;
- weerstand tegen ontmengen volgens tabel 6.

De monsters dienen verder volledig te worden onderzocht volgens tabel 2 in bijlage B.

Zelfverdichtend beton dient tot minimaal 2 uur na aanmaak te voldoen aan de producteisen voor het overeengekomen consistentieklasse, tenzij met de afnemer anders is overeengekomen dan wel in het eigen productspecificatieblad is vermeld. De interne kwaliteitszorg dient te worden uitgevoerd volgens tabel 8.2.

De resultaten kunnen worden ontleend aan proeven tijdens de afnamecontrole dan wel aan geschikt-

heidsonderzoek. De proeven dienen voor minimaal de helft te worden uitgevoerd met monsters betonspecie uit de menger van de betoncentrale of truckmixer. Laboratoriumproeven kunnen een vertekend beeld geven.

De 3 monsters die onder toezicht van de certificatie-instelling zijn onderzocht mogen deel uitmaken van de 15 door het bedrijf te onderzoeken monsters.

Indien meerdere betonmortelbedrijven worden aangestuurd door een centraal geleide kwaliteitsdienst gelden de voorwaarden zoals beschreven in 6.6.

Per betonmortelbedrijf dienen 6 monsters betonspecie te worden onderzocht, afkomstig uit verschillende charges. Deze monsters moeten worden genomen uit de truckmixer of de menger van de betoncentrale.

Als bij 1 van de betonmortelbedrijven onder toezicht van de certificatie-instelling 3 monsters per consistentieklasse zijn onderzocht, dan kan bij de overige bedrijven worden volstaan met onderzoek van 1 monster per consistentieklasse onder toezicht van de certificatie-instelling.

8.4.1 Druksterkte (aanvulling op 6.4.1)

Ingeval van uitbreiding van de sterkteklasse(n) op de kwaliteitsverklaring "zelfverdichtende betonmortel" geldt dat dezelfde sterkteklassen kunnen worden opgenomen als op de kwaliteitsverklaring "levering op prestatie-eisen", nadat een geschiktheidsonderzoek aan ten minste 3 monsters van afzonderlijke charges van ten minste 2 verschillende productiedagen heeft plaatsgevonden. Per geschiktheidsonderzoek wordt getoetst op 3 kubussen met als criterium $f_{cm} \geq f_{ck} + 4 \text{ N/mm}^2$ en getoetst op individuele waarde $f_{ci} \geq f_{ck} - 4 \text{ N/mm}^2$.

8.5 Productinformatieblad zelfverdichtende betonmortel

Het bedrijf heeft de plicht de afnemer te informeren over de eigenschappen en verwerking van de te leveren betonspecie. Een productinformatieblad dient hiervoor beschikbaar te zijn.

9 AANVULLENDE EISEN VOOR BETONMORTEL BESTEMD VOOR LICHTBETON

9.1 Geschiktheidsonderzoek, betonmortel bestemd voor lichtbeton (aanvulling op 6.4)

Per gekozen laagste gewichtsklasse en hoogste sterkteklasse voor betonmortel voor lichtbeton dient door het bedrijf per type toeslagmateriaal een geschiktheidsonderzoek te zijn uitgevoerd.

Het bedrijf dient per combinatie van sterkteklasse en gewichtsklasse op basis van onderzoek van ten minste 15 monsters aan te tonen dat de te certificeren betonmortel aan de in hoofdstuk 4 en 5 genoemde eisen voldoet. Ten minste 6 van de monsters dienen afkomstig te zijn uit de menger van de betreffende betoncentrale, truckmixer of verrijdbare betoninstallatie. De overige monsters mogen afkomstig zijn van laboratoriumproeven of geschiktheidsonderzoeken uitgevoerd bij andere betonmortelbedrijven.

Voor de overige betonmortelbedrijven dienen per sterkteklasse minimaal 3 monsters van afzonderlijke charges, afkomstig uit de menger van de betreffende betoncentrale of truckmixer, te zijn onderzocht. Ingeval van een verrijdbare betoninstallatie wordt een charge gelijkgesteld aan een productie van 3 m³ betonmortel. Per sterkteklasse geldt voor het gemiddelde van de druksterkteresultaten:
 $\geq f_{ck} + 5 \text{ N/mm}^2$, waarbij elk afzonderlijk resultaat: $\geq f_{ck}$

Elk bedrijf dient van ten minste 3 monsters per sterkteklasse de ovendroge volumieke massa te bepalen conform artikel 5.5.2 van NEN-EN 206. De klassenindeling voor lichtbeton voor de volumieke massa volgt uit tabel 9 van NEN-EN 206.

10 AANVULLENDE EISEN VOOR DE CERTIFICATIE VAN BETONMORTEL VOOR BETON MET STAALVEZELS

10.1 Doseren vezels (aanvulling op 6.2.4)

Het eventueel doseren van vezels dient zodanig te geschieden dat bekend is welke hoeveelheid vezels per m³ wordt toegevoegd. Toevoeging van vezels kan op de productielocatie gebeuren, dan wel op de bouwplaats (zie 6.9.6).

10.2 Controle op betonspecie ten behoeve van beton met staalvezels (aanvulling op 6.3.2)

Tabel 2 van bijlage B als volgt aanvullen:

onderwerp	methode	doel	frequentie	registratie
homogeniteit van de verdeling van de staalvezels in betonspecie voor beton met staalvezels	NEN-EN 14721, methode B	bepaling van de homogeniteit van de verdeling van de staalvezels in betonspecie voor beton met staalvezels	bij aanvang van elk werk, met een maximum van 1 x per dag bij meer dan 1 werk per dag met dezelfde samenstelling	ja

10.2 Afleveringsbon

In aanvulling op artikel 7 van NEN-EN 206 dient op de afleveringsbon van de betonmortel het volgende te worden vermeld:

- fabrikaat en type van de toegevoegde staalvezel;
- het staalvezelgehalte in kg/m³.

Ook kan op de afleveringsbon worden verwezen naar een productspecificatie waarin deze gegevens staan vermeld.

11 BEOORDELING DOOR DE CERTIFICATIE-INSTELLING

11.1 Toelatingsonderzoek

11.1.1 Algemeen

Op basis van een schriftelijke aanvraag voor een KOMO® kwaliteitsverklaring door een bedrijf start de certificatie-instelling het toelatingsonderzoek, bestaande uit:

1. beoordeling van het kwaliteitshandboek (rapportage binnen 1 maand na ontvangst door de certificatie-instelling);
2. een initiële beoordeling van het productieproces en het bijbehorende in een kwaliteitshandboek vastgelegde kwaliteitssysteem (rapportage wordt binnen 2 weken aan het bedrijf toegezonden). Tekortkomingen die tijdens de initiële beoordeling worden geconstateerd dienen binnen een periode van 3 maanden, met ten minste 20 productiedagen te zijn opgeheven. Indien niet alle tekortkomingen binnen deze periode zijn opgeheven dient het toelatingsonderzoek volledig opnieuw te worden uitgevoerd. Het bedrijf dient hiertoe opnieuw een aanvraag voor een KOMO® kwaliteitsverklaring in te dienen;
3. beoordeling resultaten van het door het betonmortelbedrijf overeenkomstig 6.4 uitgevoerde geschiktheidsonderzoek(en). Hierbij dienen door de certificatie-instelling de uitgangspunten beschreven in 6.4 te worden gehanteerd;
4. twee verificatieonderzoeken volgens 11.1.2.

11.1.2 Productonderzoek ten behoeve van het toelatingsonderzoek

Als onderdeel van het toelatingsonderzoek vindt 2 maal productonderzoek plaats in het bijzijn van de certificatie-instelling. Deze onderzoeken vinden plaats op 2 verschillende dagen.

Tijdens dit onderzoek worden de van toepassing zijnde eigenschappen voor de betreffende beton(specie) beoordeeld zoals weergegeven in tabel 2 van bijlage B dan wel hoofdstuk 8.

Wanneer resultaten van de productiecontrole voor de te certificeren betonmortel beschikbaar zijn, zullen deze eveneens worden getoetst aan de in hoofdstuk 4 en 5 genoemde eisen.

a. Druksterkte

Bij beide in 11.1.2 genoemde productonderzoeken worden kubussen gemaakt voor bepaling van de druksterkte door zowel een verificatielaboratorium als door het bedrijf.

Bij ten minste 1 van de 2 verificatieonderzoeken worden van de hoogst aangevraagde sterkteklasse tot en met C55/67 van 3 afzonderlijke charges monsters genomen. Bij het andere verificatieonderzoek dient een lagere sterkteklasse te worden onderzocht. Ter verificatie van de druksterkte worden van ieder monster 2 kubussen vervaardigd, waarbij steeds 1 kubus op het bedrijf wordt beproefd en 1 kubus in een verificatielaboratorium.

Indien ook de kwaliteitsverklaring voor sterkteklassen in de reeks sterkteklasse > C55/67 wordt aangevraagd, wordt ook daarvan de hoogst aangevraagde sterkteklasse geverifieerd.

Het verschil tussen de gemiddelden van de interne en externe resultaten mag niet meer bedragen dan:

- 8 % ten opzichte van het gemiddelde van 3 kubussen van de externe resultaten voor de sterkteklassen tot en met C55/67.
- 7,5 N/mm² voor de sterkteklassen C60/75 en hoger.

Ingeval van een verrijdbare betoninstallatie wordt een charge gelijkgesteld aan een productie van 3 m³ betonmortel. Van ieder monster worden 2 kubussen vervaardigd, waarbij steeds 1 kubus op het bedrijf wordt beproefd en 1 kubus in een verificatielaboratorium.

b. Vloeistofindringing

Indien certificatie van "betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies" wordt aangevraagd, worden monsters genomen ter bepaling van de vloeistofindringing van de mengsels met dezelfde bindmiddelcombinatie met de hoogste water-bindmiddelfactor van 3 afzonderlijke charges. De resultaten moeten voldoen aan 6.3.1.

c. Zelfverdichtende betonmortel

Het in hoofdstuk 8 genoemde geschiktheidsonderzoek dient onder toezicht van de certificatie-instelling te worden uitgevoerd aan ten minste 1 mengsel met vastgelegde receptuur om aan te tonen dat de betonmortel aan de in hoofdstuk 4 en 5.3.2 genoemde eisen voldoet. De bepaling van de vloeimaat, de trechtertijd en de stabiliteit overeenkomstig NEN-EN 12350-11 en eventueel de in voetnoot 2 van

tabel 8.1 van hoofdstuk 8 dient te worden uitgevoerd op 3 monsters, te nemen uit verschillende truckmixerladingen. Voor consistentieklasse SF2 en/of SF3 dient de J-ring te worden uitgevoerd. Eén van de 3 monsters dient 2 uur na aanmaak nogmaals te worden onderzocht op vloeimaat, trechtertijd en stabiliteit; voor consistentieklasse SF2 en/of SF3 dient de J-ring te worden uitgevoerd. De monsters dienen verder volledig te worden onderzocht volgens tabel 2 van bijlage B.

11.1.3 Afgifte kwaliteitsverklaring met een geldigheidsduur van 4 maanden

Certificaten met een geldigheidsduur van 4 maanden kunnen worden afgegeven zodra alle tekortkomingen van de initiële beoordeling zijn opgeheven. Afhankelijk van het type kwaliteitsverklaring gelden de voorwaarden in 11.1.3 a t/m e. Betonmortel geleverd met deze certificaten mag alleen in droog milieu worden toegepast indien het bedrijf (nog) niet beschikt over het NL-BSB productcertificaat op basis van BRL 9338.

a. KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op samenstelling"

Een kwaliteitsverklaring "Levering op samenstelling" kan worden afgegeven met een geldigheidsduur van 4 maanden, zodra de installatie aantoonbaar aan de eisen in hoofdstuk 6 en bijlage F voldoet. Voorwaarde hierbij is dat het bedrijf binnen een periode van 4 maanden de KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op prestatie-eisen" verwerft. Indien het bedrijf hierbij in gebreke blijft, wordt de kwaliteitsverklaring "Levering op samenstelling" niet verlengd.

De kwaliteitsverklaring "levering op samenstelling" is uitsluitend bedoeld voor betonsamenstellingen die op verzoek van en met instemming van de afnemer worden geproduceerd.

Indien het bedrijf al beschikt over een KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op prestatie-eisen", hoeft aan de toekenning van de KOMO® kwaliteitsverklaring Levering op samenstelling geen initiële beoordeling vooraf te gaan.

b. KOMO® kwaliteitsverklaring "Levering op prestatie-eisen"

De kwaliteitsverklaring "Beton, levering op prestatie-eisen" wordt afgegeven met een geldigheidsduur van 4 maanden, zodra het bedrijf het geschiktheidsonderzoek volgens 6.4 heeft uitgevoerd en uit de resultaten blijkt dat wordt voldaan aan NEN-EN 206/NEN 8005.

Direct na afgifte van deze kwaliteitsverklaring, dan wel zoveel eerder als mogelijk, begint de stageperiode.

c. Betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies

De vermelding "betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies" mag op de KOMO® productcertificaten voor "Levering op prestatie-eisen" dan wel "zelfverdichtende betonmortel" worden toegevoegd indien uit het geschiktheidsonderzoek volgens 7.2 en het verificatieonderzoek volgens 11.1.2 blijkt dat de resultaten voldoen aan 5.3..

d. KOMO® kwaliteitsverklaring "zelfverdichtende betonmortel"

De KOMO® kwaliteitsverklaring "zelfverdichtende betonmortel" wordt afgegeven met een geldigheidsduur van 4 maanden, indien blijkt dat de resultaten van het productonderzoek volgens 11.1.2 en geschiktheidsonderzoek volgens 8.2 voldoen aan 5.4 en het productinformatieblad (8.4) in overeenstemming is met de resultaten van de interne kwaliteitszorg. Direct na afgifte van deze kwaliteitsverklaring, dan wel zoveel eerder als mogelijk, begint de stageperiode.

e. Betonmortel bestemd voor lichtbeton

De vermelding "betonsterkteklasse(n) voor lichtbeton" wordt op de KOMO® kwaliteitsverklaring voor "Levering op prestatie-eisen" worden toegevoegd indien uit het geschiktheidsonderzoek volgens 9.1 en blijkt dat de resultaten voldoen aan 5.1..

11.1.4 Stageperiode

Met het betonmortelbedrijf wordt de ingangsdatum van de stageperiode vastgelegd. Gedurende deze periode wordt beoordeeld of het betonmortelbedrijf in staat is de vereiste controles uit te voeren en producten te leveren die aan de eisen voldoen. Deze controle vindt plaats door middel van 1 of meerdere controlebezoeken. De stageperiode omvat 3 maanden en ten minste 20 productiedagen.

Gedurende de stageperiode dient het bedrijf aan te tonen dat het in staat is de kwaliteitszorg uit te voeren volgens de bepalingen van deze beoordelingsrichtlijn en dat de geleverde betonmortel aan de eisen voldoet.

De resultaten dienen ter beoordeling aan de certificatie-instelling ter beschikking te worden gesteld.

Bij een mobiele betonmortelinstallatie en een verrijdbare betoninstallatie kan daarvoor ook de kwaliteitscontrole van dezelfde installatie bij de vorige opstellingsplaats worden benut.

11.1.5 Afgifte definitieve kwaliteitsverklaring

Verlenging van de kwaliteitsverklaring volgt automatisch indien bij voortduring uit de resultaten van de productcontrole en controles door de certificatie-instelling bij het bedrijf blijkt dat aan de eisen wordt voldaan.

Op de definitieve kwaliteitsverklaring worden uitsluitend de sterkteklassen vermeld waarvan door het bedrijf is aangetoond dat aan de desbetreffende eisen wordt voldaan (zie 6.4).

11.1.6 Speciale vermeldingen op de kwaliteitsverklaring

De KOMO® kwaliteitsverklaring verklaart dat er een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de betonmortel voldoet aan de eisen zoals vastgelegd in deze beoordelingsrichtlijn. De betonmortel wordt nader omschreven in de kwaliteitsverklaring.

Aanvullend kan op de kwaliteitsverklaring indien van toepassing specifieke bedrijfseigen kwaliteitsinformatie worden opgenomen, zie bijlage E.

Indien het bedrijf (nog) niet beschikt over een NL-BSB productcertificaat "Betonmortel" dient onderstaande tekst op de KOMO® kwaliteitsverklaring te worden vermeld:

"Indien niet tevens een NL-BSB productcertificaat is afgegeven op basis van BRL 9338 dient aanvullend, voor zover van toepassing, te zijn aangetoond dat wordt voldaan aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit".

11.2 Controlebezoeken

11.2.1 Algemeen

Het door de certificatie-instelling uit te voeren controlebezoek vindt plaats aan de hand van de in deze beoordelingsrichtlijn opgenomen proces-, prestatie- en producteisen inclusief beproevingsmethoden. Ten behoeve hiervan dient het bedrijf laboratoriumaccommodatie en personeel ter beschikking te stellen, indien dit tijdens het controlebezoek wordt gewenst. Controlebezoeken vinden onaangekondigd plaats.

Tijdens een controlebezoek kunnen door of onder toezicht van de certificatie-instelling monsters worden getrokken ten behoeve van onderzoek in het laboratorium van het bedrijf op het voldoen aan de producteisen. Deze monsterneming kan plaatsvinden zowel op de centrale als op de bouwplaats. Daarnaast kunnen zowel op de centrale als op het werk additionele monsters genomen worden ter controle van 1 of meer eigenschappen.

Het aantal controlebezoeken bij een bedrijf bedraagt maximaal 5 per jaar.

Bedrijven met een NEN-EN-ISO 9001 certificaat

Indien het kwaliteitssysteem van het bedrijf is gecertificeerd op basis van NEN-EN-ISO 9001 en de certificatie-instelling inzage heeft in de rapporten van de in het kader van de certificatie van het kwaliteitssysteem uitgevoerde audits, kan de certificatie-instelling besluiten het aantal controlebezoeken te met 1 bezoek per jaar te reduceren tot minimaal 4 per jaar.

Indien het bedrijf tevens beschikt over een KOMO kwaliteitsverklaring "zelfverdichtende betonmortel" zal tijdens 2 reguliere controlebezoeken de proces-, prestatie- en producteisen inclusief beproevingsmethoden hiervan worden beoordeeld.

Het aantal controlebezoeken aan een tussenopslag volgens 2.7 bedraagt 2 per jaar.

In geval daartoe aanleiding bestaat, kan de certificatie-instelling besluiten extra controlebezoeken af te leggen, waarbij de kosten afzonderlijk bij het bedrijf in rekening kunnen worden gebracht. Indien bevindingen tijdens een controlebezoek aanleiding zijn voor een extra controlebezoek, wordt het extra controlebezoek binnen 15 werkdagen gebracht.

Bij de controle op het juist gebruik van de kwaliteitsverklaring "levering op samenstelling" wordt nagegaan of het bedrijf nog voldoet aan de eisen van deze beoordelingsrichtlijn. Hierbij dient ten minste het volgende te worden gecontroleerd en vastgelegd:

1. Controle of de geleverde betonsamenstelling overeenkomt met hetgeen is besteld.

2. Controle of de toegepaste grondstoffen en de ingangscntrole hierop voldoen aan de eisen van deze beoordelingsrichtlijn.
3. Controle of de overeengekomen water-cementfactor of consistentie(klasse) voldoet aan hetgeen is overeengekomen. Controle op alle overige eigenschappen van het product zoals overeengekomen met de afnemer.
4. Controle op het correct invullen van de afleveringsbonnen conform artikel 7.3 van NEN-EN 206.

11.3 Verificatieonderzoek bij een gecertificeerd betonmortelbedrijf

11.3.1 Verificatie druksterkte

Verificatie van druksterkte dient 2 x per jaar te worden uitgevoerd. Indien het bedrijf tevens beschikt over een kwaliteitsverklaring voor zelfverdichtende betonmortel, mag dit verificatieonderzoek ook hierop worden uitgevoerd.

Ter verificatie van de druksterkte wordt van 2 afzonderlijke charges van willekeurige sterkteklasse verificatieonderzoek uitgevoerd, waarbij van 2 monsters, per monster 2 kubussen worden vervaardigd, waarbij steeds 1 kubus op het bedrijf wordt beproefd en 1 kubus in een verificatielaboratorium, waarbij tevens de bepalingen volgens tabel 5 van bijlage F, met uitzondering van de vloeistofindringing, moeten worden uitgevoerd. De behandeling van de kubussen dient plaats te vinden overeenkomstig 6.9.2.

Eén van de twee verificatieonderzoeken mag worden vervangen door een ringonderzoek waarin ten minste 3 bedrijven deelnemen en waarbij het ringonderzoek over de deelnemende bedrijven rouleert. Op deze wijze worden alle deelnemende bedrijven binnen het ringonderzoek beoordeeld, ook indien dit vaker dan éénmaal per jaar plaatsvindt.

Per deelnemer worden bij het bedrijf dat het ringonderzoek van dat moment leidt van 1 charge van willekeurige sterkteklasse kubussen vervaardigd die bij het bedrijf zelf en de deelnemende bedrijven worden beproefd. Het totaal aantal kubussen dat moet worden vervaardigd is afhankelijk van het aantal deelnemende bedrijven van het ringonderzoek (=3 kubussen x aantal bedrijven).

De behandeling van de kubussen dient plaats te vinden overeenkomstig 7.9.2.

De vervaardiging van de kubussen en de deelnemende bedrijven dienen te worden gemeld bij de certificatie-instelling. Hiermee is de certificatie-instelling in staat om de beproeving op druksterkte bij één van de deelnemende bedrijven bij te wonen.

Het verschil tussen de gemiddelden van de interne en externe resultaten mag niet meer bedragen dan:

- 10 % ten opzichte van het gemiddelde van 2 kubussen van de externe resultaten voor de sterkteklassen tot en met C55/67.
- 8 % ten opzichte van het gemiddelde van 3 of meer kubussen van de resultaten voor de sterkteklassen tot en met C55/67.
- 7,5 N/mm² voor de sterkteklassen C60/75 en hoger.

11.3.2 Verificatie vloeistofindringing

Indien het bedrijf beschikt over de kwaliteitsverklaring "betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies", worden 1x per 2 jaar van 3 afzonderlijke charges betonmortel monsters getrokken ter bepaling van de vloeistofindringing. Van ieder monster worden 2 kubussen vervaardigd, waarbij steeds 1 kubus op het bedrijf wordt beproefd en 1 kubus in een verificatielaboratorium. De behandeling van de kubussen dient plaats te vinden overeenkomstig 6.9.2. De resultaten dienen te voldoen aan de eisen uit 5.3..

11.3.3 Verificatie zelfverdichtende betonmortel

Tweemaal per jaar dient onder toezicht van de certificatie-instelling het in tabel 8.3 van hoofdstuk 8 genoemde geschiktheidonderzoek te worden uitgevoerd aan ten minste 1 mengsel met vastgelegde receptuur.

De bepaling van de vloeimaat, de stabiliteit en de trechtertijd dient te worden uitgevoerd op 2 monsters, te nemen uit verschillende truckmixerladingen. Indien deze bepalingen, inclusief de bepaling

van verwerkingstijd op het eerste monster voldoen aan de eisen en/of het productinformatieblad, dan vervallen de bepalingen op het tweede monster.

De J-ring dient met 1 van de 2 monsters zelfverdichtende betonmortel te worden uitgevoerd. De monsters dienen verder volledig te worden onderzocht volgens tabel 2 in bijlage B.

Het verificatieonderzoek mag voor meerdere betonmortelbedrijven op één van de betonmortelbedrijven worden uitgevoerd en van toepassing worden verklaard voor de overige betonmortelbedrijven. Het verificatieonderzoek dient steeds bij een andere vestiging te worden uitgevoerd totdat alle betonmortelbedrijven zijn geverifieerd. Hierbij zijn de voorwaarden zoals beschreven in 6.6 van toepassing.

11.3.4 Verificatie lichtbeton

Bij productie van lichtbeton, dient de certificatie-instelling te worden geïnformeerd zodat een verificatieonderzoek naar de ovendroge volumieke massa kan worden uitgevoerd.

Het onderzoek dient aan ten minste 1 mengselsamenstelling plaats te vinden op 2 monsters genomen uit verschillende charges. Van ieder monster worden 2 proefstukken vervaardigd. 2 Proefstukken worden op het bedrijf beproefd en 2 proefstukken in een verificatielaboratorium. De behandeling van de proefstukken dient plaats te vinden overeenkomstig 6.9.2. De resultaten van beide laboratoria dienen aan dezelfde gewichtsklasse volgens NEN-EN 206 te voldoen en het onderlinge verschil van het gemiddelde mag niet meer dan 5 % ten opzichte van het gemiddelde van 2 proefstukken van de externe resultaten bedragen.

11.3.5 Verificatie aanmaakwater, anders dan leidingwater

Behoudens aanmaakwater afkomstig uit de drinkwaterleiding dient al het aanmaakwater ten minste 1x per 5 jaar¹), voor rekening van het bedrijf en op aanwijzing van de certificatie-instelling, op zijn bruikbaarheid te worden onderzocht (zie ook 6.2.1 en 6.3.1). Bij gebruik van oppervlaktewater als aanmaakwater dient het oppervlaktewater ten minste 6x per jaar, voor rekening van het bedrijf en op aanwijzing van de certificatie-instelling, op zijn bruikbaarheid te worden onderzocht. Na een jaar kan deze frequentie in overleg met de certificatie-instelling worden verlaagd tot 3x per jaar.

Toelichting ¹) : De onderzoeksfrequentie wordt verhoogd naar 1x per jaar indien het onderzoeksresultaat groter is dan 70% van de eis (conform NEN-EN 1008).

11.3.6 Overige verificaties

Daarnaast kunnen zowel op de centrale als op het werk additionele monsters genomen worden ter controle van 1 of meer eigenschappen.

11.4 Uitbreiding van de kwaliteitsverklaring

11.4.1 Uitbreiding sterkteklasse

Uitbreiding van een kwaliteitsverklaring met een nog niet gecertificeerde sterkteklasse vindt plaats nadat het betonmortelbedrijf op basis van een geschiktheidsonderzoek zoals beschreven in 6.4.1 heeft aangetoond dat de te certificeren beton aan de in hoofdstuk 4 en 5 genoemde eisen voldoet.

11.4.2 Uitbreiding "betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies"

Uitbreiding van een kwaliteitsverklaring met "betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies" vindt plaats nadat het betonmortelbedrijf op basis van een geschiktheidsonderzoek zoals beschreven in 7.2 heeft aangetoond dat de te certificeren beton aan de in 4 en 5 genoemde eisen voldoet.

11.4.3 Uitbreiding "zelfverdichtende betonmortel"

Uitbreiding van een kwaliteitsverklaring voor "zelfverdichtende betonmortel" vindt plaats nadat het betonmortelbedrijf op basis van een geschiktheidsonderzoek zoals beschreven in 8.4 heeft aangetoond dat de te certificeren beton aan de in hoofdstuk 8 en 5.3.2 en tabel 8.1 van hoofdstuk 8 genoemde eisen voldoet.

Indien het bedrijf al beschikt over de KOMO[®] kwaliteitsverklaring "Levering op prestatie-eisen", hoeft aan de toekenning van de KOMO[®] kwaliteitsverklaring "zelfverdichtende betonmortel" geen beoordeling van het kwaliteitshandboek en een initiële beoordeling vooraf te gaan. Het bedrijf dient in dit geval te voldoen aan de eisen opgenomen in tabel 8.1 van hoofdstuk 8 van deze beoordelingsrichtlijn.

Onderdeel van het toelatingsonderzoek vormt de beoordeling door de certificatie-instelling van de

(gewijzigde) kwaliteitssysteemdokumentatie van het bedrijf.

Indien uitbreiding van een kwaliteitsverklaring "zelfverdichtende betonmortel" met een sterkteklasse heeft plaatsgevonden zoals beschreven in 6.4.1 dient bij het eerstvolgende controlebezoek de hoogste gecertificeerde sterkteklasse van de kwaliteitsverklaring te worden geverifieerd.

11.4.4 Uitbreiding licht beton

Uitbreiding van een kwaliteitsverklaring met "betonmortel voor lichtbeton" vindt plaats nadat het betonmortelbedrijf op basis van een geschiktheidonderzoek zoals beschreven in 9.1 heeft aangetoond dat de te certificeren beton aan de in hoofdstuk 4 en 5 genoemde eisen voldoet.

11.5 Herbeoordeling van een certificaathouder

Indien wijzigingen in de installatie van principiële aard hebben plaatsgevonden of op verzoek van een betonmortelcentrale het KOMO kwaliteitsverklaring langer dan 1 jaar is opgeschort, dient een herbeoordeling plaats te vinden door 1 of meer inspecteurs van de certificatie-instelling. De herbeoordeling bestaat uit het vaststellen van de wijzigingen en toetsing van hetgeen gewijzigd is aan de gestelde eisen in deze beoordelingsrichtlijn. De rapportage van de herbeoordeling wordt toegevoegd aan de rapportage van de eerder uitgevoerde initiële beoordeling. Afhankelijk van de omvang van de wijzigingen kan de certificatie-instelling ook besluiten een hernieuwd toelatingsonderzoek volgens 11.1 uit te voeren.

Indien het een verplaatsing van een mobiele betonmortelcentrale betreft dient de herbeoordeling in de vorm van een inspectie worden uitgevoerd door een inspecteur van de certificatie-instelling (zie ook 6.10).

12 EISEN TE STELLEN AAN DE CERTIFICATIE-INSTELLING

De certificatie-instelling moet voldoen aan de in NEN-EN 45011 gestelde eisen. Bovendien moet de certificatie-instelling voor het onderwerp van deze beoordelingsrichtlijn zijn geaccrediteerd door de Raad voor Accreditatie of een daaraan gelijkwaardige instelling (een accreditatie-instelling waarmee de RvA een overeenkomst van wederzijdse acceptatie heeft gesloten).

12.1 Eisen te stellen aan het certificatiepersoneel

Het bij de certificatie betrokken personeel is te onderscheiden naar:

- Inspecteurs belast met de uitvoering van de externe controle bij het betonmortelbedrijf;
- Beslissers belast met het nemen van beslissingen naar aanleiding van uitgevoerde toelatingsonderzoeken, voortzetting van certificatie naar aanleiding van uitgevoerde controles en beslissingen over de noodzaak tot het treffen van corrigerende maatregelen.

De kwalificatie-eisen zijn opgebouwd uit:

- Kwalificatie-eisen voor het uitvoerende certificatiepersoneel van een certificatie-instelling die voldoet aan de in NEN-EN-ISO/IEC 17065 gestelde eisen;
- Kwalificatie-eisen voor het uitvoerende certificatiepersoneel van een certificatie-instelling die door het College van Deskundigen aanvullend zijn vastgesteld voor het onderwerp van deze beoordelingsrichtlijn.

Een inspecteur dient ten minste aan de volgende eisen te voldoen:

- een cursus te hebben gevolgd voor het beoordelen van kwaliteitssystemen;
- aantoonbare kennis/ervaring te bezitten op het gebied van de onder deze beoordelingsrichtlijn gecertificeerde producten en productieprocessen;
- een afgeronde opleiding tot betontechnoloog BV of gelijkwaardig te hebben gevolgd;
- iedere 5 jaar aantoonbare nascholing van betontechnologische onderwerpen¹ te hebben gevolgd.

¹) Toelichting

Nascholing kan bestaan uit het geven of volgen van cursorisch betontechnologisch onderwijs.

Het inwerken van een nieuwe inspecteur dient plaats te vinden onder begeleiding van een ervaren inspecteur op dit vakgebied waarbij meerdere inspecties bij betonmortelbedrijven worden uitgevoerd totdat de certificatie-instelling van mening is dat de nieuwe inspecteur zelfstandig kan functioneren.

Een beslisser dient aan de eisen van de inspecteur te voldoen aangevuld met onderstaande eisen:

- geen betrokkenheid bij de directe uitvoering van het certificatieonderzoek van de betreffende certificaathouder;
- twee jaar ervaring met het auditeren of nemen van beslissingen in het kader van certificatieonderzoek;
- de bevoegdheid hebben van de eigen organisatie voor het nemen van beslissingen in het kader van certificatieonderzoek;
- een afgeronde relevante technische opleiding op ten minste HBO niveau.

12.2 Eisen te stellen aan het sanctiebeleid

Bij de certificering wordt onderscheid gemaakt in niet-ernstige en ernstige afwijkingen. Door de certificatie-instelling mag voor deze begrippen een afwijkende terminologie worden gehanteerd. Bij een ernstige afwijking is de kwaliteit van het product in gevaar door een onvoldoende beheersing van het productieproces. Het betonmortelbedrijf dient dan op korte termijn corrigerende maatregelen te nemen. Een niet-ernstige afwijking dient ook te worden opgevolgd met corrigerende maatregelen, maar de kwaliteit van het product is minder in gevaar. De termijn waarbinnen de corrigerende maatregelen moeten worden genomen is daarom langer dan bij een ernstige afwijking.

Niet-ernstige afwijkingen worden door de certificatie-instelling afgehandeld conform de eigen sanctieprocedure. Ernstige afwijkingen worden door de certificatie-instelling afgehandeld conform de eigen sanctieprocedure, maar ten minste binnen de randvoorwaarden zoals vastgesteld door het college van deskundigen en zoals gepubliceerd door de uitgever(s) van de beoordelingsrichtlijn.

Voorts dient het college van deskundigen afwijkingen te benoemen die door de certificatie-instelling als ernstig dienen te worden beschouwd. De uitgever(s) van de beoordelingsrichtlijn dient dit overzicht te publiceren samen met de hiervoor genoemde randvoorwaarden omtrent de afhandeling van ernstige afwijkingen.

13

DOCUMENTEN

Dit artikel bevat een overzicht van in deze beoordelingsrichtlijn genoemde normen en overige documenten, betrekking hebbend op betonmortel.

Het vermelde jaartal heeft steeds betrekking op de uitgiftedatum dan wel de datum van de laatste aanvulling of wijziging van het desbetreffende document.

Lijst van vermelde documenten *)

- ISO 565: 1990 ⁴⁾ Test sieves - Metal wire cloth, perforated metal plate and electroformed sheet; Nominal si6 of openings: 1990
- NEN 5905: 2005 ¹⁾ Nederlandse aanvulling op NEN-EN 12620 "Toeslagmaterialen voor beton": 2005, inclusief wijzigingsblad A1:2008

- NEN 8005: 2014 ²⁾ Nederlandse invulling van NEN-EN 206: Beton - Deel 1: Specificatie, eigenschappen, vervaardiging en conformiteit: november 2014
- NEN-EN 196-1: 2005 ³⁾ Beproevingmethode voor cement - Deel 1: Bepaling van de sterkte: 2005
- NEN-EN 196-2: 2005 ³⁾ Beproevingmethode voor cement - Deel 2: Chemische analyse van cement: 2005
- NEN-EN 196-3: 2005 ³⁾ Beproevingmethode voor cement - Deel 3: Bepaling van begin en einde van de binding en bepaling van de vormhoudendheid: 2005, inclusief wijzigingsblad A1: 2009
- NEN-EN 196-6: 2010 ⁷⁾ Beproevingmethoden voor cement - Deel 6: Bepaling van de fijnheid: 2010
- NEN-EN 197-1: 2011 ¹⁾ Cement - Deel 1: Samenstelling, specificatie en conformiteitscriteria voor gewone cementsoorten: 2011
- NEN-EN 206: 2014 ²⁾ Beton - Deel 1: Specificatie, eigenschappen, vervaardiging en conformiteit: 1 mei 2014
- NEN-EN 450-1: 2012 ¹⁾ Vliegashoudende beton – Deel 1: Definitie, specificaties en conformiteitscriteria: 2012
- NEN-EN 934-2: 2009 ¹⁾ Hulpstoffen voor beton, mortel en injectiemortel - Deel 2: Hulpstoffen voor beton: Definities, eisen, conformiteit, markering en aanduiding: 2009, inclusief wijzigingsblad A1: 2012
- NEN-EN 1008: 2002 ⁴⁾ Aanmaakwater voor beton; Specificatie voor monsterneming, beproeving en beoordeling van de geschiktheid van water, inclusief spoelwater van reinigingsinstallaties in de betonindustrie, als aanmaakwater voor beton: 2002
- NEN-EN 1990: 2011 ⁴⁾ Eurocode: Grondslagen van het constructief ontwerp: 2011 (waarin 2 wijzigingsbladen A1:2006 en correctieblad C2:2010 zijn verwerkt)
- NEN-EN 1991-1-1: 2011 ⁴⁾ Eurocode 1: Belastingen op constructies - Deel 1-1: Algemene belastingen - Volumieke gewichten, eigen gewicht en opgelegde belastingen voor gebouwen: 2011, inclusief correctieblad C1: 2011
- NEN-EN 1992-1-1: 2005 ⁴⁾ Eurocode 2: Ontwerp en berekening van betonconstructies – Deel 1-1: Algemene regels en regels voor gebouwen: 2005, inclusief correctieblad C2: 2011
- NEN-EN 12620: 2002 ¹⁾ Toeslagmateriaal voor beton: 2002, inclusief wijzigingsblad A1:2008
- NEN-EN 12878: 2005 ³⁾ Pigmenten voor het kleuren van bouwmaterialen gebaseerd op cement en/of kalk: Specificaties en beproevingsmethoden: 2005
- NEN-EN 12880: 2001 ³⁾ Karakterisering van slib - Bepaling van het droge-stofgehalte en het watergehalte: 2001
- NEN-EN 13055-1: 2002 ³⁾ Lichte toeslagmaterialen - Deel 1: Lichte toeslagmaterialen voor beton, mortel en injectiemortel: 2002, inclusief correctieblad C1: 2006
- NEN-EN 13263-1: 2005 ³⁾ Silicafume voor beton – Deel 1: Definities, eisen en conformiteitsbeheersing: 2005, inclusief wijzigingsblad A1:2009
- NEN-EN 13639: 2002 ³⁾ Bepaling van het totale gehalte aan organische koolstof in kalksteen: 2002, inclusief correctieblad C1: 2004
- NEN-EN 13670: 2009 ²⁾ Het vervaardigen van betonconstructies: 2009
- NEN-EN 14889-1: 2006 ³⁾ Vezels in beton – Deel 1: Staalvezels – Definities, specificaties en conformiteit: 2006
- NEN-EN 14889-2: 2006 ³⁾ Vezels in beton – Deel 2: Polymeervezels – Definities, specificaties en

- NEN-EN 15167-1: 2006 ³⁾ conformiteit: 2006
Gemalen gegraneerde hoogovenslak voor gebruik in beton, mortel en injectiemortel - Deel 1: Definities, specificaties en conformiteitscriteria: 2006
- NEN-EN 45011: 1998 ⁴⁾ Algemene eisen voor instellingen die productcertificatie-systemen uitvoeren: 1998
- NEN-EN 45501: 1996 ⁴⁾ Metrologische aspecten van niet-automatische weeginstrumenten: 1996
- NEN-EN-ISO 9001: 2008 ³⁾ Kwaliteitsmanagementsystemen - Eisen: 2008, inclusief aanvullingsblad C1: 2009
- NEN-EN-ISO 9963-2: 1996 ³⁾ Water: Bepaling van de alkaliniteit – Deel 2: Bepaling van de carbonaat-alkaliniteit: 1996
- NEN-EN-ISO/IEC 17020: 2012 ⁵⁾ Conformiteitsbeoordeling: Algemene criteria voor het functioneren van verschillende soorten instellingen die keuringen uitvoeren: 2012
- NEN-EN-ISO/IEC 17025: 2005 ⁵⁾ Algemene eisen voor de bekwaamheid van beproevings- en kalibratielaboratoria: 2005, inclusief correctieblad C1: 2007
- Europese Richtlijn 90/384/EEG: "Richtlijn van de Raad van 20 juni 1990 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake niet-automatische weegwerktuigen".
- MID 2004/22/EEG (Measurement Instrument Directive, ABI.EU NR.L 135 S.1)
- Recommendation of the International Organisation of Legal Metrology (O.I.M.L) R 51 edition 1996 for accuracy class Y(a) and Y(b)
- Metrologiewet (Stb.2006,137)

BEPROEVINGSNORMEN voor toeslagmateriaal *):

- NEN-EN 932-1 : 1996 ²⁾ Beproevingsmethoden voor algemene eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 1: Methode voor monsterneming: 1996
- NEN-EN 933-1: 2012 ²⁾ Beproevingsmethoden voor geometrische eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 1: Bepaling van de korrelgrootteverdeling; Zeefmethode: 2012
- NEN-EN 933-8: 2012 ¹⁾ Beproevingsmethoden voor geometrische eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 8: Beoordeling van fijn materiaal; Zandequivalentbeproeving: 2012
- NEN-EN 933-9: 2009 ¹⁾ Beproevingsmethoden voor geometrische eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 9: Beoordeling van fijn materiaal; Methyleenblauwproef: 2009
- NEN-EN 1097-5: 2008 ²⁾ Beproevingsmethoden voor de bepaling van mechanische en fysische eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 5: Bepaling van het watergehalte door drogen in een geventileerde oven: 2008
- NEN-EN 1097-6: 2000 ¹⁾ Beproevingsmethoden voor de bepaling van mechanische en fysische eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 6: Bepaling van de deeltjesdichtheid en de wateropname: 2000, inclusief correctieblad C1:2003 en inclusief wijzigingsblad A1:2005
- NEN-EN 1744-1: 2009 ²⁾ Beproevingsmethoden voor de chemische eigenschappen van toeslagmaterialen - Deel 1: Chemische analyse: 2009

BEPROEVINGSNORMEN voor beton(specie) *):

- NEN 5960: 2006 ²⁾ Beton - Bepaling van de water-cementfactor/water-bindmiddelfactor van betonspecie: 2006, inclusief correctieblad A1: 2011
- NEN 5970: 2001 ³⁾ Bepaling van de druksterkte-ontwikkeling van jong beton op basis van de gewogen rijpheid: 2001
- NEN-EN 12350-1: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 1: Monsterneming: 2009
- NEN-EN 12350-2: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 2: Zetmaat: 2009
- NEN-EN 12350-3: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 3: Vebe-proef: 2009
- NEN-EN 12350-4: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 4: Verdichtingsmaat: 2009
- NEN-EN 12350-5: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 5: Schudmaat: 2009
- NEN-EN 12350-6: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 6: Volumieke massa: 2009
- NEN-EN 12350-7: 2009 ²⁾ Beproeving van betonspecie - Deel 7: Luchtgehalte; Drukmethoden: 2009

- NEN-EN 12350-8: 2010 ²⁾ Beproeving van betonspecie – Deel 8: Zelfverdichtend beton - Vloeimaat: 2010
- NEN-EN 12350-9: 2010 ²⁾ Beproeving van betonspecie – Deel 9: Zelfverdichtend beton - Trechtertijd: 2010
- NEN-EN 12350-11: 2010 ²⁾ Beproeving van betonspecie – Deel 11: Zelfverdichtend beton - Beproeving op ontmenging: 2010
- NEN-EN 12350-12: 2010 ²⁾ Beproeving van betonspecie – Deel 12: Zelfverdichtend beton - Blokkeringsmaat J ring: 2010
- NEN-EN 12390-1: 2012 ²⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 1: Vorm, afmetingen en verdere eisen voor proefstukken en mallen: 2012
- NEN-EN 12390-2: 2009 ²⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 2: Vervaardiging en bewaring van proefstukken voor sterkteproeven: 2009
- NEN-EN 12390-3: 2009 ²⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 3: Druksterkte van proefstukken: 2009, inclusief correctieblad C1: 2011
- NEN-EN 12390-4: 2000 ¹⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 4: Druksterkte - Specificatie voor drukbanken: 2000
- NEN-EN 12390-5: 2009 ²⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 5: Buigsterkte van proefstukken: 2009
- NEN-EN 12390-6: 2009 ²⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 6: Splijttreksterkte van proefstukken: 2009
- NEN-EN 12390-7: 2009 ²⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 7: Volumieke massa van verhard beton: 2009
- NEN-EN 12390-8: 2009 ¹⁾ Beproeving van verhard beton - Deel 8: Indringdiepte van water onder druk: 2009
- NEN-EN 14721: 2005 ³⁾ Beproevingmethode voor staalvezelbeton: Meting van het vezelgehalte in betonspecie en verhard beton: 2005, inclusief aanvullingsblad A1: 2007
- NEN-ISO 649-2: 1982 ⁴⁾ Laboratoriumglaswerk - Areometers voor algemene doeleinden - Deel 2: Beproevingsmethoden en gebruik: 1982

Lijst van vermelde beoordelingsrichtlijnen *)

- BRL 1802 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende het KOMO® attest voor vulstof/cementbeton, Kiwa Nederland
- BRL 1803 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende de KOMO® kwaliteitsverklaring voor hulpstoffen beton, mortel of injectiemortel, Kiwa Nederland
- BRL 1804 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende de KOMO® kwaliteitsverklaring voor vulstof voor toepassing in beton en mortel, Kiwa Nederland
- BRL 2502 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende de KOMO® kwaliteitsverklaring voor korrelvormige toeslagmaterialen met een volumieke massa van ten minste 2000 kg/m³, Kiwa Nederland
- BRL 2505 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende de KOMO® kwaliteitsverklaring voor poederkoolvliegias voor gebruik in mortel en beton, Kiwa Nederland
- BRL 2601 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende de KOMO® kwaliteitsverklaring voor cement, Kiwa Nederland / IKOB-BKB
- BRL 5060 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende het KOMO® attest voor staalvezelbeton, Kiwa Nederland
- BRL 9325 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn betreffende de KOMO® kwaliteitsverklaring voor gemalen gegraneleerde hoogovenslak voor het gebruik als bindmiddel in beton, Kiwa
- BRL 9338 ⁶⁾ Beoordelingsrichtlijn voor het NL-BSB® attest-met-productcertificaat voor betonmortel en cementgebonden mortels, Kiwa Nederland

Attesten "Vulstof/cementbeton" volgens BRL 1802 ^{3) 6)}

Attesten "Staalvezelbeton" volgens BRL 5060 ^{3) 6)}

Lijst van vermelde CUR-Aanbevelingen:

- Aanbeveling 18: 1990 ³⁾ Colloïdaal beton
- Aanbeveling 36: 2011 ³⁾ Ontwerpen van elastisch ondersteunde betonvloeren en -verhardingen

Toelichting:

- 1) document dient aanwezig te zijn op het centraal laboratorium of op het betonmortelbedrijf
 - 2) document dient op elk betonmortelbedrijf aanwezig te zijn
 - 3) document dient aanwezig te zijn op het betonmortelbedrijf indien van toepassing
 - 4) document is wel van toepassing maar hoeft niet aanwezig te zijn
 - 5) document voor externe laboratoria/ijkbevoegde instantie
 - 6) de juiste publicatiedata van genoemde beoordelingsrichtlijnen zijn vermeld in de halfjaarlijkse uitgaven van SBK
 - 7) document dient aanwezig te zijn op het betonmortelbedrijf indien het bedrijf is gecertificeerd voor zelfverdichtende betonmortel
- *) Voor de juiste datum van een beoordelingsrichtlijn en eventueel bijbehorende wijzigingsbladen wordt verwezen naar de 'Overzichten' op de website van SBK.

BOUWBESLUIT

- Bouwbesluit 2012

Bouwbesluit 2012 Stb. 2011, 416 en het Veegbesluit Stb. 2011, 676
en de Regeling Bouwbesluit 2012 Stcrt. 2011, 23914

Bijlage A ONTHEFFINGEN OP HET VAN KRACHT ZIJN VAN DE BEOORDELINGSRICHTLIJN

Deze bijlage geldt voor die betonmortelbedrijven die in het verleden goedkeuring hebben gekregen en als gevolg daarvan nu niet meer voldoen aan de eisen van deze beoordelingsrichtlijn. Deze centrales mogen afwijken van de hieronder genoemde artikelen. Het gaat dan met name om die centrales met niet-automatische mechanische weegsystemen of niet over een stationaire menginstallatie beschikken (een zogenoemde "droge" centrale). Deze centrales voldeden aan de toen vigerende BRL 1801. Zolang er aan de installatie geen belangrijke wijzigingen plaatsvinden, kan de KOMO® kwaliteitsverklaring gehandhaafd blijven. Bij belangrijke wijzigingen aan de installatie dient de installatie wel volledig aan deze beoordelingsrichtlijn te voldoen.

artikel	bedrijf dient te voldoen aan de beoordelingsrichtlijn	opmerking
bijlage F.5	bij herbeoordeling volgens 11.5 van deze beoordelingsrichtlijn	betreffende het mengen in een stationaire menger
6.2.5	bij herbeoordeling volgens 11.5 van deze beoordelingsrichtlijn	betreffende het beschikken over een weegautomaat of computergestuurde weeginstallatie

Bijlage B SCHEMA INTERNE KWALITEITSZORG

Tabel 1 - Identificatieproeven grondstoffen				
materiaal	beproevingsmethode	doel	frequentie	regi-stratie
cement	visueel afleveringsbon kleur / fijnheid druksterkte / waterbehoefte ¹⁾	controle op soort, klasse en herkomst beoordeling of is voldaan aan NEN 3550/NEN-EN 197-1	iedere aflevering	ja
toeslag-materiaal	visueel / afleveringsbon	soort en herkomst	iedere levering	ja
	NEN-EN 933-1	korrelverdeling gehalte zeer fijn materiaal: $\leq 63 \mu\text{m}$	iedere partij, met een minimum van 2x per week	ja
	NEN-EN 933-9 of NEN 5941 (methyleenblauwproef)	sterk zwellende klei-mineralen	indien nodig volgens artikel 4.7 van NEN 5905: rond zand: doorval zeef $63 \mu\text{m} \geq 1,0\%$ m/m grind: zeefdoorval $\geq 1,5\%$ m/m gebroken rots: $D \leq 4 \text{ mm}$: doorval zeef $63 \mu\text{m} \geq 3,0\%$ m/m gebroken rots: $D > 4 \text{ mm}$: doorval zeef $63 \mu\text{m} \geq 4,0\%$ m/m (geen eis voor grof recyclinggranulaat)	ja
	NEN-EN 1744-1 § 7	chloridegehalte	zeemateriaal: 2x per week granulaat: 1x per maand overig: $\leq 0,003\%$: 1x per 3 jaar $\leq 0,020\%$: 1x per 2 jaar $> 0,020\%$: 1x per jaar	ja
	NEN-EN 1744-1 § 12	sulfaatgehalte	zand en grind: $\leq 0,5\%$ m/m: 1malig $> 0,5\%$ m/m: 1 x per jaar recycling granulaten: 1 x per maand	ja
	NEN-EN 1744-1 § 11	totaal zwavelgehalte	zand en grind: niet nodig recycling granulaat: 1x per maand	ja
	NEN-EN 1744-1 § 15.1 (natronloogproef)	fijne stoffen van organische oorsprong (humuszuur).	alleen op zand: per herkomst 1x per maand en in geval van twijfel en bij nieuwe herkomsten	ja
	NEN-EN 1744-1 § 15.2 (fulvozuurtest)	bepaling gehalte aan fulvozuur	indien nodig volgens artikel 6.4.1 van NEN-EN 12620.	ja
	NEN-EN 1744-1 § 14.2	lichte bestanddelen van organische oorsprong ⁴⁾	zand en grind: 2 x per jaar granulaat: 1x per maand	ja
	NEN-EN 1097-6	geabsorbeerd water ³⁾ volumieke massa	1x per maand gedurende eerste ½ jaar per herkomst. Bij voldoende constantheid (afwijkingen $< 0,2\%$ t.o.v. gemiddelde waarde) mag na ½ jaar de frequentie verlaagd worden naar 1x per 3 maanden.	ja
hulpstof-fen	visueel, afleveringsbon kleur, volumieke massa pH, water oplosbaar chloridegehalte plasticiteit / luchtgehalte / vertragende werking ²⁾	controle op soort en herkomst	iedere aflevering	ja
		toetsing aan NEN-EN 934-2	iedere partij	ja

Tabel 1 - Identificatieproeven grondstoffen				
materiaal	beproevingsmethode	doel	frequentie	registratie
steenmeel	visueel / afleveringsbon	soort en herkomst	iedere levering	ja
	NEN-EN 933-1	- korrelverdeling - gehalte zeer fijn materiaal: $\leq 63 \mu\text{m}$	iedere levering	ja
	alkaligehalte, uitgedrukt als Na_2O -equivalent ($\text{Na}_2\text{O} + 0,658 \cdot \text{K}_2\text{O}$)	berekening alkaligehalte ter voorkoming schadelijke ASR	1 x per herkomst	ja
	NEN-EN 196-1	invloed sterkte	1 x per herkomst	ja
	NEN-EN 196-3	invloed bindtijd	1 x per herkomst	ja
	NEN-EN 196-3	bepaling vormhoudendheid	1 x per herkomst	ja
	NEN-EN 933-9	sterk zwellende kleimineralen	iedere levering met een maximum van 1 x per week per herkomst	ja
	NEN-EN 1744-1 § 7	chloridegehalte	1 x per 2 maanden per herkomst ⁵⁾	ja
	NEN-EN 1744-1 § 12	sulfaatgehalte	1 x per 2 maanden per herkomst ⁵⁾	ja
	NEN-EN 13639	fijne stoffen van organische oorsprong (TOC)	1 x per 2 maanden per herkomst ⁵⁾	ja
kalksteenmeel (aanvullend)	bijl. A NF P 18508 / EN 196-2	gehalte aan CaCO_3	1 x per 2 maanden per herkomst ⁵⁾	ja
	4.3 van NF P 18-509	gehalte kwarts	1 x per herkomst ⁵⁾	ja
	NEN-EN 196-2 of PFM in combinatie met XRF/XRD	gehalte SiO_2	1 x per herkomst ⁵⁾	ja
poederkoolvlieg	visueel / afleveringsbon	soort en herkomst	iedere levering	ja
	NEN-EN 196-2 (met gloeitijd van 1 uur bij $950 \pm 25^\circ\text{C}$)	gloeiverlies (eis: $\leq 5,0\%$)	1 x per 2 maanden per herkomst ⁵⁾	ja
gemalen hoogovenslak	visueel afleveringsbon kleur / fijnheid druksterkte / waterbehoefte ¹⁾	soort en herkomst	iedere levering	ja
silicafume	visueel / afleveringsbon	controle op soort en herkomst heeft beoordeling plaatsgevonden op basis van NEN-EN 13263-1?	iedere aflevering	ja
overige vulstoffen	visueel afleveringsbon	controle op soort en herkomst	iedere aflevering	ja
	overige vulstoffen	geschiktheid aantonen toetsing aan NEN-EN 12620 en BRL 1804	zoals bij steenmeel	ja

Tabel 1 - Identificatieproeven grondstoffen				
materiaal	beproevingsmethode	doel	frequentie	regi- stratie
staalve- zels	NEN-EN 14889-1	controle op soort en her- komst	iedere partij	nee ⁶
		controle op verontreinigin- gen en corrosie		nee ⁶
		lengte/dikte bij leveringen van beton mortel met staalvezels volgens 6.3.5		ja
kunststof- vezels	NEN-EN 14889-2	controle op soort en her- komst	iedere partij	nee ⁶
aanmaak- water	NEN-EN 1008	toetsing aan NEN-EN 1008	7)	ja
cementslib	NEN-EN 1008	bepaling hoeveelheid vaste stof	minimaal 1 x per dag ⁸⁾	ja
¹⁾ Van elke partij cement dient een monster te worden genomen en onderzocht op de volgende eigenschappen: - kleur (visueel); vergelijking met een referentiemonster; - zeefrest op een 32 µm zeef; vergelijking met een referentiemonster; - waterbehoefte van een standaard betonsamenstelling; - betondruksterkte van een standaard betonsamenstelling na 2 en 28 dagen verhard. Het bedrijf dient voor deze eigenschappen goedkeurcriteria vast te leggen. Bij twijfel dient het gebruik van het cement te worden gestaakt en dient een monster van de betreffende partij cement onderzocht te worden op voldoen aan de eisen van NEN-EN 197-1. Indien het cement wordt geleverd via een overslagstation/tussenopslag overeenkomstig 2.7 kan de controle worden beperkt tot een controle van de afleveringsbon. ²⁾ Van elke partij hulpstof dient een monster genomen te worden en onderzocht op de volgende eigenschappen: - volumieke massa (aerometer); afwijking maximaal 0,03 kg/l; - pH (ISO 4316), afwijking maximaal 1; - water oplosbaar chloridegehalte (EN 480-10); ≤ 0,10% of afwijking maximaal 0,03% t.o.v. de door de producent opgegeven waarde. Tevens dient met het monster beton- of mortelonderzoek te worden uitgevoerd, waarbij de plasticiteit, het luchtgehalte en de eventueel vertragende werking dienen te worden bepaald. Voor alle genoemde eigenschappen dienen, op basis van informatie van de producent en eigen onderzoek aan de eerste 3 leveringen, waarden te worden vastgesteld. Indien bij de controle afwijkende waarden worden gevonden, dient het gebruik van de hulpstof te worden gestaakt en dient een monster van de betreffende hulpstof te worden onderzocht op voldoen aan de eisen van NEN-EN 934-2. ³⁾ De water-cementfactor mag worden gecorrigeerd voor geabsorbeerd vocht in het toeslagmateriaal. Voor het in rekening brengen van geabsorbeerd water dient maandelijks per herkomst de hoeveelheid geabsorbeerd water te worden bepaald. Het volume van het geabsorbeerde water mag niet tevens worden meegenomen bij de berekening van de uitlevering. ⁴⁾ Alleen als door de producent een grenswaarde wordt opgegeven, hetgeen volgens NEN 5905 verplicht is voor toepassing in schoon beton. De gemeten waarde moet voldoen aan de door de producent vastgelegde grenswaarde. In annex G van NEN-EN 12620 wordt hiervoor voor schoon beton geadviseerd: maximaal 0,25 % m/m voor fijn toeslagmateriaal en maximaal 0,05 % m/m voor grof toeslagmateriaal. ⁵⁾ Indien meerdere productielocaties van eenzelfde bedrijf gebruik maken van dezelfde kalksteenmeel, siliciumdioxidemeel of poederkoolvlieg, kan deze bepaling door 1 van de productielocaties worden uitgevoerd. Het resultaat geldt dan ook voor de overige productielocaties. ⁶⁾ Registratie alleen bij afwijkingen of geconstateerde tekortkomingen. ⁷⁾ Het oppervlaktewater dient dagelijks door het bedrijf te worden gecontroleerd op geur, schuimvorming, olie/vet, kleur en bezinsel. Deze proeven moeten worden uitgevoerd conform artikel 6.1.1 van NEN-EN 1008. De resultaten van deze controles dienen te worden geregistreerd. Als de proefresultaten aanleiding geven tot twijfel over de bruikbaarheid als aanmaakwater dient direct te worden overgegaan op het gebruik van ander geschikt water overeenkomstig NEN-EN 1008. Verrijdbare betoninstallaties die op de plaats van productie nog water innemen mogen geen gebruik maken van oppervlaktewater. Het vulstation van deze verrijdbare betoninstallaties wel, onder de bovengenoemde voorwaarden. ⁸⁾ Indien op het bedrijf hergebruik van cementslib plaatsvindt, dient elke dag waarop cementslib in het productieproces wordt teruggevoerd, het maximum aanwezige vastestofgehalte van het cementslib te worden bepaald. Dit vastestofgehalte dient in de betontechnologische administratie te worden vermeld.				

Tabel 2 - Controle betonspecie/beton				
onderwerp	methode	doel	frequentie	registratie
monsterneming	NEN-EN 12350-1	uitvoering onderzoeken	zie tabel 4	ja
temperatuur	-	bepaling specie-temperatuur	1 x per dag; bij verwarmde specie ieder monster	ja
homogeniteit	visueel	controle homogeniteit	elk monster en zo vaak dat steeds een goed inzicht bestaat	nee ¹
consistentie	NEN-EN 12350-2, 12350-4 en 12350-5	controle juiste consistentie	elk monster	ja
volumieke massa betonspecie	NEN-EN 12350-6	controle uitlevering werking hulpstoffen	elk monster	ja
water-cement/ water-bindmiddel- factor	NEN 5960	controle max. w.c.f. / w.b.f.	1 x per dag per mili- euklasse en indien de gemeten zetmaat, de gemeten schudmaat en/of de gemeten vloeimaat meer dan 30 mm afwijkt van de bovengrens-waarde van de betreffende consistentieklasse	ja
luchtgehalte	NEN-EN 12350-7	controle luchtgehalte	bij gebruik van hulp- stoffen die het lucht- gehalte (kunnen) ver- hogen: ieder monster met een max. van 3 per dag	ja
bewaaramstandig- heden proefstukken	NEN-EN 12390-2; echter in de mal bij 20 ± 4 °C	controle temperatuur en vochtigheid	dagelijks	nee ¹
volumieke massa beton	NEN-EN 12390-7	controle volumieke massa	elk monster	ja
ovendroge volumie- ke massa lichtbeton	NEN-EN 12390-7	aantonen conformiteit	1 x per 200 m ³ of 2 per productieweek	ja
vloeistofindringing	NEN-EN 12390-8	controle vloeistofindringing	1 per 75 m ³ min. 1 en max. 3 per week	ja
druksterkte (28dagen)	NEN-EN 12390-2/3	controle druksterkte	elk monster	ja
geschiktheidsproef volgens 6.4.1	NEN-EN 12390-3	aantonen van geschiktheid	1 x per 2 maanden zie 6.3.3	ja
¹⁾ Registratie alleen bij afwijkingen of geconstateerde tekortkomingen.				

Tabel 3 - Controle grondstoffenopslag en productieapparatuur

onderwerp	methode	doel	frequentie	registratie
opslag en transport cement en vulstof	visueel	aanduiding soort ontstopping op juiste silo volgens 6.2.2 en 6.2.3.a	bij wijziging cementsoort	nee ¹
opslag en transport toeslagmateriaal	visueel	opslag en transport gescheiden volgens 6.2.2 en 6.2.3.b	elke levering	nee ¹
opslag en transport vloeibare hulpstoffen en vulstoffen	visueel	aanduiding soort opslagruimte vorstvrij functioneren homogeniseerinrichting, 6.2.2	1 x per maand	nee ¹
cementslibtank	visueel	werking roerwerk	dagelijks	nee ¹
automatische weeginstallatie	externe ijking	controle afweging	1 x per 2 jaar	ja
	weegcontrole-inrichting	controle op functioneren weeginstallatie	dagelijks	ja
handmatig bediende weeginstallaties	externe ijking	controle afweging	1 x per 2 jaar	ja
	visueel	stand van de messen controle nulstand verontreinigingen	1 x per week	ja
vloeistofmeters voor hulpstoffen	meten volume met maatcilinders c.q. wegen	controle doseernauwkeurigheid	1 x per 2 jaar	ja
¹⁾ Registratie alleen bij afwijkingen of geconstateerde tekortkomingen.				

Tabel 4 - Controle laboratoriumapparatuur				
onderwerp	methode	doel	frequentie	regi- stratie
weegschaal	kalibratie met ijk- of controle-gewichten	bepaling nauwkeurigheid	1 x per 6 maanden	ja
zeven	visueel	bepaling bruikbaarheid	1 x per maand	ja
pH-meter	kalibratievoorschrift leverancier	bepaling nauwkeurigheid	1 x per 6 maanden	ja
luchtmeter	voorschrift leverancier	bepaling nauwkeurigheid	1 x per 6 maanden	ja
thermometer	kalibratie met geijkte thermometer	bepaling nauwkeurigheid	1 x per 6 maanden	ja
conditionerings-ruimte / waterbak	kalibratie temperatuur en luchtvochtigheid meting	bepaling nauwkeurigheid	1 x per maand	ja
kubusmallen	NEN-EN 12390-1	bepaling nauwkeurigheid	1 x per 6 maanden (kunststof mallen) 1 x per jaar (stalen mallen)	ja
drukbank	haarliniaal carbonproef kop beweegbaar NEN-EN 12390-4	afwijking vlakheid drukplaten krachtsoverdracht inspelen bolscharnier externe kalibratie	1 x per 6 maanden 1 x per 6 maanden 1 x per maand 1 x per 2 jaar	ja ja ja ja
capaciteit verwarmingselement bij bepaling watercementfactor / waterbindmiddelfactor	NEN 5960	oven dient na openen binnen 15 minuten op 350 °C terug te komen	1 x per 2 jaar	ja
manometer vloeistof-indringing	kalibratie met geijkte manometer	bepaling nauwkeurigheid	1 x per 2 jaar	ja

Bijlage C MINIMUM INHOUD VAN EEN KWALITEITSHANDBOEK

Deze procedure geeft aan wat minimaal in het onder 6.1 genoemde kwaliteitshandboek beschreven dient te worden.

Het betonmortelbedrijf dient te beschikken over een in een kwaliteitshandboek vastgelegd kwaliteitssysteem en dit te onderhouden. Het dient er op gericht te zijn dat de door hem geleverde producten en diensten aan de gestelde eisen voldoen. Het handboek moet de procedures van het kwaliteitssysteem omvatten of ernaar verwijzen en de structuur van de documentatie, die in het kwaliteitssysteem is gebruikt, uiteenzetten.

Het kwaliteitssysteem van het betonmortelbedrijf dient te zijn opgesteld in overeenstemming met de relevante onderdelen van NEN-EN-ISO 9001 (Kwaliteitsmanagementsystemen - Eisen). Dit kwaliteitssysteem dient daartoe ten minste de volgende onderdelen te bevatten:

C.1 Inhoudsopgave

Een overzicht van alle onderdelen van het kwaliteitshandboek inclusief de datum van de laatste herziening daarvan.

C.2 Organisatie

De organisatiestructuur, de taken, de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden van personen voor het opstellen, implementeren en onderhouden van het kwaliteitssysteem.

C.3 Directieverklaring

Een verklaring van de directie over het beleid, doelstelling en verplichtingen met betrekking tot de productkwaliteit, evenals een verklaring van de directie dat het in het kwaliteitshandboek vastgelegde kwaliteitssysteem door haar goedgekeurd is en maatgevend voor de procesvoering.

C.4 Directievertegenwoordiger

Het betonmortelbedrijf moet een directievertegenwoordiger aanwijzen die, ongeacht zijn andere verantwoordelijkheden, duidelijk omschreven bevoegdheden en verantwoordelijkheden heeft om te bewerkstelligen dat het kwaliteitssysteem zoals dat in het kwaliteitshandboek is beschreven, wordt onderhouden en dat voldaan wordt aan de bepalingen van deze beoordelingsrichtlijn. De directievertegenwoordiger zal in eerste instantie degene zijn die de contacten met de certificatie-instelling onderhoudt.

C.5 Beschrijving van het productieproces

Beschrijving van het productieproces vanaf de basisgrondstoffen tot de aflevering met verwijzing naar de procedures en werkinstructies voor alle onderdelen van het proces. Beschrijving van de regelcriteria van de procesbeheersing. Vastlegging van specifieke productiestromen. Vastlegging van de maatregelen ter voorkoming van ongewenste vermenging van grondstoffen, halffabricaten en eindproducten.

Door de betonmortelproducent dient ten behoeve van de chauffeur een schoonmaak & spoelinstructie te worden opgesteld waaruit tevens blijkt hoe de chauffeur moet handelen indien de truckmixer toch resten verharde specie of schadelijke materialen bevat. Het bedrijf dient met name bij niet-vast personeel op uitvoering van deze instructie aantoonbaar toe te zien.

C.6 Beschrijving van de producten

Beschrijving van alle door het betonmortelbedrijf geproduceerde eindproducten en halffabricaten. Vastlegging van externe grenswaarden, interne streefwaarden, waarschuwings- en actiegrenzen.

C.7 Monsterneming en behandeling

Schema van monsterneming voor controle van alle relevante procesonderdelen van grondstof tot eindproduct. In dit schema dient te zijn opgenomen:

- door welke functionaris het monster genomen wordt en op welke plaats;
- de frequentie van monsterneming;
- de methode van monsterneming en de hoeveelheid per monster;
- de uit te voeren voorbereiding en de te meten eigenschappen met verwijzing naar de werkinstructies/meetmethoden.

C.8 Kalibratie

Registratie en kalibratie van meet- en doseerapparatuur, inclusief de daartoe in de beoordelingsrichtlijn gestelde eisen, vastgelegd in een kalibratieschema. Dit schema omvat zowel de in het proces gebruikte weeg- en doseerapparatuur als de apparatuur in het laboratorium. Vastgelegd worden:

- apparaat;
- frequentie;
- door wie;
- op welke wijze;
- resultaten en corrigerende maatregelen.

C.9 Registratie meetgegevens

Procedure voor opstellen en instandhouden van een administratie waarin de meetgegevens van de keuringen/beproevingen zijn vastgelegd en waaruit blijkt dat deze zijn getoetst aan de interne en externe criteria.

Vastlegging van de bewaartermijn van de meetgegevens, overeenkomstig 7.9.11.

C.10 Beheersing van producten met afwijkingen

Een procedure voor acties en besluitvorming nadat geconstateerd is dat een product niet aan de criteria voldoet.

C.11 Beheer van documenten

Procedure voor registratie en beheer van alle documenten die betrekking hebben op het instandhouden van de kwaliteit van het product, zoals normen, procedures, instructies, formulieren e.d. Voor het beheer van documenten dient een verantwoordelijke te worden aangewezen (documentbeheerder). Uit de registratie van documenten moet blijken welke versies van kracht zijn.

C.12 Klachtenbehandeling

Een procedure voor behandeling van klachten. Registratie van klachten in klachtendossier. Per klacht een klachtenformulier, waarin de status van afhandeling is vermeld. Op het klachtenformulier dient ten minste te worden vermeld:

- datum van indiening van klacht en wijze waarop de klacht is ingediend;
- gegevens van de klager;
- aard van de klacht;
- wijze van onderzoek van de klacht;
- al of niet gegrond zijn van de klacht, met toelichting;
- indien van toepassing: interne corrigerende maatregelen ter voorkoming van soortgelijke klachten;
- indien van toepassing: wijze van genoegdoening aan de klager;
- datum afhandeling klacht.

Alle correspondentie, telefoonnotities e.d. die betrekking hebben op de klacht dienen in het klachtendossier te worden bewaard.

Bijlage D PROCEDURE TOETSING RESULTATEN PRODUCTCONTROLE

1. Bij levering van betonmortel op prestatie-eisen dienen van iedere geproduceerde sterkteklasse per bindmiddel monsters te worden getrokken ten behoeve van onderzoek conform hoofdstuk 6.3.

De druksterkteresultaten dienen te worden getoetst conform artikel 8.2.1.3 van NEN-EN 206-1.

De overige eigenschappen, behoudens de water-cement/water-bindmiddelfactor, dienen te worden getoetst conform artikel 8.2.3.2 van NEN-EN 206-1. In afwijking van artikel 8.2.3.2 van NEN-EN 206-1 geldt dat voor elke bepaalde waarde van de water-cement/water-bindmiddelfactor deze niet meer dan 0,02 groter dan de maximale waarde conform tabel E van NEN 8005 mag zijn. Deze afwijking van de criteria in NEN-EN 206-1 is gebaseerd op het feit dat deze norm zelf geen grenswaarden voor de water-cementfactor geeft. De grenswaarden zijn vastgelegd in NEN 8005 en gebaseerd op de grenswaarden uit de inmiddels vervallen NEN 5950, inclusief de daarin gehanteerde toetsingssystematiek. Om die reden is de toetsing uit NEN 5950 overgenomen in deze beoordelingsrichtlijn.

Toetsing van de druksterkteresultaten dient per geproduceerde sterkteklasse en per bindmiddel plaats te vinden. Overige variaties in samenstelling (bijvoorbeeld korrelgroepen, hulpstoffen e.d.) mogen ook apart worden getoetst, maar men mag ze ook samenvoegen. In dit laatste geval zal men met een hogere standaardafwijking rekening moeten houden.

Mocht een standaardafwijking σ worden gevonden die lager is dan $2,5 \text{ N/mm}^2$, dan moet een waarde van $2,5 \text{ N/mm}^2$ worden aangehouden.

Er dient een maandstaat te worden bijgehouden waarop de geleverde hoeveelheid beton in m^3 per sterkteklasse van dag tot dag wordt vermeld, alsmede het op die dagen vervaardigde aantal kubussen per sterkteklasse.

Voorts dient er per maand een overzicht te worden opgesteld waarin een samenvatting van de toetsing van de productcontrolesresultaten (minimaal de druksterkte, water-bindmiddelfactor en consistentie) aan NEN-EN 206-1 en NEN 8005 voor de betreffende maand wordt gegeven. Uit de overzichten moet blijken of er in de betreffende maand leveringen zijn geweest en of die al dan niet voldeden aan de eisen en zo niet ten aanzien van welke aspecten.

2. Indien 1 of meer van de gecertificeerde sterkteklassen gedurende langere tijd niet wordt geleverd, moet ten minste 1x per 2 maanden een proef (1 kubus van 1 charge) worden uitgevoerd voor de hoogste sterkteklasse. De charges waaraan de monsters voor de proeven worden ontleend, mogen zowel fabrieksmatig als in een laboratoriummenger worden vervaardigd. Is deze keuze 1x gemaakt, dan dient de proef steeds op dezelfde wijze te worden uitgevoerd, waarbij het aanbeveling verdient om de resultaten van laboratoriumproeven regelmatig te toetsen aan resultaten van fabrieksmatig geproduceerde specie.

De proef dient te worden uitgevoerd met dat bindmiddel, dat voor de betreffende sterkteklasse gebruikelijk is.

De kubussen dienen onder controleproef-omstandigheden te worden bewaard en na 28 dagen te worden beproefd. De proef leidt tot goedkeuring als het resultaat, gecombineerd met de 14 voorgaande resultaten, getoetst volgens NEN-EN 206-1 voldoet. Mocht een standaardafwijking σ worden gevonden, die lager is dan $2,5 \text{ N/mm}^2$, dan moet een waarde van $2,5 \text{ N/mm}^2$ worden aangehouden.

Leidt de proef tot afkeuring, dan dient de samenstelling te worden aangepast en de proef opnieuw te worden uitgevoerd.

Indien niet door middel van proeven wordt aangetoond dat het bedrijf in staat moet worden geacht de betreffende sterkteklasse te kunnen vervaardigen, dan vervalt de vermelding van die sterkteklasse in de kwaliteitsverklaring betonmortel.

Bij een centraal geleide kwaliteitsdienst kan de proef worden uitgevoerd door 1 van de betonmortelbedrijven, waarbij de resultaten van toepassing worden verklaard voor de overige betonmortelbedrijven, indien voldaan wordt aan de in 6.6 onder a t/m e genoemde voorwaarden.

Bijlage E BEDRIJFSSPECIFIEKE KWALITEITSINFORMATIE

E.1 Inleiding

In aanvulling op de eisen in hoofdstuk 4 en 5 kan het bedrijf facultatief bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie onderdeel laten zijn van de certificatie van betonmortel. In deze bijlage wordt de werkwijze hiervoor beschreven.

E.2 Inhoud bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie

De bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie kan een of meer van de volgende aspecten bevatten:

- a. Aanvullende eisen ten aanzien van de eigenschappen zoals beschreven in NEN-EN 206 en NEN 8005, zoals een eis aan de minimale 1-daagse druksterkte, een minimale splijttreksterkte en een bovengrens aan de druksterkte na 28 dagen verharden.
- b. Eigenschappen niet beschreven in de betreffende norm(en), zoals de buigtreksterkte.

E.3 Procedure

Het bedrijf legt in een productinformatieblad vast welke aanvullende eigenschappen of aanvullende grenswaarden voor in de norm beschreven eigenschappen door de certificatie-instelling worden beoordeeld. Duidelijk moet zijn volgens welke methodieken en met welke frequentie eigenschappen worden bepaald en welke grenswaarde(n) worden aangehouden.

Indien noodzakelijk geacht door de certificatie-instelling kan een verificatieonderzoek onderdeel uit maken van de certificatie van bedrijfseigen kwaliteitsinformatie.

Het bedrijf dient vast te leggen hoe de productinformatie tot stand is gekomen. Duidelijk moet zijn op welke gegevens waarden zijn gebaseerd. Indien gegevens omtrent spreiding of bandbreedten in de productinformatie is opgenomen, dient te zijn vastgelegd hoe deze tot stand zijn gekomen. De gegevens waarop de productinformatie is gebaseerd zijn afkomstig uit de productcontrole. Deze dienen te worden geregistreerd zoals beschreven in C.9 van bijlage C van deze beoordelingsrichtlijn.

Aangegeven dient te worden met welke frequentie de productinformatie wordt beoordeeld op actualiteit en wordt herzien.

De procedure maakt deel uit van het kwaliteitssysteem van het bedrijf. De productinformatie dient ter beschikking te staan aan de afnemers.

Facultatieve kenmerken van betonmortel kunnen pas onderdeel worden van de certificatie van betonmortel na instemming met de betreffende eigenschap en methodiek door het college van deskundigen van de certificatie-instelling. De facultatieve kenmerken mogen geen betrekking hebben op in andere beoordelingsrichtlijnen voor betonmortel genoemde eigenschappen, zoals de residuele buigtreksterkte van staalvezelbeton (BRL 5060).

De bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie wordt door de certificatie-instelling periodiek en vóór afgifte van de kwaliteitsverklaring gecontroleerd. Als gedurende de looptijd van de kwaliteitsverklaring blijkt dat (een onderdeel van) de bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie niet meer juist is, dient de kwaliteitsverklaring te worden aangepast.

E.4 Kwaliteitsverklaring

De bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie wordt op de kwaliteitsverklaring onderaan de laatste bladzijde vermeld. Hieronder worden 2 voorbeelden gegeven van bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie zoals deze op de kwaliteitsverklaring kunnen worden opgenomen.

VOORBEELDEN

Bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie

Onderstaande productinformatie van het betonmortelbedrijf is door [certificatie-instelling] getoetst op juistheid conform bijlage E van BRL 1801.

Het door het bedrijf geleverde colloïdaal beton met de handelsnaam [handelsnaam] voldoet aan CUR-Aanbeveling 18 en wordt geleverd in de sterkteklassen C20/25, C30/37 en C35/45 in consistentieklasse F4.

In aanvulling op de in BRL 1801 gestelde eisen bedraagt de frequentie van monsterneming en onderzoek van de in artikel 7.1 van CUR-Aanbeveling 18 genoemde specie-eigenschappen per betonsamenstelling ten minste 1 monster per 25 m³ met een minimum van 1 monster per dag en een maximum van 3 monsters per dag.

Bedrijfsspecifieke kwaliteitsinformatie

Onderstaande productinformatie van het betonmortelbedrijf is door [certificatie-instelling] getoetst op juistheid conform bijlage E van BRL 1801.

Indien de afnemer dit wenst kan door het betonmortelbedrijf voor specifieke betonsamenstellingen, in aanvulling op de druksterkteklasse, de minimale karakteristieke kubusdruksterkte na 56 en/of 91 dagen worden opgegeven. De minimale karakteristieke kubusdruksterkte na 56 en/of 91 dagen wordt op de afleveringsbon vermeld.

De frequentie van monsterneming en onderzoek van de kubusdruksterkte na 56 en 91 dagen is gelijk aan de frequentie van monsterneming en onderzoek van de kubusdruksterkte na 28 dagen zoals vastgelegd in BRL 1801.

Bijlage F EISEN AAN AFWEEG- EN AFMEETWERKTUIGEN

F.1 Algemeen

De toegepaste weegwerktuigen en vloeistofmeetinstallaties moeten zijn toegelaten door het Nederlands Meetinstituut B.V. dan wel door de notified body in het land van productie volgens:

- a. Voor niet-automatische weegwerktuigen: Europese Richtlijn 90/384/EEG: "Richtlijn van de Raad van 20 juni 1990 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake niet-automatische weegwerktuigen".
- b. voor weegautomaten: MID 2004/22/EEG (Measurement Instrument Directive, ABLEU NR.L 135 S.1) en/of Recommendation of the International Organisation of Legal Metrology (O.I.M.L) R 51 edition 1996 for accuracy class Y(a) and Y(b), waarbij het deel uitmakende niet-automatische weegwerktuig moet voldoen aan de onder a. beschreven Europese Richtlijn.
- c. voor vloeistofmeetinstallaties conform de Metrologiewet (Stb.2006,137)

Alle weegwerktuigen, inclusief de bijbehorende registratie-apparatuur, echter met uitzondering van de weegwerktuigen voor het afwegen van vloeibare hulpstoffen c.q. kleurstoffen, moeten voldoen aan de eisen van NEN-EN 45501 voor een klasse III weegwerktuig, alsmede aan de overige eisen bij of krachtens de Metrologiewet (Stb.2006,137) gesteld.

Weegwerktuigen voor het afwegen van vloeibare hulpstoffen c.q. kleurstoffen moeten voldoen aan de eisen van NEN-EN 45501 voor een klasse III weegwerktuig, alsmede aan de overige eisen bij of krachtens de Metrologiewet (Stb.2006,137) gesteld.

Het aantal schaaldelen van hulpstoffenwegers dient ten minste 1000 delen te bedragen en van de overige wegers ten minste 500 delen. De schaaldeelwaarde te kiezen uit de reeks, 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, enz. Bij weegwerktuigen $> 6,0 \text{ m}^3$ is geen grotere schaaldeelwaarde toegestaan dan de schaaldeelwaarde behorende bij $6,0 \text{ m}^3$ weegwerktuigen.

De grondstoffen voor charges vanaf $1,0 \text{ m}^3$ tot de maximum afweegcapaciteit moeten binnen het statisch geijkte weegtraject van de weegwerktuigen kunnen worden afgewogen.

De meetwerktuigen, inclusief bijbehorende registratie-apparatuur, dienen te voldoen aan de eisen bij of krachtens de Metrologiewet gesteld.

Het betonmortelbedrijf⁵ is verplicht de nauwkeurigheid van alle meet- en weegwerktuigen ten minste 1x per 2 jaar voor eigen rekening statisch en dynamisch te doen controleren door een ijkbevoegde en op basis van NEN-EN-ISO/IEC 17025 en/of NEN-EN-ISO/IEC 17020 geaccrediteerde instantie en voorts zo dikwijls als door de certificatie-instelling noodzakelijk wordt geacht. De dynamische ijking dient plaats te vinden binnen 6 maanden nadat de statische ijking is uitgevoerd.

Van deze controle dient een certificaat aan de certificatie-instelling te worden toegezonden, alsmede de bijbehorende meetrapporten van de statische en dynamische controle.

De ijkbevoegde instantie dient een samenwerkingsovereenkomst te hebben met de toezichtinstantie voor naleving van de Metrologiewet en door deze toezichtinstantie te zijn beoordeeld en aanvaard voor weegmachines voor wegen en voor niet automatische weegwerktuigen voor betonmortelcentrales en indien van toepassing voor vloeistofmeters. De ijkbevoegde instantie dient onafhankelijk te zijn; dit houdt onder meer in dat reparaties en aanpassingen aan het weeg- en meetwerktuig door een andere dan de ijkbevoegde instantie dienen te worden uitgevoerd.

Voor een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf geldt dat de dynamische controle dient te worden uitgevoerd bij een chargegrootte van 1 m^3 , alsmede bij de helft van de maximale chargegrootte, alsmede bij de maximale chargegrootte. Tijdens het onderzoek dient na maximaal 2 charges van dezelfde grootte te worden overgegaan op een andere chargegrootte. In totaal dienen 10 charges per bovengenoemde chargegrootte te worden beoordeeld.

Voor een verrijdbare betoninstallatie geldt dat een dynamische controle dient te worden uitgevoerd door de installatie de hoeveelheden grondstoffen voor circa $0,5 \text{ m}^3$ betonmortel te laten doseren en deze separaat op te vangen, te wegen op een gekalibreerd weegwerktuig en te vergelijken met de vooraf in de installatie ingestelde doseerhoeveelheden. Indien voor het doseren van grondstoffen gebruik wordt gemaakt van een volume-doseersysteem dient bij wijziging van grondstoffen opnieuw een dynamische controle te worden uitgevoerd voor de betreffende grondstof. Een significant gewijzigde korrelgradering van het toeslagmateriaal wordt ook aan-

⁵ Deze eis geldt voor stationaire, mobiele en verrijdbare installaties.

gemarkeerd als een wijziging van grondstof.

Voor een verrijdbare betoninstallatie geldt dat de weeg- en meetwerktuigen moeten zijn voorzien van aanrijdbeveiliging en voldoende bestand tegen schokken die optreden tijdens het verplaatsen van de verrijdbare betoninstallatie, hetgeen tijdens de kalibratie door de ijkbevoegde instantie dient te worden gecontroleerd.

De statische controle van de water-, hulpstoffen- en cement/vulstoffenweger dient te worden uitgevoerd met uitsluitend massastukken. De statische controle van de toeslagmaterialenweger dient te worden uitgevoerd met massastukken waarvan het totale gewicht groter of gelijk is aan 50% van het weegvermogen.

De controle van de meet- en weegwerktuigen dient doelmatig te kunnen geschieden. Voor een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf geldt dat de gewichten vanaf het maaiveld aan kabels moeten kunnen worden opgehangen aan de wegers, uitgezonderd hulpstoffenwegers.

Bij een mobiel betonmortelbedrijf dienen, voordat met de productie op een opstellingsplaats wordt begonnen, de weegwerktuigen statisch te worden gecontroleerd. Deze statische controle dient plaats te vinden in het bijzijn van of door een ijkbevoegde instantie of door het uitvoeren van een weegcontrole met de weegcontrole-inrichting in het bijzijn van de certificatie-instelling. Dit laatste is alleen mogelijk indien de verzegelingen van de kabel-verbindingskasten en de indicatoren intact zijn.

Krachtopnemers en aanwijsinrichtingen dienen bij tussentijdse vervanging te worden ingeregeld en herkeurd door een ijkbevoegde instantie. De bedrijven zijn verplicht de meet- en weeginstallatie door de ijkbevoegde instantie te doen verzegelen.

Conform de Richtlijn 90/384/EEG moeten de weegwerktuigen zijn voorzien van een CE-markering en een groene M, terwijl essentiële onderdelen moeten zijn verzegeld.

F.2 Eisen aan het weeg- en meetproces

Bij het afwegen resp. afmeten van grondstoffen en hulpstoffen zijn per levering de volgende afwijkingen tussen de afgewogen c.q. afgemeten waarde en de beoogde waarde, uitgedrukt in procenten van de beoogde waarde op de weegstaat, toelaatbaar:

- bij het afwegen van cement of vulstof met bindmiddelfunctie (type II)	1,5%
- bij het afwegen van cementlijm (van toepassing bij een slurymenger)	1,5%
- bij het afwegen van toeslagmateriaal	2,0%
- bij het afwegen van (slurries van) vulstoffen (type I)	2,0%
- bij het afwegen resp. afmeten van aanmaakwater (incl. cementslib en spoelwater)	2,0%
- bij het afwegen resp. afmeten van hulpstoffen	3,0%

Indien bij de weegwerktuigen voor cement, toeslagmaterialen en vulstoffen 2x de kleinste schaaldeelwaarde groter is dan overeenkomt met de hierboven aangegeven percentages van de beoogde waarden, moet 2x de kleinste schaaldeelwaarde worden aangehouden als toelaatbare afwijking.

Bij een verrijdbare betoninstallatie met een continu-mengsysteem dienen de gewichten van de gedoseerde hoeveelheden grondstoffen en de bijbehorende receptcode per maximaal 3 m³ betonspecie te worden geregistreerd en gecontroleerd. De bovenvermelde toelaatbare afwijkingen mogen niet worden overschreden.

De verrijdbare betoninstallatie dient te zijn voorzien van een signalering- en waarschuwingsysteem indien de benodigde grondstoffen niet en/of onvolledig worden gedoseerd. De verrijdbare betoninstallatie dient hiertoe voorzien te zijn van een detectie gekoppeld aan het weegsysteem.

Voor een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf geldt dat de weegwerktuigen zodanig moeten zijn ingericht, dat het mogelijk is controle uit te oefenen op het zo volledig mogelijk legen van de weegbakken. Er mag niet meer dan 0,25% van de afgewogen hoeveelheid toeslagmateriaal en niet meer dan 1% van de afgewogen hoeveelheid cement c.q. vulstof, dan wel 2 schaaldelen, achterblijven.

Bij weeginstallaties van een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf is het cumulatief afwegen van fijn en grof toeslagmateriaal toegestaan tot een chargegrootte van maximaal 4,5 m³. Een uitzondering hierop is de slurymenger hierbij wordt cumulatief afwegen niet toegestaan. (zie ook artikel 6.2.5)

Bij weeginstallaties van een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf > 4,5 m³ dienen fijne en grove toeslagmaterialen op afzonderlijke weegwerktuigen te worden afgewogen tenzij door middel van een hieronder vermeld geschiktheidsonderzoek wordt aangetoond dat een homogeen mengsel ontstaat.

Het geschiktheidsonderzoek bestaat uit:

- toetsing van de afweegnauwkeurigheden van toeslagmaterialen volgens artikel F.2;
- het aantonen van een homogene menging van de betonspecie door 3 monsters gelijkmatig ver-

deeld over de charge te nemen en het vergelijken van de eigenschappen van de 3 monsters volgens tabel 2 van bijlage B. De beproevingsresultaten van de 3 monsters mogen niet significant van elkaar verschillen; De metingen aan de betonspecie dienen in bijzijn van de certificatie-instelling te worden uitgevoerd.

Naast de ijking door de ijkbevoegde instantie dient controle op goed functioneren van de weeginstallatie voor alle grondstoffen plaats te vinden.

- Bij elektronische en elektro-mechanische weeginrichtingen van een stationair of mobiel betonmortelbedrijf door het dagelijks uitvoeren van een controle met een weegcontrole-inrichting. De te controleren punten zijn de aanwijzingen van het nulpunt en van 1 waarde binnen het geijkte automatische weegtraject⁶ van het betreffende weegwerktuig.

Bij mechanische weeginrichtingen van een stationair of mobiel betonmortelbedrijf door wekelijks de weeginrichting te controleren op goed functioneren.

De te controleren punten zijn de beïnvloeding door:

- vervuiling van de vulpunten (slabben e.d. van de weegbak voor het cement;
 - vervuiling van en de positie van de messen;
 - vervuiling van de weegbakken voor grondstoffen en de nulstand van de weegklok;
 - vrijloop van de weegbakken, -armen en -stangen.
- Bij een verrijdbare betoninstallatie dient dagelijks een controle op het goed functioneren van het doseersysteem te worden uitgevoerd conform 1 van de volgende methoden:
 - door middel van een weegcontrole-inrichting zoals vereist bij een stationair of mobiel betonmortelbedrijf;
 - per productiedag een vergelijkende weging uitvoeren over een geijkte weegbrug waarbij het verschil tussen de beladen en lege massa van de verrijdbare installatie overeen dient te komen met de som van de gedoseerde hoeveelheden uit de registratie van de verrijdbare betoninstallatie. Het toegestane verschil bedraagt maximaal 1,5%.

De resultaten van deze controles dienen te worden geregistreerd.

De door de weegcontrole-inrichting aangegeven gewichten dienen dagelijks voor aanvang van de productie direct na het uitvoeren van de weegcontrole te worden vergeleken met die op het ijkcertificaat van de betreffende weeginstallatie. Een afwijking tot maximaal 3 schaaldelen is toelaatbaar. Bij een afwijking van meer dan 3 schaaldelen moet de oorzaak van de afwijking worden weggenomen. Bij een afwijking van meer dan 5 schaaldelen mag niet worden aangevangen met de productie of moet deze worden gestaakt. Onder een schaaldeel wordt verstaan de schaaldeelwaarde "e" welke op het betreffende weegwerktuig staat vermeld.

Indien water wordt afgemeten, dient dit te geschieden met een door het Nederlands Meetinstituut B.V. of een daaraan gelijk gesteld instituut goedgekeurde vloeistofmeter, niet behorende tot de categorie "watermeters", of met een maatvat.

De constructie van de afmeetinrichting van water moet zodanig zijn, dat de aanwijzing niet wordt beïnvloed door de grootte of het wegvallen van de druk in de aanvoerleiding.

De eigenschappen van een dergelijke meetinstallatie moeten zijn afgestemd op de waarden, zoals vermeld in kolom 2 van tabel 1 van deze bijlage.

De eigenschappen van de afmeetinrichting van water dienen ter plaatse gecontroleerd te worden. Het uitbouwen van de meter en kalibratie van de desbetreffende meter in een vloeistofbank is niet toegestaan.

Indien hulpstoffen worden gedoseerd met vloeistofmeters is het volgende van toepassing.

- a. Voor het doseren van vloeibare hulpstoffen komen uitsluitend meters in aanmerking welke door het Nederlands Meetinstituut B.V. of een daaraan gelijk gesteld instituut zijn toegelaten, bestemd voor de meting van vloeistoffen met een kinematische viscositeit van maximaal 200 mm²/s.
Een kopie van het afgegeven toelatingsrapport dient in het bezit te zijn van de certificatie-instelling.
- b. Het leidingensysteem dient zodanig te worden aangelegd, dat er voor het in gebruik nemen op de juiste punten kan worden ontlucht. Tijdens het gebruik mogen geen luchtbellen in de aanvoerleiding ontstaan. Tevens dient er een duidelijke signalering te zijn, zodra de vloeistof in het voorraadvat beneden een bepaald minimumniveau komt.

⁶ Het geijkte automatische weegtraject ligt voor weegwerktuigen klasse Y(a) tussen 40 schaaldelen en het maximaal aantal schaaldelen en voor weegwerktuigen klasse Y(b) tussen 100 schaaldelen en het maximaal aantal schaaldelen. Het geijkte automatische weegtraject is vermeld op het certificaat van de ijkbevoegde instantie.

- c. Elke hulpstof dient via een apart circuit en via een aparte meter te worden gedoseerd. Na deze meter moet in het circuit een aftapmogelijkheid aanwezig zijn die geschikt is voor het controleren van de doseernauwkeurigheid.
- d. Indien de meter langer dan 1 maand niet wordt gebruikt, dient het circuit te worden afgetapt. De meter moet - nadat het circuit is leeggelopen - worden gereinigd om te voorkomen dat hulpstoffen achterblijven in het meterhuis en zich daar vastzetten.
- e. Voordat de meters in gebruik worden gesteld, dienen deze door de ijkbevoegde instantie ter plaatse te zijn gecontroleerd.
- f. Bij eventuele wijzigingen aan de meters, het leidingensysteem, de besturing of de aanwijsinrichting, dient een controle door de ijkbevoegde instantie, en indien van toepassing het opnieuw aanbrengen van de verzegeling, plaats te vinden.

F.3 Aanwijsinrichtingen

De analoge aanwijsinrichtingen van de weeginstallaties moeten zodanig zijn ingericht en opgesteld, dat foutieve aflezing ten gevolge van parallax zoveel mogelijk wordt voorkomen.

De grootte van de belasting moet over het gehele traject van de ingestelde massa kunnen worden afgelezen.

Indien weeginstallaties zijn voorzien van een digitale aanwijsinrichting, dient deze aanwijsinrichting aan de volgende eisen te voldoen:

- a. de cijfers moeten goed afleesbaar zijn vanaf de werkpositie;
- b. de aanwijsinrichting dient zodanig te zijn samengesteld, dat deze geschikt is voor de sturing van de doseerkleppen.

Bij vervanging van 1 of meer aanwijsinrichtingen dient een melding daarvan aan de ijkbevoegde instantie plaats te vinden.

Indien de dosering van hulpstoffen plaatsvindt met behulp van maatglazen, dienen de afmetingen en de maatverdelingen te voldoen aan de eisen zoals deze zijn opgenomen in tabel 2 van deze bijlage. Om een goede aflezing van maatglazen voor de dosering van hulpstoffen mogelijk te maken, dienen ten minste 100 deelstrepen op het maatglas te zijn aangebracht, terwijl de deelstreepafstand minimaal 4 mm dient te bedragen.

F.4 Afweegcapaciteit en chargegrootte

De chargegrootte van de menger van een stationair of mobiel betonmortelbedrijf moet zijn afgestemd op de afweegcapaciteit van de installatie, eventuele voormenging van bepaalde grondstoffen in aanmerking nemend. Voor richtwaarden voor de capaciteit van weegwerktuigen wordt verwezen naar tabel 1 van deze bijlage.

In alle gevallen dient de chargegrootte zodanig te worden gekozen dat door de menging in de ter beschikking staande mengapparatuur een homogeen mengsel wordt verkregen, terwijl de aangegeven mengcapaciteit niet mag worden overschreden.

Elk bedrijf moet in staat zijn om sluitvrachten ter grootte van 1 m³ betonmortel met voldoende nauwkeurigheid samen te stellen en te controleren (zie F.1 en F.2).

De eisen voor volumedosering van hulpstoffen zijn gegeven in tabel 2 van deze bijlage.

Voor eisen die gesteld worden aan de minimum afweegcapaciteit c.q. mengcapaciteit wordt verwezen naar 2.4 en 2.6.

F.5 Weegautomaten

Voor het afwegen resp. afmeten van de grondstoffen dient een stationair of mobiel betonmortelbedrijf te beschikken over een weegautomaat of computergestuurde weeginstallatie.

Weegautomaten zijn installaties waarbij het weegproces voor het gehele mengsel door een tevoren gegeven signaal automatisch wordt gestart en tenslotte automatisch wordt beëindigd.

Het onderstaande is van toepassing:

- a. Alle afwegingen dienen automatisch te worden geregistreerd (op papier en/of digitaal);
- b. Beschikbaar moet zijn een gedateerde afleveringsstaat, waarop zijn vermeld:
 - identificatie afnemer/aanduiding project;
 - bestelde aantal m³;
 - vereiste sterkteklasse en milieuklasse, waarin wordt geleverd;
 - bestelde consistentieklasse van de betonspecie;
 - receptcode.

De ingestelde recepten moeten op overzichtelijke wijze gereproduceerd kunnen worden.

- c. Indien gebruik wordt gemaakt van een beeldscherm in de afweegruimte, dient dit beeldscherm goed

- zichtbaar voor de mengmeester te zijn opgesteld en te zijn afgeschermd tegen lichtinval.
- d. Alle door middel van het beeldscherm te presenteren gegevens dienen overzichtelijk, eenduidig, en in een voor de mengmeester begrijpelijke taal te worden gesteld.
 - e. Het produceren van een bepaald ingesteld recept mag slechts kunnen plaatsvinden nadat alle te doseren hoeveelheden grondstoffen volgens dit recept automatisch op het beeldscherm zichtbaar zijn geworden. Deze gegevens dienen gedurende het gehele weegproces zichtbaar te blijven. Aanbevolen wordt de afwijking van de afgewogen hoeveelheid ten opzichte van de beoogde hoeveelheid op het beeldscherm weer te geven.
 - f. In het computerprogramma dient duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen dat gedeelte dat nodig is voor de procesbesturing en dat gedeelte dat behoort tot de kwaliteitszorg. Het instellen van recepten dan wel wijziging er van, dient te geschieden onder verantwoordelijkheid van de betontechnoloog.
 - g. De mengmeester dient de mogelijkheid te hebben om tijdens het produceren van betonspecie kleine correcties aan te brengen in de te doseren hoeveelheid aanmaakwater. Deze correcties dienen wel in de registratie te worden verwerkt. De grenzen voor de watercorrectie dienen door de betontechnoloog te worden ingevoerd.
 - h. Ook de dosering van water en hulpstof, ongeacht of dit via een weeg- of een meetinstallatie wordt gedoseerd, dient te zijn geautomatiseerd. De gedoseerde hoeveelheden dienen automatisch te worden geregistreerd.

F.6 Aanvullende eisen weeg- en meetproces verrijdbare betoninstallatie

Aan het weeg- en meetproces van een verrijdbare betoninstallatie worden de volgende aanvullende eisen gesteld:

- a. Van elke te produceren betonsamenstelling dient op de plaats van opstelling een actuele mengselberekening aanwezig te zijn op basis van de in de verrijdbare installatie aanwezige grondstoffen.
- b. Op de plaats van opstelling dient een actuele instructie aanwezig te zijn met de vermelding van de instellingen van de doseerschuiten, kranen e.d. behorende bij een bepaald mengsel.
- c. De bediening van de waterdosering dient zodanig te zijn dat het mogelijk is om tijdens de productie correcties aan te brengen in de te doseren hoeveelheid aanmaakwater. Deze watercorrectie dient te worden geregistreerd.
- d. De instelbaarheid van doseerschuiten, kranen e.d. dient zodanig te zijn dat met een 1x vastgestelde instelling telkens weer dezelfde kwaliteit betonmortel kan worden geproduceerd.
- e. Naast de gedoseerde hoeveelheden grondstoffen en de bijbehorende receptcode dienen ook de instellingen van de doseerschuiten, kranen e.d. in de doseerregistratie te worden vermeld.

Tabel 1 - Richtwaarde voor de capaciteit van weegwerktuigen

maximum chargegrootte in m ³	richtwaarde voor de capaciteit in kg	
CEMENT / VULSTOFFEN		
1	500	
2	1000	
3	1500	
4/4,5	2000	
5	2500	
6	3000 ¹⁾	
TOESLAGMATERIAAL	fijn	grof
1	1000	1500
2	2000	3000
3	3000	4500
4/4,5	4000	6000
5	5000	7500
6	6000 ¹⁾	9000 ¹⁾
CUMULATIEF WEGEN TOESLAGMATERIAAL		
1	2500	
2	5000	
3	7000	
4,5	10000	
> 4,5	- ²⁾	
AANMAAKWATER ³⁾		
1	250	
2	500	
3	750	
4/4,5	1000	
5	1250	
6	1500 ¹⁾	
CEMENTLIJM ⁴⁾		
1	500	
2	1000	
3	1500	
4/4,5	2000	
5	2500	
6	3000 ¹⁾	
7	3500 ¹⁾	
8	4000 ¹⁾	
9	4500 ¹⁾	
10	5000 ¹⁾	
11	5500 ¹⁾	
12	6000 ¹⁾	
13	6500 ¹⁾	
14	7000 ¹⁾	
15	7500 ¹⁾	
HULPSTOFFEN		
Indien zowel kleine als grotere hoeveelheden hulpstoffen gedoseerd moeten worden, dient in verband met de vereiste weegnauwkeurigheid te worden overwogen 2 wegers voor hulpstoffen te installeren, bijvoorbeeld 1 met een capaciteit van 10 kg en 1 met een capaciteit van 50 à 75 kg, afhankelijk van de capaciteit van de installatie.		

maximum chargegrootte in m ³	richtwaarde voor de capaciteit in kg
¹⁾ Bij weegwerktuigen > 6,0 m ³ is geen grotere schaaldeelwaarde toegestaan dan de schaal- deelwaarde behorende bij 6,0 m ³ weegwerktuigen. ²⁾ Gescheiden weging van fijn en grof toeslagmateriaal verplicht (art. F.2). ³⁾ Slurries van vulstoffen mogen worden afgewogen met de waterweger. ⁴⁾ Van toepassing bij gebruik van een slurrymenger.	

Tabel 2 - Eisen voor volumedosering van hulpstoffen

dosering in l	chargegrootte installatie									
	1 m ³		2 m ³		3 m ³		4 m ³		6 m ³	
	richtlijn voor inhoud maatvat in l	schaal- verdeling in ml (max.)	richtlijn voor inhoud maatvat in l	schaal- verdeling in ml (max.)	richtlijn voor inhoud maatvat in l	schaal- verdeling in ml (max.)	richtlijn voor inhoud maatvat in l	schaal- verdeling in ml (max.)	richtlijn voor inhoud maatvat in l	schaal- verdeling in ml (max.)
0,05- 0,2	0,2	2	0,5	5	0,75	5	1,0	10	2,0	20
0,2- 1,0	1,0	10	2,0	20	3,0	20	5,0	50	7,5	50
1,0- 6,0	6,0	50	12,0	100	20,0	100	25,0	200	36,0	200
6,0- 12,0	12,0	100	25,0	200	36,0	200	50,0	200	75,0	500

Bijlage G EISEN TE STELLEN AAN EEN VERIFICATIELABORATORIUM

In deze bijlage zijn de aanvullende eisen opgenomen voor verificatielaboratoria die verificatieonderzoek doen in het kader van BRL 1801.

G.1 Algemeen

Ten behoeve van de acceptatie van het laboratorium dient het laboratorium aan te geven:

- Een overzicht van de verrichtingen waarvoor het laboratorium zich aanmeldt (met vermelding van de verrichtingen die onder een eventuele accreditatie vallen).
- De ervaring op bedoeld werkgebied.
- Een voorstel voor de aanpak van verificatieonderzoek (de totale procedure).
- De wijze waarop de onafhankelijkheid is gewaarborgd.
- De wijze waarop de vertrouwelijkheid van de gegevens is gewaarborgd.

In aanvulling op 6.5.3 dient de drukbank van het verificatielaboratorium te voldoen aan de volgende eisen:

- NEN-EN 12390-4, klasse 1, inclusief krachtsoverdracht;
- de drukbank dient jaarlijks te worden gekalibreerd conform artikel 5 van NEN-EN 12390-4, inclusief krachtsoverdracht, door een NEN-EN-ISO/IEC 17025 geaccrediteerd bedrijf.

G.2 Toezenden rapporten

De resultaten van het onderzoek zullen door het verificatielaboratorium rechtstreeks aan de certificatie-instelling en aan het bedrijf worden medegedeeld, maar niet eerder dan 1 week na beproeving. Indien de resultaten van het onderzoek hiertoe aanleiding geven, kan het verificatieonderzoek worden herhaald.

G.3 Beoordeling aanmelding verificatielaboratorium

De certificatie-instelling beoordeelt de aanmelding, waarna de certificatie-instelling een initieel onderzoek bij het laboratorium uitvoert indien dat alleen beschikt over een certificaat conform NEN-EN-ISO 9001. Daarbij dienen de relevante NEN-EN-ISO/IEC 17025 aspecten te worden beoordeeld die niet door NEN-EN-ISO 9001 zijn afgedekt. De certificatie-instelling maakt een advies ten behoeve van het College van Deskundigen Betonmortel en Mortel, waarna het college besluit het laboratorium te accepteren.

G.4 Wijzigingen bij het verificatielaboratorium

Het laboratorium dient wijzigingen met betrekking tot het kwaliteitssysteem en/of verrichtingen en/of uitbreidingen daarvan aan de certificatie-instelling te melden. De wijzigingen in de verrichtingen dienen te worden gemeld aan het College van Deskundigen Betonmortel en Mortel en na goedkeuring te worden opgenomen in het overzicht.

G.5 Herbeoordelingen verificatielaboratoria

Laboratoria die alleen over een certificaat conform NEN-EN-ISO 9001 beschikken, dienen ieder jaar door de certificatie-instelling opnieuw te worden getoetst of voldaan wordt aan de relevante criteria van NEN-EN-ISO/IEC 17025.

Bijlage H WIJZIGINGEN T.O.V. DE VORIGE VERSIE VAN BRL 1801

De belangrijkste wijzigingen in deze BRL 1801 t.o.v. BRL 1801 versie d.d. 08-04-2013 en het bijbehorend wijzigingsblad d.d. 07-01-2014 betreffen:

BRL 1801 08-04-2013+ WB 7-1-2014	BRL 1801 22-10-2015	Wijziging / aanpassing
	1.3	toegevoegd
	1.4	toegevoegd
2.15	2.2	verplaatst
2.11	2.3	verplaatst
2.3	2.4	verplaatst
-	2.5	Slurrymenger Mengsysteem waarbij in een mengtank afgewogen hoeveelheden cement, water, eventueel vulstof en hulpstoffen worden gemengd tot een cementlijm met als doel deze gelijkmatig verdeeld over de benodigde toeslagmaterialen en eventuele vulstoffen in een transportmiddel te brengen.
2.2	2.6	verplaatst
2.17	2.7	verplaatst
2.4	2.8	verplaatst
2.13	2.9	verplaatst
2.12	2.10	verplaatst
2.5/2.6/2.7/2.8/2.9/2.10 /2.14/2.16/2.18	-	verwijderd
6	5	Titel aangepast: verwijderd de tekst "niet bouwbesluit gerelateerde" Eisen en Bepalingsmethoden
4.2.1	5.1	Titel-tekst aangepast: verwijderd de tekst "voor constructief (licht)beton" Betonmortel, levering op prestatie-eisen <i>Onderstaande tekst komt te vervallen:</i> Consistentieklasse S5 voor KOMO® gecertificeerde betonspecie uitgesloten. <i>En wordt vervangen door:</i> Consistentieklasse S5 en F6 is voor KOMO® gecertificeerde betonspecie uitgesloten. Alle consistentieklassen voor betonmortel, levering op prestatie-eisen, vermeld in tabellen 3, 4, 5 en SF1 uit tabel 6 van NEN-EN 206 zijn van toepassing.
6.3.3	5.2	Titel-tekst aangepast: verwijderd de tekst "voor constructief (licht)beton" Betonmortel, levering op samenstelling <i>Onderstaande tekst komt te vervallen:</i> - consistentieklasse S5 is uitgesloten. <i>En wordt vervangen door:</i> -Consistentieklasse S5 en F6 is uitgesloten. Alle consistentieklassen voor betonmortel, levering op samenstelling, vermeld in tabellen 3, 4, 5 en SF1 uit tabel 6 van NEN-EN 206 zijn van toepassing.
6.3.1	5.3	verplaatst
6.3.2	5.4	verplaatst
6.3.5	5.5	verplaatst

7.3.4	5.6	verplaatst
5	-	verwijderd
6.1/6.2/6.3	-	verwijderd
6.3.4	-	Betonmortel voor niet constructief beton; verwijderd
7	6	Tekst toegevoegd: In dit hoofdstuk zijn de algemene eisen opgenomen waaraan stationaire, mobiele en verrijdbare betonmortelbedrijven dienen te voldoen. De aanvullende eisen voor certificatie van andere betonmortelsoorten zijn opgenomen in hoofdstuk: 7. Betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies 8. Zelfverdichtende betonmortel 9. Lichtbeton 10. Staalvezelbeton In artikel 6.10 zijn de aanvullende eisen gesteld aan mobiele betonmortelbedrijven. In artikel 6.11 zijn de aanvullende eisen gesteld aan verrijdbare betoninstallaties.
7.1	6.1	verplaatst
7.1.1	6.1.1	Toegevoegd de tekst: Afleveringsbonnen en registraties van ingangscntrole op grondstoffen dienen op het betonmortelbedrijf beschikbaar te zijn.
7.2	6.2	Verplaatst, de volgende tekst is verwijderd: Het betonmortelbedrijf is verplicht de installatie zodanig te onderhouden en te reinigen dat het goed functioneren gewaarborgd is.
7.2.1	6.2.1	Opmaak aangepast en de volgende teksten verwijderd: Gemalen gegraneleerde hoogovenslak; Gemalen gegraneleerde hoogovenslak moet voldoen aan EN 15167-1. Vezels: Staalvezels moeten voldoen aan NEN-EN 14889-1. Kunststofvezels moeten voldoen aan NEN-EN 14889-2. De volgende tekst is verwijderd: Betongranulaat 0/D en betongranulaat 4/D, afkomstig van verhard beton uit eigen productie of vergelijkbaar en aantoonbaar niet verontreinigd beton van bekende herkomst, niet zijnde Bouw&SloopAfvval (BSA), mag voor maximaal 10% (V/V) respectievelijk 20% (V/V) t.o.v. het grove harde dichte toeslagmateriaal worden toegepast mits geen ander deel van het harde dichte toeslagmateriaal door granulaat wordt vervangen. En vervangen door: Betongranulaat 0/D en betongranulaat 4/D, afkomstig van verhard beton uit eigen productie of vergelijkbaar en aantoonbaar niet verontreinigd beton van bekende herkomst, niet zijnde Bouw&SloopAfvval (BSA), mag voor maximaal 15% (V/V) respectievelijk 30% (V/V) t.o.v. het grove harde dichte toeslagmateriaal worden toegepast mits geen ander deel van het harde dichte toeslagmateriaal door granulaat wordt vervangen.

7.2.2	6.2.2	a. Cement <i>Enkele delen zijn verplaatst, de volgende tekst is verwijderd:</i> Het bedrijf moet beschikken over cementsilo's voor het opslaan van onverpakt cement. De kwaliteit van het cement mag door het lossen uit het middel van aanvoer en door de opslag in de silo niet nadelig worden beïnvloed. In de silo's en in de aan- en afvoerleidingen mogen geen resten cement kunnen achterblijven. In een en dezelfde silo of silocompartiment mag tegelijkertijd uitsluitend cement worden opgeslagen van dezelfde soort en dezelfde klasse. Bij de aansluitpunten van de aanvoerleidingen moet op duidelijke wijze op elk van deze leidingen de soort en de klasse van het in de desbetreffende silo opgeslagen cement worden vermeld. Indien speciale cementen, zoals gekleurde cementen en aluminiumcement, onverpakt worden opgeslagen, dienen de silo's te zijn voorzien van een zodanige ontstoffingsinstallatie, dat geen vermenging met cementen op basis van portlandcementklinker kan plaatsvinden. b. Toeslagmaterialen <i>Enkele delen zijn verplaatst, de volgende tekst is verwijderd:</i> Het bedrijf moet beschikken over afzonderlijke en goed gescheiden opslagplaatsen voor de toeslagmaterialen. Er dient een afzonderlijke opslagplaats beschikbaar te zijn voor iedere korrelgroep van iedere soort toeslagmateriaal. Ook partijen toeslagmateriaal van eenzelfde korrelgroep die duidelijk verschillen van korrelopbouw, dienen afzonderlijk te worden opgeslagen. c. Hulp- en vulstoffen <i>De volgende tekst is verwijderd:</i> Op de hulp- of vulstoffentanks en op de vulpunten van de aanvoerleidingen moeten op duidelijke wijze aanduidingen van de betreffende hulp- of vulstoffen aanwezig zijn. Indien poedervormige hulpstoffen of vulstoffen onverpakt worden opgeslagen, dient dit te geschieden in silo's, waarbij de ontstoffing op zodanige wijze plaatsvindt, dat vermenging met andere poedervormige stoffen, inclusief cement, wordt voorkomen. De verrijdbare betoninstallatie en het vulstation waarvan de verrijdbare betoninstallatie zijn hulp- en vulstoffen betreft, dienen aan de in dit artikel gestelde eisen te voldoen. <i>De volgende tekst is verwijderd:</i> d. Hergebruik van cementslib en spoelwater Indien door het bedrijf restanten beton- en metselspecie worden uitgespoeld met het doel het spoelwater, het uitgespoelde toeslagmateriaal en eventueel het overblijvende cementslib terug te voeren in het productieproces, is artikel 5.2.3.3 van NEN-EN 206-1 en annex A van NEN-EN 1008 van toepassing.
7.2.3	6.2.3	<i>b. Toeslagmaterialen</i> <i>De volgende tekst is verwijderd:</i> Het bedrijf moet kunnen beschikken over doelmatige installaties voor het lossen en transporteren van het toeslagmateriaal naar de opslagplaatsen en naar de weegwerktuigen. Tijdens het transport naar de weegwerktuigen mag geen vermenging van de toeslagmaterialen plaatsvinden. Ontmenging moet zoveel mogelijk worden voorkomen.
7.2.4	6.2.4	<i>De volgende teksten zijn verwijderd:</i> Het bedrijf moet zijn uitgerust met doelmatige installaties voor het afwegen van cement, toeslagmaterialen en vulstoffen, het afwegen / afmeten van water, hulpstoffen en slurries van vulstoffen. Voor een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf geldt dat alle grondstoffen vóór aanvang van het transport moeten worden gedoseerd.

7.2.5	6.2.5	<i>Dit artikel wordt aangevuld met de onderstaande tekst:</i> Mengen van de betonspecie met een slurrymenger. Indien gebruik gemaakt wordt van een slurrymenger dan is het toegestaan het toeslagmateriaal en vulstoffen rechtstreeks in de truckmixer te doseren. Voorwaarde hierbij is dat de te doseren cementlijm gelijkmatig verdeeld over de benodigde toeslagmaterialen en vulstoffen in de truckmixer wordt gebracht. Hierbij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan: -fijn en grof toeslagmateriaal afwegen op afzonderlijke weegwerktuigen; -vulstoffen mogen zowel met een afzonderlijk weegwerktuig worden afgewogen als in de slurrymenger; -nadat de slurry homogeen gemengd is dient de inhoud van zowel de slurrymenger als alle overige weegwerktuigen synchroon in de truckmixer te worden gedoseerd. Het doseersysteem dient tijdens deze fase de doseersnelheid van het grof en fijn toeslagmateriaal, de vulstof en de slurry continu op elkaar af te stemmen zodanig dat het doseren in de truckmixer tot het laatst synchroon verloopt. Indien gebruik gemaakt wordt van een slurrymenger dan is het waarnemen van de betonspecie tijdens het lossen niet of nauwelijks mogelijk, waardoor afwijkingen in consistenties ten gevolge van variatie van vochtgehalten in het toeslagmateriaal kunnen ontstaan. Om deze afwijkingen te kunnen corrigeren dient aan een van de volgende voorwaarden worden voldaan: -uitvoeren van consistentiemetingen op monsters uit elke truckmixer; -beschikbaar hebben van actuele vochtgehalten van fijn en grof toeslagmateriaal; -controle van consistentie van de betonspecie met andere methoden, waarvan de geschiktheid is aangetoond (bijvoorbeeld metingen van het opgenomen vermogen van de truckmixer tijdens het lossen van de slurrymenger). Indien gebruik gemaakt wordt van een slurrymenger dient het bedrijf per truckmixer een minimale mengtijd vast te stellen waarbij de betonspecie homogeen is gemengd. Hiervan moet een registratie worden bijgehouden, waarbij tevens het functioneren met betrekking tot het mengen van elke truckmixer ten minste 1 x per week wordt beoordeeld.
7.2.6	6.2.6	verplaatst
7.2.7	6.2.7	verplaatst
7.3	6.3	
7.3.1	6.3.1	<i>Ingangscontrole grondstoffen</i> <i>De volgende tekst is verplaatst vanuit 7.1.2:</i> <i>Indien de grondstof zonder KOMO kwaliteitsverklaring wordt geleverd en het betonmortelbedrijf geen ingangscontrole uitvoert, wordt de grondstof aangemerkt als grondstof voor niet-KOMO gecertificeerde betonmortel. In dit geval is artikel 8.1 van NEN 8005 betreffende afnamecontrole van de betonmortel van toepassing (zie ook 2.3).</i> <i>De volgende tekst is verplaatst vanuit 7.2.2:</i> Cement en poedervormige hulp- en vulstoffen Indien het bulktransport van cement of poedervormige hulp- en vulstoffen niet onder verantwoordelijkheid van de producent/leverancier plaatsvindt, dient dit transport plaats te vinden in aantoonbaar schone transportmiddelen. Indien deze transportmiddelen ook voor andere stoffen worden gebruikt, dient een ondertekende verklaring aanwezig te zijn over de vorige lading. Zo nodig dient het transportmiddel voorafgaande aan het laden van het cement te worden gereinigd. Daarvan moet een schriftelijke verklaring beschikbaar zijn.

7.3.2	6.3.2	De tabel is hier toegevoegd vanuit bijlage F. <i>Onderstaande tekst komt te vervallen:</i> Rekening houdend met een terugloop in verwerkbaarheid gedurende het transport mag op het bedrijf een hogere zetmaat of schudmaat of lagere verdichtingsmaat gemeten worden dan toegestaan voor de betreffende consistentieklasse bij aflevering. <i>en wordt vervangen door:</i> Rekening houdend met een terugloop in verwerkbaarheid gedurende het transport mag op het bedrijf een hogere zetmaat /of schudmaat, vloeimaat of lagere verdichtingsmaat gemeten worden dan toegestaan voor de betreffende consistentieklasse bij aflevering. <i>Onderstaande tekst komt te vervallen:</i> Voor afwijkingen van de zetmaat, schudmaat ≤ 30 mm hoeft deze relatie niet te worden gelegd. Indien de gemeten zetmaat, schudmaat > 30 mm afwijkt ten opzichte van de bovengrenswaarde van de betreffende consistentieklasse, dient het bedrijf van het betreffende monster ook de water-cementfactor dan wel water-bindmiddelfactor te bepalen en te toetsen aan de vereiste milieuklasse. <i>en wordt vervangen door:</i> Voor afwijkingen van de zetmaat, schudmaat of vloeimaat ≤ 30 mm hoeft deze relatie niet te worden gelegd. Indien de gemeten zetmaat, schudmaat of vloeimaat > 30 mm afwijkt ten opzichte van de bovengrenswaarde van de betreffende consistentieklasse, dient het bedrijf van het betreffende monster ook de water-cementfactor dan wel water-bindmiddelfactor te bepalen en te toetsen aan de vereiste milieuklasse.
7.3.3	6.3.3	verplaatst <i>De volgende tekst is toegevoegd:</i> Indien de certificaathouder ook beschikt over de kwaliteitsverklaring zelfverdichtende betonmortel waarvan de hoogste sterkteklasse overeenkomt met, of lager is dan, de hoogst gecertificeerde sterkteklasse van de kwaliteitsverklaring betonmortel levering op gebruikseisen, dan hoeft de hoogste sterkteklasse van de zelfverdichtende betonmortel niet met de hierboven benoemde frequentie te worden aangetoond maar geldt de frequentie van tabel 8.2.
7.4	6.4	verplaatst
7.4.1	6.4.1	Tekst aangaande centraal geleide kwaliteitsdienst verwijderd en verwijzing naar 6.6. toegevoegd.
7.4.5	6.4.2	verplaatst
7.5	6.5	verplaatst
7.5.1	6.5.1	verplaatst
7.5.2	6.5.2	verplaatst

7.5.3 en 7.5.4	6.5.3	<i>De volgende tekst is verwijderd:</i> In het laboratorium dient apparatuur aanwezig te zijn voor het uitvoeren van de volgende proeven (zie ook de als bijlage A opgenomen inventarislijst): 1.Het bepalen van het watergehalte van toeslagmateriaal volgens NEN-1097-5. 2.Het bepalen van de absorptie van toeslagmateriaal volgens NEN-EN 1097-6. 3Het bepalen van de mate van verontreiniging van de toeslagmaterialen ten gevolge van humus of leem volgens NEN-EN 1744-1, 15, alsmede het bepalen van het chloridegehalte van toeslagmaterialen uit zee volgens NEN-EN 1744-1, 7, tenzij uitsluitend gecertificeerde toeslagmaterialen worden gebruikt. 4Het bepalen van de korrelgrootteverdeling van de toeslagmaterialen volgens NEN-EN 933-1. Het zeven van het fijne toeslagmateriaal moet worden uitgevoerd met een zeefmachine. Voor het bepalen van de diverse zeefresten dient gebruik te worden gemaakt van een weegschaal met een capaciteit van ten minste 10 kg, waarop tot ten minste 2 gram nauwkeurig kan worden afgewogen. 5Het bepalen van de verdichtingsmaat volgens NEN-EN 12350-4, de zetmaat volgens NEN-EN 12350-2 en de schudmaat volgens NEN-EN 12350-5 van de betonspecie. 6.Het bepalen van de minimum- en maximum-buitentemperatuur per etmaal, tenzij men de beschikking heeft over de dagelijkse weerrapporten van een weerstation. 7Het bepalen van de druksterkte van het verharde beton. Voor de vervaardiging van proefkubussen dienen voldoende mallen aanwezig te zijn, die voldoen aan NEN-EN 12390-1. De bewaring en conditionering dient plaats te vinden volgens NEN-EN 12390-2. Het bepalen van de druksterkte dient plaats te vinden volgens NEN-EN 12390-3 op een drukbank die voldoet aan NEN-EN 12390-4 en de aanvullende eisen genoemd in 7.5.4. 8.Het bepalen van het luchtgehalte van de betonspecie volgens NEN-EN 12350-7. 9.Het bepalen van de volumieke massa van de betonspecie volgens NEN-EN 12350-6. 10.Het bepalen van de volumieke massa van het verharde beton volgens NEN-EN 12390-7. 11.Het bepalen van de volumieke massa van vloeibare hulpstoffen volgens NEN-ISO 649-2 en de pH-waarde, tenzij uitsluitend gecertificeerde hulpstoffen worden gebruikt. 12.Het bepalen van de water-cementfactor dan wel water-bindmiddelfactor van de betonspecie volgens NEN 5960. 13.Het bepalen van het vastestofgehalte in cementslib, alleen als hergebruik van cementslib plaatsvindt. 14.Het bepalen van de temperatuur van de betonspecie. Indien het betonmortelbedrijf beschikt over het KOMO® kwaliteitsverklaring voor zelfverdichtende betonmortel dient in het laboratorium apparatuur aanwezig voor het uitvoeren van de volgende proeven: 15.Het bepalen van de vloeimaat (zie NEN-EN 12350-8). 16.Het bepalen van de gemiddelde trechtertijd en stabiliteit (NEN-EN 12350-9). 17.Het uitvoeren van de beproeving op stabiliteit/ontmenging (NEN-EN 12350-11). 18.Het uitvoeren van de J-ring-proef (NEN-EN 12350-12). Ten behoeve van de verificatie van de druksterkte (zie 8.1.2a en 8.3.1) moet de certificatie-instelling op ieder bedrijf kunnen beschikken over ten minste 6 kubusmallen, die voldoen aan het gestelde in 7.5.3. De behandeling van de kubussen dient plaats te vinden overeenkomstig 7.9.2. <i>Aangaande de drukbank wordt de volgende tekst verwijderd:</i> -de onjuistheid van de drukbank mag niet meer bedragen dan 3,0% van elke gemeten waarde, die groter of gelijk is aan 400 kN; <i>en vervangen door:</i> -minimaal klasse III conform NEN-EN 12390-4
----------------	-------	---

7.6	6.6	<i>De volgende tekst bij punt 2 wordt verwijderd</i> 2. Een centraal geleide kwaliteitsdienst dient te bestaan uit een hoofd kwaliteitsdienst welke tevens gediplomeerd betontechnoloog is en minimaal 1 praktiserende gediplomeerde betontechnoloog. Elk aangesloten betonmortelbedrijf dient over een betonlaborant BV met voldoende bijscholing te beschikken, niet zijnde een van de 2 bovengenoemde functionarissen. Bij meer dan 5 aangesloten vestigingen dient de centraal geleide kwaliteitsdienst te worden uitgebreid met 1 praktiserende betontechnoloog per maximaal 5 vestigingen, niet zijnde een van de betonlaboranten BV. <i>en vervangen door</i> 2. Een centraal geleide kwaliteitsdienst dient te bestaan uit een hoofd kwaliteitsdienst welke tevens gediplomeerd betontechnoloog is en minimaal 1 praktiserende gediplomeerde betontechnoloog. Elk aangesloten betonmortelbedrijf dient over een betonlaborant BV met voldoende bijscholing te beschikken. Bij meer dan 5 aangesloten betonmortelbedrijven dient de centraal geleide kwaliteitsdienst te worden uitgebreid met 1 praktiserende betontechnoloog per maximaal 5 bedrijven. Een praktiserende gediplomeerde betontechnoloog kan tevens een van de uitvoerende betonlaboranten zijn.
7.7	6.7	verplaatst
7.8	6.8	verplaatst
7.8.1	6.8.1	<i>Tekst, toelichting 1, aangaande is gewijzigd van:</i> Nascholing dient ten minste 30 uur behandeling van betontechnologische onderwerpen in cursusvorm in te houden, een en ander ter beoordeling door de certificatie-instelling. Ook geschikt als nascholing zijn de door de Betonvereniging georganiseerde opleidingen Betontechnoloog BV en Betontechnologisch Adviseur BV (examen niet verplicht). Nascholing kan ook bestaan uit het geven van cursorisch betontechnologisch onderwijs op MBO/HBO niveau. <i>Naar:</i> Nascholing dient ten minste 30 uur behandeling van betontechnologische onderwerpen in te houden. Geschikt als nascholing zijn bijvoorbeeld de door de Betonvereniging georganiseerde opleidingen Betontechnoloog BV en Betontechnologisch Adviseur BV (examen niet verplicht). Nascholing kan ook bestaan uit het geven van cursorisch betontechnologisch onderwijs op MBO/HBO niveau
7.8.2	6.8.2	<i>De volgende tekst is toegevoegd:</i> Bij hoge uitzondering en voor de duur van maximaal een week mogen de laboratoriumwerkzaamheden ook worden uitgevoerd door een intern opgeleide laborant. Deze uitzonderingen betreffen bijvoorbeeld ziekte van de gediplomeerde laborant of leveringen die langer dan 12 uur duren. Tijdens deze periode dient de betontechnoloog voor deze medewerker bereikbaar te zijn. De betontechnoloog dient ervoor zorg te dragen dat gedetailleerde laboratoriuminstructies beschikbaar zijn voor uitvoering van de proeven en voor beoordeling van de meetresultaten.
7.8.3	6.8.3	verplaatst
7.9	6.9	verplaatst
7.9.1	6.9.1	verplaatst
7.9.2	6.9.2	verplaatst
7.9.3	6.9.3	verplaatst
7.9.4	6.9.4	verplaatst
7.9.5	6.9.5	verplaatst

7.9.6	6.9.6	<i>De volgende tekst wordt verwijderd:</i> De dosering van hulpstoffen, water en/of vezels in de truckmixer op de bouwplaats is niet toegestaan, behoudens onder verantwoordelijkheid van de betontechnoloog en onder direct toezicht op het werk door een medewerker van de betoncentrale die voldoet aan de opleidingseis genoemd in 7.8. In aanvulling op artikel 7.5 van NEN-EN 206-1 geldt dat niet meer dan 5 liter water per m3 betonspecie mag worden gedoseerd. Doseerinstructies dienen beschikbaar te zijn. Bij toevoegingen op het werk dient de kwaliteitscontrole voor wat betreft de consistentie en indien van toepassing het luchtgehalte door de laborant of betontechnoloog op het werk plaats te vinden. Indien hulpstoffen en/of vezels op de bouwplaats zullen worden gedoseerd dient de soort en hoeveelheid vooraf op de afleveringsbon te zijn geregistreerd. Uit de bon moet blijken dat de hulpstof en/of vezels op het werk zal/zullen worden gedoseerd. Indien water op de bouwplaats wordt gedoseerd dient de hoeveelheid eveneens op de afleveringsbon te worden geregistreerd. Na doseren van hulpstoffen, water en/of vezels dient de betonspecie nog minimaal 1 minuut per m3 intensief te worden gemengd voordat met de lossing wordt begonnen. In alle gevallen dient het betonmortelbedrijf zich te overtuigen dat de vezels gelijkmatig door de betonspecie zijn gemengd. <i>en vervangen door:</i> De dosering van water in de truckmixer op de bouwplaats is niet toegestaan. De dosering van hulpstoffen en/of vezels in de truckmixer op de bouwplaats is toegestaan, indien vooraf gepland, onder verantwoordelijkheid van de betontechnoloog en onder direct toezicht op het werk door een medewerker van het betonmortelbedrijf die voldoet aan de opleidingseis genoemd in 6.8. Doseerinstructies dienen beschikbaar te zijn. Bij toevoegingen op het werk dient de kwaliteitscontrole voor wat betreft de consistentie en indien van toepassing het luchtgehalte door de laborant of betontechnoloog op het werk plaats te vinden. Indien vooraf gepland hulpstoffen en/of vezels op de bouwplaats zullen worden gedoseerd dient de soort en hoeveelheid vooraf op de afleveringsbon te zijn geregistreerd. Uit de bon moet blijken dat de hulpstof en/of vezels op het werk zal/zullen worden gedoseerd. Na doseren van hulpstoffen en/of vezels dient de betonspecie nog minimaal 1 minuut per m3 intensief te worden gemengd voordat met de lossing wordt begonnen. Het betonmortelbedrijf dient zich te overtuigen dat de vezels gelijkmatig door de betonspecie zijn gemengd. Incidenteel is het toegestaan om op de bouwplaats hulpstof en/of water toe te voegen ter correctie van de consistentie van de betonspecie. Hierbij geldt dat deze correctie plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van de betontechnoloog en onder direct toezicht van een medewerker van het betonmortelbedrijf die voldoet aan de opleidingseis volgens 6.8.1 of 6.8.2. In aanvulling op artikel 7.5 van NEN-EN 206 geldt dat niet meer dan 5 liter water per m3 betonspecie mag worden gedoseerd. Een visuele controle van de betonspecie is in deze gevallen voldoende en registratie op de afleveringsbon is niet noodzakelijk.
7.9.7	6.9.7	verplaatst
7.9.9	6.9.8	verplaatst
7.9.11	6.9.9	verplaatst
-	6.10	Aanvullende eisen mobiele betoncentrale
7.9.8	6.10.1	1 ^e zin van de tekst uit 7.9.8 is verplaatst naar 6.10.1
7.4.6	6.10.2	verplaatst
7.3.3.a	6.10.3	Tekst uit 7.3.3.a betreffende controle op beton van een mobiele betoncentrale is verplaatst naar 6.10.3
-	6.11	Aanvullende eisen vrijrijdbare betoninstallatie
7.9.8	6.11.1	2 ^e zin van de tekst uit 7.9.8 is verplaatst naar 6.11.1
7.2.2	6.11.2	Teksten uit 7.2.2. betreffende opslag grondstoffen bij een vrijrijdbare betoncentrale zijn verplaatst naar 6.11.2
7.2.4	6.11.3	Tekst uit 7.2.4 betreffende afwegen/doseren van grondstoffen van een vrijrijdbare betoncentrale is verplaatst naar 6.11.3
7.2.5	6.11.4	Tekst uit 7.2.5 betreffende mengen van betonspecie bij een vrijrijdbare betoncentrale is verplaatst naar 6.11.4
7.3.2	6.11.5	Tekst uit 7.3.2 betreffende controle op betonspecie bij een vrijrijdbare betoncentrale is verplaatst naar 6.11.5
7.3.3.a	6.11.6	Tekst uit 7.3.3.a betreffende controle op beton van een vrijrijdbare betoncentrale is verplaatst naar 6.11.6

7.5.1	6.11.7	Tekst uit 7.5.1 betreffende het laboratorium van een verrijdbare betoncentrale is verplaatst naar 6.11.7
-	7	Aanvullende eisen voor betonmortel bestemd voor vloeistofdichte betonconstructies
7.3.3.b	7.1	verplaatst
7.4.2	7.2	verplaatst
-	8	Aanvullende eisen voor zelfverdichtende betonmortel
Tabel 1 Bijlage H	8.1	SF1 verwijderd uit tabel <i>Diverse toelichtingen zijn verwijderd waaronder de volgende:</i> Afwijkende specificaties zijn mogelijk indien deze zijn overeengekomen met de afnemer en uit eerdere toepassingen c.q. een vooronderzoek de geschiktheid van de betonmortel voor de betreffende toepassing is gebleken
7.2.5	8.2	Tekst uit 7.2.5 betreffende mengen van de betonspecie bij zelfverdichtende betonmortel is verplaatst naar 8.2
7.3.2 / Tabel 3 Bijlage H Tabel 2 Bijlage H	8.3	Tekst uit 7.3.2 betreffende controle op betonspecie bij zelfverdichtende betonmortel is verplaatst naar 8.3 Tabel 8.2 is de aangepaste tabel 3 uit Bijlage H SF1 is verwijderd en <i>Onderstaande tekst is als Toelichting 4 toegevoegd:</i> Indien beide consistentieklassen SF2 of SF3 zijn gecertificeerd wordt het toegestaan om met een minimale frequentie van 1x per twee maanden afwisselend de gecertificeerde consistentieklassen te onderzoeken. Ter verduidelijking: Bij 1 gecertificeerde consistentieklasse dient deze minimaal 6x per jaar te worden onderzocht. Bij 2 gecertificeerde consistentieklassen dienen deze beiden afwisselend minimaal 3x per jaar te worden onderzocht. In alle gevallen is het aantal onderzoeken in totaal minimaal 6 per jaar. Indien meerdere sterkteklassen gecertificeerd zijn dient hierin ook afgewisseld te worden. Tabel 8.3 is de aangepaste tabel 2 uit Bijlage H SF1 is verwijderd
7.4.4 en een deel uit 7.3.2	8.4	Tekst uit 7.3.2 betreffende zelfverdichtende betonmortel is verplaatst naar 8.4
7.4.1	8.4.1	Tekst uit 7.4.1 betreffende uitbreiding kwaliteitsverklaring met een sterkteklasse voor zelfverdichtende betonmortel is verplaatst naar 8.4.1
7.9.10	8.5	verplaatst
-	9	Aanvullende eisen voor betonmortel bestemd voor lichtbeton
7.3.3.g 7.4.3	9.1	7.3.3.g en 7.4.3 samengevoegd in 9.1
Bijlage E	10	verplaatst
7.2.4.e	10.1	verplaatst
Tabel uit Bijlage E	10.2	verplaatst
Bijlage E	10.3	Tekst uit Bijlage E betreffende afleveringsbon betonmortel voor beton met staalvezels
8	11	verplaatst
8.1	11.1	verplaatst
8.1.1	11.1.1	verplaatst
8.1.2	11.1.2	verplaatst
8.1.3	11.1.3	verplaatst
8.1.4	11.1.4	verplaatst
8.1.5	11.1.5	verplaatst
8.1.6	11.1.6	verplaatst
8.2	11.2	verplaatst
8.2.1	11.2.1	verplaatst
8.3	11.3	verplaatst
8.3.1	11.3.1	verplaatst
8.3.2	11.3.2	verplaatst

8.3.3	11.3.3	<i>De 2^e zin van deze paragraaf, de onderstaande tekst, komt te vervallen:</i> De bepaling van de vloeimaat, de stabiliteit en de trechtertijd dient te worden uitgevoerd op 2 monsters, te nemen uit verschillende truckmixerladingen. <i>en wordt vervangen door:</i> De bepaling van de vloeimaat, de stabiliteit en de trechtertijd dient te worden uitgevoerd op 2 monsters, te nemen uit verschillende truckmixerladingen. Indien deze bepalingen, inclusief de bepaling van verwerkingstijd op het eerste monster voldoen aan de eisen en/of het productinformatieblad, dan vervallen de bepalingen op het tweede monster.
8.3.4	11.3.4	verplaatst
8.3.5	11.3.5	<i>De volgende tekst is verwijderd</i> Behoudens aanmaakwater afkomstig uit de drinkwaterleiding dient al het aanmaakwater ten minste 1x per jaar, voor rekening van het bedrijf en op aanwijzing van de certificatie-instelling, op zijn bruikbaarheid te worden onderzocht (zie ook 7.2.1 en 7.3.1). Bij gebruik van oppervlaktewater als aanmaakwater dient het oppervlaktewater ten minste 6x per jaar, voor rekening van het bedrijf en op aanwijzing van de certificatie-instelling, op zijn bruikbaarheid te worden onderzocht. Na een jaar kan deze frequentie in overleg met de certificatie-instelling worden verlaagd tot 3x per jaar. <i>En vervangen door:</i> Behoudens aanmaakwater afkomstig uit de drinkwaterleiding dient al het aanmaakwater ten minste 1x per 5 jaar¹⁾, voor rekening van het bedrijf en op aanwijzing van de certificatie-instelling, op zijn bruikbaarheid te worden onderzocht (zie ook 6.2.1 en 6.3.1). Bij gebruik van oppervlaktewater als aanmaakwater dient het oppervlaktewater ten minste 6x per jaar, voor rekening van het bedrijf en op aanwijzing van de certificatie-instelling, op zijn bruikbaarheid te worden onderzocht. Na een jaar kan deze frequentie in overleg met de certificatie-instelling worden verlaagd tot 3x per jaar. Toelichting ¹⁾ : De onderzoeksfrequentie wordt verhoogd naar 1x per jaar indien het onderzoeks-resultaat groter is dan 70% van de eis (conform NEN-EN 1008).
8.3.6	11.3.6	verplaatst
8.4	11.4	verplaatst
8.4.1	11.4.1	verplaatst
8.4.2	11.4.2	verplaatst
8.4.4	11.4.3	verplaatst
8.4.3	11.4.4	verplaatst
8.5	11.5	verplaatst
9	12	verplaatst
9.1	12.1	verplaatst
9.2	12.2	verplaatst
11	13	Documenten aangepast met de recentste uitgave van de normen NEN 8005: 2014 NEN-EN 206:2014
Bijlage B	Bijlage A	verplaatst
Tabel 3 van Bijlage F en 7.3.1	Tabel 1 van Bijlage B	<i>Onderstaande teksten uit 7.3.1 zijn naar Toelichting 7 en 8 van tabel 1 van Bijlage B verplaatst:</i> ⁷⁾Het oppervlaktewater dient dagelijks door het bedrijf te worden gecontroleerd op geur, schuimvorming, olie/vet, kleur en bezinksel. Deze proeven moeten worden uitgevoerd conform artikel 6.1.1 van NEN-EN 1008. De resultaten van deze controles dienen te worden geregistreerd. Als de proefresultaten aanleiding geven tot twijfel over de bruikbaarheid als aanmaakwater dient direct te worden overgegaan op het gebruik van ander geschikt water overeenkomstig NEN-EN 1008. Verrijdbare betoninstallaties die op de plaats van productie nog water innemen mogen geen gebruik maken van oppervlaktewater. Het vulstation van deze verrijdbare betoninstallaties wel, onder de bovengenoemde voorwaarden. ⁸⁾Indien op het bedrijf hergebruik van cementslib plaatsvindt, dient elke dag waarop cementslib in het productieproces wordt teruggevoerd, het maximum aanwezige vastestofgehalte van het cementslib te worden bepaald. Dit vastestofgehalte dient in de betontechnologische administratie te worden vermeld.

Tabel 5 van Bijlage F	Tabel 2 van Bijlage B	verplaatst
Tabel 6 van Bijlage F	Tabel 3 van Bijlage B	verplaatst
Tabel 7 van Bijlage F	Tabel 4 van Bijlage B	verplaatst
Bijlage G en 7.2.5	Bijlage C	De tekst van Bijlage G is verplaatst naar Bijlage C Bij de tekst van C5 Beschrijving productieproces is de volgende tekst uit 7.2.5 toegevoegd. Door de betonmortelproducent dient ten behoeve van de chauffeur een schoonmaak & spoelinstructie te worden opgesteld waaruit tevens blijkt hoe de chauffeur moet handelen indien de truckmixer toch resten verharde specie of schadelijke materialen bevat. Het bedrijf dient met name bij niet-vast personeel op uitvoering van deze instructie aantoonbaar toe te zien.
Bijlage D	Bijlage D	Geen wijzigingen
Bijlage J	Bijlage E	verplaatst
Bijlage K	Bijlage F	verplaatst bij F.2 is de volgende tekst toegevoegd aangaande de doseernauwkeurigheid bij een slurymenger -bij het afwegen van cementlijm (van toepassing bij een slurymenger) 1,5% Bij F.2 komt de onderstaande tekst te vervallen: Bij weeginstallaties van een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf > 4,5 m³ dienen fijne en grove toeslagmaterialen op afzonderlijke weegwerktuigen te worden afgewogen. Het cumulatief afwegen van fijn en grof toeslagmateriaal is toegestaan tot een chargegrootte van maximaal 4,5 m³. en wordt vervangen door: Bij weeginstallaties van een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf is het cumulatief afwegen van fijn en grof toeslagmateriaal toegestaan tot een chargegrootte van maximaal 4,5 m³. Een uitzondering hierop is de slurymenger hierbij wordt cumulatief afwegen niet toegestaan. (zie ook artikel 6.2.5) Bij weeginstallaties van een stationair of een mobiel betonmortelbedrijf > 4,5 m³ dienen fijne en grove toeslagmaterialen op afzonderlijke weegwerktuigen te worden afgewogen tenzij door middel van een hieronder vermeld geschiktheids-onderzoek wordt aangetoond dat een homogeen mengsel ontstaat. Het geschiktheidsonderzoek bestaat uit: -toetsing van de afweegnauwkeurigheden van toeslagmaterialen volgens artikel F.2; -het aantonen van een homogene menging van de betonspecie door 3 monsters gelijkmatig verdeeld over de charge te nemen en het vergelijken van de eigenschappen van de 3 monsters volgens tabel 5 van bijlage F. De beproevingsresultaten van de 3 monsters mogen niet significant van elkaar verschillen; De metingen aan de betonspecie dienen in bijzijn van de certificatie-instelling te worden uitgevoerd. Tabel 1 is aangevuld met de richtwaarden voor de capaciteit van de weegwerktuigen voor het afwegen van cementlijm aangaande de slurymenger.
10	Bijlage G	verplaatst
Bijlage A	-	vervallen
Bijlage C	-	vervallen
Bijlage I	-	vervallen
Bijlage L	-	vervallen